

ཚུན་རིག

འདིག་རྟེན་ཆགས་རབས།

གཞན།

།གཞན།

མེར་བྱེས་ལྷན་བྱམས་པ་ཚོས་དབང་།

མེར་བྱེས་རིག་འཛོད་ཆེན་མོའི་ཚོལ་སྐྱོན་གྲག་ཁང་།

ཚུན་རིག

འདིག་རྟེན་ཆགས་དབས།

གཞན།

།གཞན།

ལྷོ་མ་ཡང་།

༡༦༤

ལྷོ་མ་ལྷོ་མ་ཡང་།

བྱམས་པ་ཚོས་དབང་གིས་ལྷོ་མ་ལྷོ་མ་ཡང་།

དེབ་ཡན།

ScZO000005

ཚན་རིག་གཞན། གཞན།

སེར་གྲེས་རིག་མཛོད་ཀྱིས་སློབ་རྒྱལ་འབྲུལ་དེབ་ཏུ་བཞོས།

སེར་གྲེས་རིག་མཛོད་ཆེན་མོས་འགྲེམས་སྤེལ་བྱས།

༡༠༡༥ ལོའི་རྒྱ་བདུན་པར་ཚོམ་སློབ་བྱས།

དེབ་ཚད། 15x21

ཡིག་ཚད། 14

ཡིག་གྲངས། 71,552

ང་ཚོའི་དྲ་ཆིགས་ཀྱི་ཁ་བྱང་།

www.serajeyrigzodchenmo.org

ང་ཚོའི་ཡིག་སྐྱམ།

serajeyrigzodchenmo@gmail.com

བར་སྐྱུན་གྱི་བདག་དབང་སེར་གྲེས་རིག་མཛོད་ཆེན་མོར་ཡོད།

བྱ་སྐྱོན་པ་འི་གསལ་བཤད།

གངས་འཛིན་གྱི་མཚོ་དཀྱིལ་གྱི་སྒོ་བཤམ་སྤྱི་ལུགས་པའི་རང་རེའི་སྤྱི་ལའི་སྐྱོན་སྤོངས་སྤྱི་
ཚོས་རྒྱལ་ལོ་བཅུ་ལྔ་མས་དང་ཀུན་རིག་མཁས་པའི་དབང་པོ་དག་གི་བཀའ་དྲིན་ལས། གསུང་རབ་
ཀྱི་སྐྱེགས་བམ་རི་རབ་ཀྱི་གཏོས་དང་མཉམ་བ་ཡོད་ན་ཡང་། དུས་ཀྱི་འཕེལ་འགྲིབ་སོགས་ཀྱིས་
མང་པོ་ཞིག་འབྱུང་བཞིན་ཟས་སྤྱི་ལུགས་དང་། གང་མང་ཞིག་སྤྱི་ལུགས་ཀྱི་ཚེས་མཐའ་
མཚུགས་གི་གཞིམས་མལ་བསྐྱེད་ལ་ཉེ་བ་སོགས་ཀྱིས་དེ་དག་སྤྱི་ལུགས་སྤོངས་དང་། གཅེས་ཉར་བྱེད་རྒྱ་
ནི་འཕྲི་མེད་ན་སྤྱི་ལུགས་ཡིན་ཞིང་། དེས་རང་རིགས་བསམ་ཡོད་གང་མང་ཞིག་གིས་དེ་
དག་བསྐྱར་དབང་དང་། དེ་བ་གཞུགས་པར་སྤྱི་ལུགས་ཀྱིས་འབྲེལ་སྤོངས་དང་། སྤྱི་ལུགས་ལ་
རེམ་བཞེན་བ་ནི་དགའ་འོས་བ་དང་། ཡི་རང་གི་ལེགས་པོ་འབྱུང་བའི་གནས་ཡིན་ལོ།

སྤྱི་ལུགས་གཞན་ཞིག་ནས་བཤད་ན། མི་རིགས་དེའི་ལེས་རིག་གི་ཉིང་བཅུད་ནི་མི་རིགས་
དེའི་སྤྱི་ལུགས་ཡིན་ཞིང་། དེ་ཉིད་དར་སྤོངས་དང་སྤྱི་ལུགས་ཀྱི་ལྷོད་རྒྱ་ཡང་། མི་རིགས་དེ་ཉིད་ཀྱི་ལོས་
འགན་ཡིན་ན། བསམ་སྤོངས་རྒྱལ་ལུགས་ཀྱི་དུ་སྤྱི་ལུགས་པའི་གསུང་རབ་ཀྱི་སྐྱེགས་བམ་དེ་དག་ནི། ལེས་
རིག་གི་ཉིང་བཅུད་ཡིན་ལ། མི་རིགས་འདིའི་སྤྱི་ལུགས་ཀྱང་ཡིན་ལོ། སྤོངས་བ་བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱི་
བཀའ་ལས་ཀྱང་། ཤེས་སྤོངས་ཀྱི་སྐྱེགས་བམ་རིན་པོ་ཆེ་ཉིད། ཡི་གེར་འདྲི་བ་དང་། འདྲིར་བཅུག་པ་
སོགས་ཀྱི་པན་ཡོན་ནི་སྤོངས་གསུམ་ལོར་ཀྱིས་བཀའ་སྤྱི་ལུགས་ཀྱི་ལྷོད་རྒྱ་ལ་མཚོན་བ་
སྤོངས་བ་བས་ཀྱང་། བསོད་ནམས་ཆེ་བར་གསུངས་བ་སོགས་ཀྱིས་ཀྱང་གསུང་རབ་ཀྱི་སྐྱེགས་
བམ་དག་ཡི་གེར་འདྲི་བ་དང་། འདྲིར་བཅུག་པ་དག་གི་པན་ཡོན་དང་དགོ་མཚན་ཀྱང་མཚོན་ལ།
དོན་གནད་ཀྱང་གོ་བྱུང་བོ།

༧ བོད་ས་༧ སྤྱི་ལུགས་མགོན་ཆེན་པོ་མཚོག་གིས་ཀྱང་། ར་རང་སྤྱི་ལུགས་པོ་དང་འདྲུ་ཁང་རྒྱལ་

པོ་རྒྱལ་རྒྱལ་དེ་ཅུ་དགའ་བོ་མེད། ལྷོ་ཆེན་པོ་བཞེངས་ཏུ་དེས་གསུང་ནི་མི་འཕྲོན། དེ་ལས་
 དཔེ་ཆ་མང་པོ་དཔའ་བསྐྱེད་གྱིས་འགྲེམས་སྤེལ་བྱས་ན་བཟང་། ཞེས་ཚོགས་སྲུ་བཀའ་གནང་བ་
 སོགས་ཀྱིས། ལྷོ་ཆེན་པོ་ཆེ་ནས་ཀྱང་ང་ཚོའི་མི་རིགས་འདིའི་ཡལ་མེས་གོང་མ་དག་གི་ཤུལ་
 བཞག་དེ་དག་མི་ཉམས་གོང་འཕེལ་དང་། གནས་པ་བརྒྱད་འཛིན་སོགས་དང་། རང་རིགས་ལ་
 ཞབས་འདེགས་སྤེལ་ཅན་ལྷོ་ལྷོ་ན་དགོངས་ཏེ། སེར་བྱེས་རིག་མཛོད་ཆེན་མོའི་བླ་ཚིགས་སྐོ་
 འབྲེད་དང་། སེར་བྱེས་རིག་མཛོད་ཆེན་མོའི་རྩོམ་སྒྲིག་ཁང་གསར་འཛུགས་བྱས་པ་ལགས་ན།
 འདི་ག་རྩོམ་སྒྲིག་ཁང་གིས་ཀྱང་གཙོ་བོ་བཀའ་བསྐྱེད་གཉེས་གྱིས་མཛོེན། གཡུང་རྒྱུད་བོན་དང་
 བཅས་པའི་ཚོས་བརྒྱུད་རིས་སྲུ་མ་ཆད་པའི་བོད་ཀྱི་མཁས་དབང་དག་གི་བཀའ་རྩོམ་གྱི་སྒྲེགས་
 བཅ་དག། པར་བསྐྱེད་འགྲེམས་སྤེལ་དང་། ཞོར་དུ་གཞན་གྱི་ཤེས་རིག་ནང་འབྲེན། དེང་རབས་ཀྱི་
 རྩོམ་པ་ལོ་རྒྱུན་གཞིན་དཔེར་མེད་ཀྱི་བརྒྱུན་ཚུལ་ཀྱང་པར་བསྐྱེད་འགྲེམས་སྤེལ་གྱི་ཞབས་ཞུའི་
 ལས་གཞི་འདི་གཉེར་བ་ཡིན།

སྤྱིར་སློབ་གཉེར་བ་མང་ཤོས་ཤིག་དེས་གཟུགས་ལ་མོས་བ་ཆེ་བ་དང་། དེས་གཟུགས་ཀྱང་
 གང་མང་ཞིག་པར་བསྐྱེད་བྱས་ཏེ་ཐོན་གྱིན་ཡོད་ལ། དེ་དང་མཉམ་དུ་དཔེ་རིང་ལྷོ་ལྷོ་གྲེད་མཁུ་
 རེ་ཉུང་དང་། པར་ཤིང་གི་སྤྱོད་སྐོ་ཡང་རེ་རྒྱུད་དུ་འགྲོ་བཞིན་ཡོད་པས། པར་ཤིང་མང་བོ་ཞིག་
 མཛོད་ལུགས་སྲུ་ས་རྒྱལ་གྱི་ཚོད་དུ་གཞེས་འགོ་རྩོམ་བཞིན་ཡོད།

ལྷོ་ལ་དུ་དུས་རབས་ཉེར་གཅིག་པ་བརྗེས་ཀྱི་དུས་རབས་འདིར་འོད་རླབས་ཀྱི་
 འགྲོས་དང་འགྲོགས་ཏེ། ཆོན་རྩལ་གྱི་ཤེས་རིག་རབ་ཏུ་དར་བས། མི་རྣམས་ཀྱི་སློབ་མི་ཤོང་
 བའི་དངོས་གཟུགས་གང་མང་ཞིག་འབྱུང་བཞིན་ཡོད་ལ། དེ་དང་བསྐྱེད་ནས་སྤོགས་གཞན་ཞིག་
 ལ་ཐོབ་ཤོར་དང་། བས་ཉེས་འབྱུང་གིན་ཡོད་པའང་ཚོས་ཉེད་ཡིན། དཔེར་ན། eBook གས་
 སློབ་རྒྱལ་འབྲུལ་དེས་ཀྱི་བཞོ་རྩལ་འདི་དར་བས། གཞིགས་པ་པོ་དག་ལ་སློབ་བདེ་བ་དང་། སྤོད་
 བདེ་བ། གཞུང་ཆོན་འཛོལ་སྤྲོ་བ། འབྲེར་བདེ་བ་སོགས་ཀྱིས་མི་རྣམས་ཀྱི་ཡིད་དབང་བཀའ་སྤྲེ།
 འབྲུལ་དེས་ལ་དགའ་མོས་རེ་ཆེར་འགྲོ་བཞིན་བཤེས། ཤོག་སྤྲེད་གི་དཔེ་ཆ་ཉར་བའི་དཔེ་མཛོད་
 ཁང་གྲགས་ཆེན་གང་མང་ཞིག་གི་གཏན་པ་མེད་པའི་སྤོ་སྤོགས་ཀྱང་། དེ་ཉིད་ཀྱི་ཚོས་ཉེད་ལས་

ལྷོག་བརྒྱག་པའང་གང་འཚམ་བྱུང་ཡོད་ན། ང་ཚོ་ཡང་དུས་རབས་གི་ཇེས་ཟེན་པར་བྱས་ཏེ་རང་
རེའི་ཤེས་རིག་གི་འོད་སྣང་། རྒྱུ་གཟུགས་གི་གོ་ལ་འདྲིར་ཡུན་རིང་གནས་པ་དང་། འཕྲིན་
ལས་གི་འཇུག་པ་རྒྱབ་སྐྱོར་གི་འགྲོ་ས་དང་མཉམ་པ་ཡོང་སྐྱོད་དང་། བཞིགས་པ་མོ་དག་གི་
དགའ་ཚེས་དང་དུས་བབ་དང་བསྟུན་ཏེ། ང་ཚོས་ཡུང་བཀའ་བསྟན་གཉིས་ཀྱིས་གཙོ་བྱས་ཏེ་འོད་
གངས་ཅན་གི་གཞུང་དེར་གི་མཁས་པའི་བརྩམས་ཚུལ་དག་eBook དང་ PDF སོགས་སུ་ཚོམ་
སྒྲིག་བྱས་ཏེ་འགྲེམས་སྤེལ་གྱི་ལས་གཞི་འདི་འདེམ་པ་ཡིན།

སྤྱིའི་ཆ་ནས་བཀའ་བསྟན་གཉིས་ཀྱིས་མཚོན་མཁས་དབང་ལྷ་མ་དག་གི་གསུང་རབ་
གསུང་བསྟན་གིས་དེབ་གཟུགས་དཔེ་ཆ་དང་། རྫོག་རྒྱལ་འབྲུལ་དེབ་ཡུང་གང་མང་ཞིག་འཛོལ་
བཞེན་ཡོད་ན་ཡང་། གསུང་དུ་བར་བསྟན་བྱས་པའི་དེབ་གཟུགས་དང་རྫོག་རྒྱལ་འབྲུལ་དེབ་དག་
ལའང་ཆད་ལྷག་དང་ལོ་རྒྱུ་ལ། ལུས་ཆེན་པ་དག་གིས་རང་འདོད་དང་འོལ་ཚོད་སོགས་ཀྱིས་
གང་བྱུང་བཟོ་བཅོས་བརྒྱབ་པ་སོགས། རྫོག་གཏད་ཚོག་པ་དང་ལུངས་དག་ལ། ལུས་དག་ཚད་ལྡན་
སོང་བའི་གསུང་རབ་གི་དེབ་གཟུགས་དང་འབྲུལ་དེབ་ཏུ་ཅང་དགོན་པའི་ཚོད་དུ་སྣང་བ་སོགས་
དང་། ང་ཚོའི་ལས་གཞི་གཙོ་མོ་དེ་ཡང་བཀའ་བསྟན་གཉིས་དང་མཁས་དབང་ལྷ་མ་དག་གི་
གསུང་རབ་དག་ཚོམ་སྒྲིག་བྱ་རྒྱུ་དེ་ཡིན་པ་དང་། བོད་དུ་བཤད་པ་ལྟར་དམ་པ་ལྷ་མ་དག་གི་ཡུལ་
ཇེས་གསལ་བའི་པར་ཤིང་དག་གི་འཕྲིན་ལས་མཇུག་སྟེན་གྱིན་ཡོད་པ་སོགས་ཀྱིས། ང་ཚོས་པར་
ཤིང་གི་རྒྱན་ཡུན་གནས་ལ་འབད་བཅོལ་དང་། ཤིང་པར་གི་ནང་དུ་བར་ཤིང་ཆག་པ་དང་། ཡིག་
འབྲུ་མི་གསལ་བ། པར་ཡིག་པས་མྱེན་པ་དང་བཞོས་ལོར་ཤོར་བ་སོགས་ཀྱིས་ཡིག་ལོར་རེ་བྱུང་
ཡོད་ན་ཡང་། པར་ཤིང་མང་ཤོས་ཤིག་ཚོམ་པ་མོ་རང་ཉིད་དམ། རིག་གནས་ལ་ནང་བྱར་རྒྱབ་
པའི་མཁས་དབང་དང་དམ་པའི་སྤྱི་ས་བུ་གང་མང་ཞིག་གིས་ལུས་དག་བཏང་བ་ཡིན་པས་གང་
བྱུང་བཟོ་བཅོས་སོགས་བྱ་རྒྱུ་མེད་པ་དང་། གསུང་རབ་ལས་ཡིག་འབྲུ་གཅིག་ལོར་ན་ཡང་དོན་
ཕྱིན་ཅི་ལོག་ཏུ་འཇུར་ན། གསུང་རབ་ལ་བསྐྱེད་དང་བཟོ་བཅོས། ཐན་དམ་པའི་གསུང་རབ་
ལས་ཡིག་འབྲུ་གཅིག་ལའང་བཅོས་ལྷན་མེད་པར་སོར་བཞག་བྱ་རྒྱུའི་ཅ་དོན་རྒྱན་འཁྲོངས་ཀྱི་དྲ་
རྒྱ་གལ་ཆེ་བ་དང་དགོ་མཚན་ཆེ་བར་མཚོང་སྟེ། ང་ཚོས་དཔེ་རིང་ཚད་ལྡན་ཞིག་མ་དཔེར་བཟུང་

སྟེ་དེ་དང་བྱ་ཡིག་གཉིས་གཤིབ་བསྐྱར་བྱས་ཏེ། མ་ཕྱི་ཇི་མ་ཇི་བཞིན་འབྲུལ་དེབ་ཏུ་བཟོ་རྒྱུ་དང་། ཡིག་ཚོར་མངོན་མཚན་ཅན་རྣམས་ཚོར་བཅོས་བྱས་ཡོད་ན་ཡང་། འབྲུལ་དེབ་བམ་ eBook གི་ནང་དུ་ཟུར་མཚན་བཞག་ཆེ་ཅུང་སྟབས་མི་བདེ་བས། eBook གི་ནང་དུ་རྩམ་ཚོར་བཅོས་བྱས་པ་དེ་ཡིག་མདོག་དམར་པོར་བསྐྱར་ཡོད་ལ། PDF ཡི་ནང་དུ་རྩམ་ཚོར་བཅོས་བྱས་པའི་མ་ཕྱི་ཇི་ཡི་གེ་འཇཉག་ཚོར་སྟོན་པའི་ལྷ་སྐྱིག་ཏུ་ཐག་བཅད་པའི་གཞུང་ཡིག་གསལ་མ་ཕྱི་ཇི་ཡི་གེ་དེ་མཇུག་དུ་ཟུར་མཚན་གྱི་དོ་སྲོལ་བཞོད་ཅིང་། ལྷ་སྐྱིག་པའི་ཚོར་བཅོས་གྱི་ཡི་གེ་དེ་གཞུང་ཡིག་དངོས་མཁ་གཞུང་དམག་གྱི་ཡི་གེ་དང་མི་ཚོར་བའི་ཆེད་དུ། མོང་དུ་མཚམས་རྟགས་དང་། འདོར་ན་ PDF ཡི་ནང་དུ་གྲངས་སྐྱར་ཡོད་པས། གཞུང་དམག་སུ་ཤོར་དོགས་དང་ཚོར་ས་མེད། མདོར་ན་ PDF ཡི་ནང་དུ་ལྷ་སྐྱིག་པམ་ཚོར་བཅོས་བྱས་ཡོད་པ་ཚང་མར་ཟུར་མཚན་ཡོད་ལ། གསལ་ཏེ་རྩམ་ཚོར་བཅོས་བྱས་པ་དེ་ཉིད་ལ་དོགས་གནས་ཡོད་ཆེ། ཟུར་མཚན་དུ་གསལ་བ་ལྟར་གྱི་མ་ཡིག་དེ་རྒྱུ་འདྲེས་ཏེ་འབྲེལ་བརྒྱབ་ཚོག་ཅིང་། པར་གཞིའི་ནང་གི་ལྷ་སྐྱིག་པའི་ཚོར་བཅོས་གྱི་ཡིག་འབྲུ་དག་གྲངས་ཤིང་། ཟུར་མཚན་ལས་ཆད་རྟགས་ཅན་རྣམས་སུད། ཟུར་མཚན་གཞན་དག་རྒྱུ་འདྲེས་ཏེ་གཞུང་དམག་དང་སྐྱར་ན། གཞུང་དེ་དང་དེའི་མ་ཕྱི་ཇི་མ་དཔེའི་དཔེ་རིང་དངོས་ཇི་ལྟ་བུ་བཞིན་འབྲུང་ངོ་། །འདི་ནི་གསུང་རབ་ལ་བསྟེན་ཏེ་དང་བཟོ་བཅོས། ཐ་ན་དམ་པའི་གསུང་རབ་ལས་ཡིག་འབྲུ་གཅིག་ལའང་བཅོས་སྟངས་མེད་པར་སོར་བཞག་བྱ་དགོས་པའི་ཅ་དོན་རྒྱུན་འབྲོངས་བྱས་པའང་ཡིན་ནོ། །

ཞེས་སེར་ཤེས་རིག་མངོན་ཆེན་མོའི་ཚོམ་སྐྱིག་ཁང་གིས་ ༢༠༡༥ ལོའི་ཟླ་ ༠༢ པའི་ཚེས་

༠༥ ལ།

དཀར་ཆག

ཞུ་སྐྱིད་པའི་གསལ་བཤད།	iii
ཚོམ་སྐྱིད་པའི་སྐོན་སྐྱེད།	1
འཇིག་རྟེན་ཁམས་ཀྱི་ཆགས་རབས།	11
སའི་གོ་ལའི་ངོས་དབྱིབས་ལ་དབྱད་པ།	12
རོ་ལེ་མའི་འཇིག་རྟེན་ཆགས་རབས་མ་དཔེ།	14
འཇིག་རྟེན་ཆགས་རབས་ཀྱི་མ་དཔེ་གཞན།	15
འི་འཇིག་རྟེན་ཀྱི་འདོད་ཚུལ་གྱུ་གསལ་ཅན་ཏེ་འཇིག་རྟེན་གྱུ་གསལ་གྱི་དོན།	17
ཚོས་ལུགས་ཀྱི་ཐེ་བླ་སྤྱོད།	22
ཉལ་སྐྱེད་ཀྱི་གསལ་འཇོར་ཆེན་པོའི་རྣམ་གཞན།	25
ཚན་རིག་གི་གྱུ་གསལ་དོན་རྒྱུ་ལ་དབྱད་པ། Theory	27
འི་འཇིག་རྟེན་དང་། མཐོ་སྐྱོད་ཀྱི་གྱུ་གསལ་དོན་ལྷན་པར།	29
དང་རབས་ཀྱིས་འཇིག་རྟེན་ཁམས་ཀྱི་རྒྱུ་ལ་དབྱད་ཚུལ།	31
ཉེད་བརྒྱུས།	36
འདྲ་གཞན་མ། The Replicators	37
ཚོམ་སྐྱིད་པའི་དོ་སྐོན་འདོད་བརྒྱུས།	57

ཚུལ་སྐྱོད་ཀྱི་ཡི་ལྷན་སྐྱེད་ཀྱི་ཡི་ལྷན་སྐྱེད་།

ས་ཡེན་སི་ Science ལྷེ་ཡོངས་གྲགས་སུ་ཚན་རིག་གི་བརྗེ་ཚད་དུ་བསྐྱུར་བར་མཛད་པ་དེ་ནི་
ལེ་ཤིན་གྱི་ཐ་སྐྱོད་ས་ཡེན་ཤི་ཡ་ Latin scientia ཞེས་པ་ལས་རྒྱུར་ཆགས་ཞིག་ཡིན། ས་ཡེན་
ཤི་ཡ་ཞེས་པའི་གོ་དོན་དོ་མ་ནི། རིག་གནས་སམ་ཤེས་བྱ་ལ་གོ་དགོས། ཡོངས་གྲགས་སུ་ཚན་
རིག་གསལ་ས་ཡེན་སི་ཞེས་པ་ནི། འཛིན་རྟེན་ཁམས་དང་འབྲེལ་བའི་རིག་གནས་ཕྱོགས་བཏུས་
བྱས་པ་ཚམ་དུ་མ་ཟད། རིག་གནས་དེ་དག་བཙོ་སྤྱད་བྱས་ནས་མཐར་དབྱེད་པ་དག་ཐེང་བྱ་བྱས་
ཅན་གྱི་ཁྱིམ་ས་ཡིག་དང་གྲུབ་དོན་གཏན་ལ་པབ་བའི་མ་ལག་ཅིག་ལ་ཟེད། དེ་ལྟ་བུའི་རིག་གནས་
ཁག་འཕེལ་རྒྱས་བྱིན་པ་ལས་ཕྱོགས་པན་ཚུན་གཅིག་ལས་གཞན་ཟབ་པ་དང་རྒྱ་ཆེ་བ། རྒྱ་མཚན་
དང་ཡིད་ཆེས་འཕེར་ཆེ་བ་ཞིག་ཏུ་རིམ་གྱིས་གྱུར་བ་ལ་བརྟེན་ནས་དེང་གི་དུས་སུ་ཚན་རིག་
འཕེལ་རྒྱས་གྱི་གྲུབ་འབྲས་ནི་ཉ་ཅང་ཚད་མཐོན་པོར་གནས་ཡོད།

རྒྱུར་ཚན་རིག་གི་ཤེས་བྱ་འདི་ཡོངས་གྲགས་སུ་སྤེ་ཚན་ཆེ་ཁག་གཉིས་སུ་བགོས་ཡོད། དེ་
ཡང་དང་པོ་ནི། རང་བྱུང་གི་རིག་གནས་ཉེ་དེས་རང་བྱུང་གི་དངོས་པོ་ཉི་ཤུ་ལྟར་གྱི་ཆེ་སྐོག་ལྟ་
བུ། ཉེ་ལ་རྟོག་དཔྱད་བྱས་པ་དང་། གཉེས་པ་ནི། རྒྱུ་ཚོགས་གྱི་རིག་གནས་སྤེ་འགོ་བ་མིའི་ཀྱུ་
སྤྱོད་དང་ཚོགས་སྤེའི་སྤོར་ལ་རྟོག་དཔྱད་བྱས་ཡོད། སྤེ་ཚན་འདི་གཉིས་ཀ་ནི་ཉམས་ཞིབ་གྱི་
གཞིར་བྱས་པ་མ་གཏོགས་ཚོས་ལུགས་གྱི་ལམ་ལུགས་ལྟར་ལྟ་བུ་ཞིག་སྤོན་དུ་གཏན་འབེབས་
བྱས་པ་ལས་འཕྲོས་པའི་རིག་གནས་ཤིག་མིན་པས་སྐྱེ་བོ་གཞན་གྱིས་ཀྱང་དེར་སྐྱར་ཡང་ཉམས་
ཞིབ་བྱས་ནས་ཡིད་ཆེས་འཕེར་ཆེ་བའི་གྲུབ་དོན་གཞན་ཞིག་རྟེན་ཆེ་དེའི་གོ་ས་ཏུ་བཞག་ཚོགས་
སྐབས་འདིར་རང་བྱུང་ཞེས་པ་ནི་ང་ཚོའི་ནང་ཚོས་གྱི་གཞུང་ལས་རྒྱས་མ་བྱས་པར་གྲུབ་པའི་
ཚོས་ལ་འཛོགས་ལྟར་དུ་འཛིན་མི་ཏུང་། ཚན་རིག་པའི་གཞུང་ལས་བཤད་པ་ལྟར་ན་དེང་གི་དུས་

སུ་ཚོན་རིག་པས་རང་བྱུང་གི་འདྲིལ་རྟེན་ཁམས་སྐྱོར་ལ་དེད་ཅག་གི་སྐོ་ཡུལ་ལས་འདས་པའི་
དབྱུང་པ་བྱེད་བཞིན་ཡོད་པ་དེའི་ཚོག་མའི་ཤིང་རྟའི་སྐོལ་འབྲེད་ལྟ་བུ་ཟླ། ཨེ་རི་སི་ལོ་འལ་དང་།
སྟེ་ལེ་ལི་ལུ་སོགས་ཡིན། དེ་བཞིན་དུ། ཕིན་ཏུ་སྲ་བའི་རྩལ་སྲོར་ལ་དབྱུང་པ་ཞིབ་སྲར་བཞིན་ས་
ནས་སྤུབ་དོན་ཚོག་མར་གཏན་ལ་སའ་མཁན་ཞི་ཨ་ཡེ་སྟེ་འན་དང་། འི་ལུ་འན་སོགས་ཡིན། ཡང་།
སྐྱེ་སྤུབ་ཀྱི་སྐོག་ཆགས་དང་ཅི་ཤིང་རྣམས་ཚོག་མར་རི་ལྟར་སྐྱེས་པ་དང་། བར་དུ་རི་ལྟར་འཚོ་
གནས་བྱེད་པ་དང་། མ་མར་རི་ལྟར་འགག་པའི་སྐོར་ལ་དེད་གི་ཚོན་རིག་པས་བའཔད་བཞིན་པ་
རྣམས་ཞི་ཚོག་མར་ཆར་ལེ་སི་ཏར་སྟེན་ལ་སོགས་པས་གསར་བཞོད་རང་བཞིན་ཅན་གྱི་བརྟག་
དབྱུང་བཞིན་ནས་སྤུབ་དོན་གཏན་ལ་སའ་པ་དེ་ལས་བྱེས་པ་ལ་སྤྲུག་ཡིན།

དུས་རབས་ཉེར་གཅིག་པ་འདྲི་ནི་འདས་པའི་དུས་རབས་བཙོ་ལྷ་དང་བརྟུ་བུག་པའི་དུས་
དང་ཡོངས་སུ་མི་འདྲ་བར་མི་རིགས་རིང་ལུགས་དང་། སྤྱི་ཚོགས་རིང་ལུགས། ཚོན་ཅལ་རིང་
ལུགས་སྟེག་པར་བདོ་བ་དང་། ཚོས་ལུགས་དང་པའི་རིང་ལུགས་ཉམས་ཆག་ཏུ་བཟོ་བཞིན་པའི་
སྐབས་ཡིན། ཡང་ན། ཚོས་དང་འདྲིལ་རྟེན་མི་ཚོས་རིང་ལུགས་གཉིས་ཀྱི་འགྲམ་ཚོད་ཀྱི་འགག་
ཅར་སྟེ་བས་ཡོད་ཅེས་བརྗོད་ནའང་འགྲིག ཚོན་རིག་གི་འབྲུལ་གསར་དང་སྟུ་བུའི་འཕེལ་རྒྱས་ཀྱི་
ཡོ་ལང་ཆེ་བའི་བྱུབ་སྟོན་རྒྱལ་ཁབ་ཁབ་ནང་དེ་སྟུ་བུའི་འགག་སྐྱེའི་བསམ་ཚུལ་མངོན་ཚོན་ཆེན་
པོ་ཡོད་ཀྱང་ང་ཚོ་བོད་པའི་སྤྱི་ཚོགས་ནང་དུ་དངངས་འཚབ་སྐྱེ་དགོས་པའི་དུས་སུ་སྟེ་བས་མེད་པ་
སྟུ་བུར་མངོན་ཡང་མ་འོངས་པར་ཉ་ལམ་འབྲུང་དེས་པ་ཡིན། བྱིད་ཀྱིས་རང་གི་སྤྲུག་མཆེད་ཆ་པོ་
ཆ་མོ། བོད་རིགས་གཞོན་སྟེས་ཁབ་བྱ་བ་དང་། རྒྱ་གར། ལུ་བ་སྟོན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་མཚོ་སྐོབ་
ནས་ཐོན་པ་རྣམས་ཀྱི་བསམ་སྐོ་གཏོང་སྟོན་ལ་བརྟག་དབྱུང་དང་བཟོ་སྐྱེད་བྱས་ཆེ་གསལ་པོར་
མཐེན་སྲུབ།

ཚོས་ལུགས་ཁབ་གི་ར་བའི་ནང་དུ་ཚོན་རིག་གི་ལྟ་ཚུལ་ལུགས་ཆེར་སྟེ་བས་པའི་རྟགས་
མཚན་གཅིག་ཟླ། ཚོས་ལུགས་ཉམས་ལེན་པས་ཀྱི་དངོས་པོ་སྲ་རགས་ཀྱི་སྐོར་ལ་འཛིན་ཚུལ་དང་
འབྲེལ་བའཔད་རྒྱལ་སྤངས་ལས་གསལ་པོར་རྟོགས་སྲུབ། དཔེར་ན། བོད་ལ་དུས་ལོག་མ་བྱུང་བའི་
སྤྱི་ལོ་དུ་བོད་ཀྱི་མཁས་པ་རྣམས་ཀྱིས་འདྲིལ་རྟེན་ཁམས་ཀྱི་སྐོར་ལ་འབྲེལ་སྐབས་ཡིད་གཉིས་

ཐེ་ཚོན་མེད་པར། རི་ཡི་རྒྱལ་པོ་རི་རབ་དབྱུག་སྲུ་དང་། དེའི་མཐའ་བསྐྱོར་ལ་སྤྱིང་བཞི་སྤྱིང་ཕྱར་
 ཉེ་རྒྱ་དང་བཅས་པ་གནས་པར་བཤད། རྩོགས་གཅིག་ནས་བསམས་ན་ཁོང་ཚོར་སྤྲུགས་ཁག་ཅི་
 ཡོད། སློབ་དཔོན་དབྱིག་གཉེན་གྱིས་བཅམས་པའི་མཛོད་ལས་དེ་ལྟར་བཤད་པའི་རྗེས་སྲུ་
 འབྲངས་པ་ཡིན། ཁོ་རབས་ལྷ་བཅུའི་རྗེས་སྲུ་འགྲེལ་བཤད་དེ་ལྟར་རྒྱག་རྒྱར་ཡོངས་སྲུ་མ་བདེ་
 བར་གྱུར་ཡོད། ཅེའི་ཕྱིར་ཞེ་ན། ཚོན་རིག་པས་འཛམ་སྤྱིང་མི་མང་གི་སྲུན་སྲར་གཟའ་སྐྱར་འཁོར་
 རྩོགས་རི་ལྟར་ཡིན་པ་གསལ་ལྷམ་མེར་བསྟན་པས་ཡིན། འོན་ཀྱང་། རེད་ཅག་གིས་མཐའ་གཅིག་
 ཏུ་ཚོན་རིག་པས་བཤད་པ་ལྟར་དུ་འཆད་མ་རུས་པར་ཚོས་ཚོན་བར་གྱི་དབྱུ་མའི་ལམ་གྱི་སྤྱིང་
 བས་འགྲེལ་བཞིན་ཡོད་པ་ནི། བར་ཚོས་གྱི་གཞུང་ལ་རྒྱ་མཚན་ཡང་དག་མ་མཐོང་བར་ཨ་འཐས་
 སྲུ་ལར་ཞེན་དང་ཡིད་ཆེས་ལྷགས་ཆེ་བ་དང་། རྩོགས་གཞན་ཚོན་རིག་པ་ལ་རེད་ཅག་གིས་མཐའ་
 གཅིག་ཏུ་དགག་པར་བྱེད་པའི་ཁྲམས་སྤྱེལ་ཡང་དག་མེད་པའམ། ཡང་ན་རྟོག་གོ་མགོ་འབྲེགས་
 པའི་རིང་ལུགས་བཟུང་བའི་གནད་གྱིས་སོ། །

སློབ་པ་པོས་མཁུན་དགོས་པ་ནི། ཁོ་པོས་ཚོན་རིག་ནི་ཡང་དག་པ་སློབ་མེད་དང་། བར་
 ཚོས་ནི་མཐའ་གཅིག་ཏུ་སློབ་ལྡན་ཞིག་ཏུ་ནམ་ཡང་བཛོད་ཀྱིན་མེད། འོན་ཀྱང་། དུས་རབས་འདི་
 བེ་དང་ཚོས་ཚོན་རིག་པ་རྣམས་ཕྱིར་རྒྱལ་ལ་བཟུང་ནས་མན་ཚུན་ཚོད་སྤོང་བྱེད་པའི་དུས་ཡིན།
 ཚོན་རིག་གི་ཤེས་བྱའི་སྤྲེ་ཚོན་ཁོངས་ནས་དངོས་ཁམས་རིག་པ་དང་། སེམས་ཁམས་རིག་པ།
 གཟའ་སྐྱར་རིག་པ། གནས་དབྱུང་རིག་པ། སྤྱི་དངོས་རིག་པ། རྗེས་སྤྱིང་རིག་པ་ལ་སོགས་པ་
 རྣམས་རེད་ཅག་གིས་རི་བཞིན་པར་རྟོགས་མ་ཐུབ་ཀྱང་གཞི་རིམ་གྱི་རྣམ་བཞག་ཅུང་ཟད་ཅིག་
 ཤེས་པ་དང་། དེའི་སྤྱིང་དུ་ནང་པའི་དབྱུ་མར་ཚོད་མའི་གཞུང་ལ་དབྱིས་ཕྱིན་པར་ཤེས་གྱིན་ཡོད་
 ཚོད་གཞོད་ཀྱི་སྤྱིང་པའི་མི་རིགས་དང་སྟན་དུ་མཛིང་བ་འགྲེང་ཞིང་སློབས་པ་དང་བཅས་ཉེ་བསྐོ་
 སྤྱིང་བྱས་ཚོགས་ དེ་བརྒྱད་ནས་སྟོན་པ་ཐུབ་པའི་དབང་པོས་གསེར་གྱི་ཡང་ཞུན་ལྷ་བུའི་བསྟན་པ་
 རྩོགས་མཐའ་རྒྱས་པ་ལ་ཡང་རམ་འདེགས་ཆེན་པོ་ཐོན་པར་ངེས།

དངོས་ཁམས་རིག་པའི་སློབ་དཔོན་ཆེན་མོ་ཨ་ཡི་རྗེ་ཀུན་དང་། སྤྱི་ལྡན་རིག་པའི་སློབ་དཔོན་
 ཆེན་པོ་ཁར་མེན་གཉིས་ནི་ཚོན་རིག་གི་རིག་གནས་སློབ་བཏོད་པ་ལ་མ་ལྷ་བུར་གྱུར་ཡོད། དེ་ནི་

རིགས་པ་སྐྱེ་བ་ཀུན་གྱིས་ཚོད་མེད་དུ་ཁས་ལེན་གྱིན་ཡོད། ཁོང་གཉིས་དང་དེ་བཞིན་གནས་དབྱུང་
 རིག་པ་བ་ཞེ་རིམ་འོ་རལ་དང་། ཟླ་མི་མེད་སོགས་གྱིས་རྒྱ་མཚན་སྣ་མང་འདུས་པ་དང་། ཡིད་
 ཆེས་འཕེར་བའི་དབྱུང་བ་བརྒྱན་བརྗོད་གཞི་འདི་དག་ལྟ་བུ་བ་ཅིག་ཏུ་བཅིས་ནས་གསལ་བཤད་
 བྱས་ཡོད། སྤྱིར་བཏོད་ཅག་གི་དམངས་ཁོང་ཞལ་རྒྱན་འགའ་ཤས་ཉེ་དཔེར་ན། གནའ་བོའི་བོད་མི་
 རིགས་ཀྱི་འབྲུང་ཁུངས་ནི་སྤྱིལ་བྲག་ཡིན་པ་དང་། འདུས་རྫས་རྣམས་མཐར་གཏུགས་ན་འབྲུང་བ་
 ལྷ་ལས་ལྷུང་བ་ཤ་སྟག་ཡིན་ཟེར་བ་སོགས་ནི་ཚན་རིག་གི་བཤད་ཚུལ་དང་མཐུན་ནའང་དེ་ཅི་
 གྱིས་དེད་ཅག་ཚན་རིག་པ་ཡིན་པ་དང་ཚན་རིག་ལས་ལྷག་པའི་ཚད་མ་བ་ཡིན་པ་སྐྱེ་བ་ལུས་སམ།
 དམངས་ཁོང་གི་བཤད་ཚུལ་དེ་དག་ནི་འདོད་པར་བབས་ན་ཚན་རིག་དང་མཐུན་པ་དང་། ས་
 བབས་ཆེ་འདྲིལ་རྟེན་གྲན་པོའི་གཏམ་རྒྱུད་དེད་ཅིས་གང་གི་ཕྱོགས་སུ་བཞག་ནའང་ཚོགས་པའི་
 རིགས་ཤིག་ཡིན། འདྲིལ་རྟེན་ཆགས་རབས་དང་། རྩལ་རྫས་སྐོར་ལ་དེད་ཅག་ཅི་མ་ཟད། མི་
 རིགས་གཞན་ལའང་འདྲ་ཆག་ཆག་རེ་འཆད་རྒྱ་ཡོད་ལ་མི་མཐུན་པའི་ཆའང་འཆད་རྒྱ་ཡོད།

འོན་ཀྱང་སྐོག་པ་བའི་དབྱུང་གཞིའི་ཆེད་ཁོ་བོས་བོད་ནང་གི་དུས་རབས་ཉེ་ལུ་པའི་སྤྱི་
 མཐས་དབང་དུང་དཀར་རྫོང་བཟང་འཕྲིན་ལས་ཀྱི་དབྱུང་ཚེས་བོད་གནའ་རབས་ཀྱི་རིག་གནས་
 དང་། ཚོས་ལུགས། མི་རིགས་བཅས་ཀྱི་འབྲུང་ཁུངས་སྐོར་སྐྱེད་བཞེས་པ་ལས་ལུང་འདྲེན་འགའ་
 ཞིག་དགོད་ན་འདི་ལྟར། ཡོ་རྒྱུས་རིག་པའི་ཚོགས་པ་མཚོན་ན། གནའ་རབས་བོད་ཀྱི་བོན་ཚོས་
 བད་དུ་འབྲུང་བ་སྣ་ལྔའི་སྤྱིང་པོ་ལས། སྐོར་ཆེན་པོ་གཅིག་བྱུང་བ། ཕྱིའི་སྐོར་འུན་དཀར་པོ་ལས་
 ལྷ་བྲག་དཀར་པོ་ཆགས། བད་གི་སྐོར་རྒྱ་ལས་དུང་མཚོ་དཀར་མེལ་འབྲེལ། བར་གྱི་སྐོར་འའི་རར་
 ཆ་ལས་རིགས་རྒྱག་སེམས་ཅན་ཀུན་ཏུ་ཕྱོལ་ཞེས་འདྲིལ་རྟེན་ཆགས་ཚུལ་དང་སྐོག་ཆགས་བྱུང་
 ཚུལ་བཤད་ཡོད་པ་འདྲིལ་བརྟགས་ན། དེར་སང་ལྟ་བུའི་ཚན་རིག་དར་རྒྱས་མ་བྱུང་གོང་གི་སྤྱི་
 ཡོའི་རྩོན་གྱི་པོ་བརྒྱ་ལྷག་ཁ་ཤས་ཀྱི་སྐབས་ནས་གནའ་རབས་བོད་ཀྱི་མིས་རང་ཅག་འཚོ་གནས་
 ལུང་པའི་འདྲིལ་རྟེན་ཁམས་འདི་འབྲུང་བ་སྣ་ལྔའི་སྤྱིང་པོ་འདུས་ནས་བྱུང་བ་དང་། དེའི་བཟོ་
 དབྱིབས་ཀྱང་ཅུང་ཟད་འཛོང་མོ་ཡིན་པའི་རྒྱུས་གཞུགས་སྐོར་འའི་དབྱིབས་དང་འདྲ་བ། སྐོར་དེའི་
 ལུབ་ཆ་ལྱི་ནང་རིམ་པ་གསུམ་ཡོད་པའི་ཕྱི་བགས་ལས་བྲག་རི་སོགས་སྐྱམ་ས་ཆགས་པ་དང་།

ལྷུང་བ་མེད་ཟེར་བ་དང་། ལྷི་རྒྱལ་དང་། ཁ་ཆེ། ཉིན་རྒྱུ་ལྟམ་རྒྱུད་ནང་མིའི་རིགས་ཀྱི་ལྷུ་འཕྲུལ་དབང་
 སོས་བཞོན་པ་ལས་ལྷུང་བ་སོགས་ཀྱང་ཡོད། ཁོང་གིས་སྤྱི་མཐུན་འབྲི་རྒྱུར། ཞོང་བཟོད་མོད་ཀྱི་
 གནའ་རབས་མིའི་འབྲུང་ཁྲུངས་བཤད་པའི་གཏམ་རྒྱུད་འོ་མཚར་ཆེ་བ་དང་ཚན་རིག་དང་མཐུན་
 ཆེ་བ་ལྷུང་མི་འདུག་གས། དེར་སངས་རྒྱལ་རྒྱུན་དུ་བཤད་སྲོལ་ལ་མིའི་རིགས་ཀྱི་སློབ་མའི་མེས་
 སོ་སྤྱི་མི་ཡིན་པའི་ཚོད་དཔེ་གསོག་མར་འདོན་པ་གནང་མཁན་ཀྱི་དབྱིན་གཤེད་སློབ་ཆགས་རིག་པ་
 ལམས་ཅན་ཁར་ཁྲུང་ཡིན་པ་དང་། ཁོང་གིས་སྤྱི་ལོ་ ༡༩༥༩ ལོར་སྤྱི་དངོས་རིག་པའི་འབྲུང་ཁྲུངས་
 ཞེས་པའི་དཔེ་དེབ་བཅུ་མས་ནས་སློབ་ཆགས་ཀྱི་འཕེལ་འགྲུལ་སྤྱི་བསློབ་མར་བཏོན་པ་དང་། དེ་
 རྗེས་སྤྱི་ལོ་ ༡༩༩༡ ལོར་མིའི་རིགས་ཀྱི་འབྲུང་ཁྲུངས་དང་སོ་སོ་རིགས་གདམ་ག་རྒྱག་པ་ཞེས་
 པའི་ཆེད་ཚོམ་བཅུ་མས་ནས་མིའི་རིགས་ལ་ལེགས་སྤྱི་ཆེན་པོ་འབྲུལ་གནང་མཚན་བ་ཡིན་ཞེས་
 བཤད་ཀྱི་ཡོད་པ་མ་ཟེང་དཔེ། དེ་འབྲུ་ལོས་ཡིན་དགོས། འོན་ཀྱང་ལམས་པ་ཆེན་པོ་ཁོང་མ་འོན་
 ཞོང་གི་ལོ་ཆེག་རྫོང་ལྷ་བརྒྱལ་ཅན་ཀྱི་སློབ་ནས་རང་ལེ་བོད་ཀྱི་མིས་རང་གི་མི་རིགས་འབྲུང་
 ཁྲུངས་སྤྱི་དུ་དང་སྤྱི་ལོ་འདུས་ནས་ལྷུང་བ་ཡིན་ཞེས་བཤད་ཐུབ་པ་དེ་ནི་བོད་མི་རིགས་ཀྱི་གཟི་
 བརྗེད་ཡིན། ཞེས་དང་། རྒྱལ་རྒྱུན་དུ་བཤད་སྲོལ་དུ། གནམ་ལ་འབྲུག་སྐྱད་རྒྱག་པ་དང་། རློག་
 འབྲུག་པ། སློབ་རྒྱག་པ་སོགས་ཀྱི་གནམ་ལ་འབྲུག་ཟེར་པའི་སློབ་ཆགས་གསུགས་རིང་ལ་ལུས་
 ཡོངས་སུ་ཉ་ཁབ་ཀྱི་བགས་པ་ལྷ་སུའི་རི་མོ་ཡོད་པ། སྤྱིན་པར་བརྟེན་ནས་ནས་ལམར་འགོ་བ།
 རང་བའི་སྐད་སློབ་པ། སྐབས་རེ་རྒྱ་མཚོའི་ནང་དུ་འཇུག་ཉེ་སྤོད་ཀྱི་ཡོད་པ་དང་། སྤྱིན་གསེབ་ཏུ་
 རློག་འབྲུག་པ་དེ་ནི་འབྲུག་གི་སྤྱི་བརྒྱུད་པ་ཡིན་པ། སྐད་ཆེན་པོ་རྒྱག་པ་ནི་འབྲུག་གི་རང་སྐྱོད་
 ཡིན་པ། སློབ་རྒྱག་པ་ནི་ལྷ་སྤོན་སྤེ་བརྒྱུད་ཁྲོས་པ་ཡིན་ཟེར་བ་སོགས་ཀྱི་བཤད་ཚུལ་དེ་རྣམས་
 སངས་རྒྱལ་ཚོས་ལུགས་ཀྱི་ཚོངས་དང་ཤོད་ཚུལ་ཞིག་ཟེང་ཅས་ཤོད་ཀྱི་ཡོད་པ་མ་ཟེང་དཔེ།
 སངས་རྒྱལ་པའི་ཚོས་ལུགས་ཀྱི་གཞུང་འོ་མ་གང་གི་ནང་དུ་འདེད་ཤོད་ཚུལ་གཏན་ནས་
 མེད་པར་མ་ཟད། དེ་སློབ་དུས་རབས་དགུ་པའི་ལོ་འགྲོར་བོད་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་ཁྱི་སྤེ་སྤོང་བཅོན་སངས་ཀྱི་
 ལེགས་འཛིན་ཡོན་ཀྱི་དུས་སྐབས་བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུ་བ་ཞང་ཡེ་ཤེས་སྤེ་དང་། རྒྱ་གར་ཀྱི་བརྗེ་ཉ་རི་ན་
 མི་ཉ་གཉིས་ཀྱིས་བོད་དུ་བསྐྱར་བའི་འཛིག་རྟེན་གདགས་པ་ཞེས་པའི་བསྟན་བཅོས་ལས། ཅིའི་

ཕྱིར་འབྲུག་ཅེས་བྱ་ཞེན། སྐྱུས་པ། ཕྱོགས་གཉིས་ནས་རྒྱང་ཆེན་པོ་དག་ལྡང་སྟེ་དེ་དག་བརྟུན་པས་
 པ་ལས་སྐྱེ་འབྱུང་སྟེ་རྒྱ་དེས་ན་འབྲུག་ཟེར་རྟོ། །ཞེས་དང་། ཅིའི་ཕྱིར་རྩོག་འབྱུང་ཞེན། སྐྱུས་པ།
 ཕྱོགས་གཉིས་ནས་རྒྱང་ཕྱིན་ཏུ་ཆེ་བ་དག་ལྡང་སྟེ། དེ་དག་མཐུན་ཚུན་སྐྱབ་པ་ལས་རྩོག་འབྱུང་སྟེ།
 རྒྱ་དེས་ན་རྩོག་འབྱུང་རོ་ཞེས་གསལ་ཞིང་། དེ་དང་མཐུན་པར་གོང་གསལ་ཚེས་དཔེ་དེ་བོད་ཏུ་མ་
 བསྐྱུར་གོང་བོད་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་ཁྲི་སྲོང་ལྷེ་བཙུན་གྱི་སྐབས་བཅའ་སྟེན་པའི་རྒྱལ་པོ་བཀའ་ཐང་ལས་
 །ཡུང་། མཚོ་ཡི་རྒྱང་ས་པས་མཁའ་ལ་སྤྱིན་དུ་ཆགས། །དེ་ཉིད་འཕམ་པས་མཁའ་ལ་འབྲུག་སྐྱེ་
 སྐྱོགས། །དྲག་ཅིང་དར་ན་གནས་ལྷགས་ཐོག་ཏུ་བབས། །དཔེར་ན་མེ་ལྷགས་རྩོད་ལ་བརྟུན་པ་
 བཞིན། །བར་ནས་མེ་དང་རིན་ཆེན་འོད་ཟེར་འཕྲོ། །ཞེས་དབྱུང་དུས་སྐུ་ས་ཏེས་ཀྱི་འོད་ཚད་ཉ་
 ཅང་མཐོ་བའི་རྒྱུན་གྱིས་མཚོ་རྒྱ་རྒྱང་ས་པར་འབྱུང་སྐྱེ་བས། མཚོ་རྒྱའི་རྒྱང་ས་པ་ནས་མཁའ་
 ཆགས་པ་རྣམས་ལ་བརྟེན་ནས་སྤྱིན་བྱུང་ཞིང་། སྤྱིན་གྱི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་མཁའ་རྒྱང་ཆོ་གའ་གཉིས་
 བན་ཚུན་འཕམ་པ་ལ་བརྟེན་ནས་འོད་འཕྲོ་བ་དེ་ལ་རྩོག་ཅེས་བརྗོད་པ་དང་། མཁའ་རྒྱང་ཆོ་གའ་དེ་
 གཉིས་བརྟུན་པའི་རྒྱུན་གྱིས་སྐྱད་སྐྱོག་པ་དེར་མི་རྣམས་ཀྱིས་འབྲུག་ཅེས་བརྗོད་པ་ཡིན་ཚུལ་
 གཉིས་ཁྱད་པར་གཏན་ནས་མ་མཆིས། ཞེས་དང་། ང་ཚོས་སངས་རྒྱལ་ཚེས་ལུགས་ཀྱི་ཚེས་དཔེ་
 །ཁག་ལ་ཞེས་འབྲུག་ནན་ཉན་གནང་ན་དེའི་ནང་དུ་མིའི་རིགས་ཀྱི་རིག་གནས་དང་ཚན་རིག་གི་
 སྤྱིང་བརྟུན་སྤུན་སྤུམ་ཚོགས་པ་མང་པོ་ཞིག་འདུས་ཡོད་པས་ཞེས་འབྲུག་བྱ་རིན་ཡོད་པ་དང་བྱས་
 བ་དོན་སྤྱིང་ཡོད་པ། ཞེས་འབྲུག་བྱེད་པའི་གོ་རིམ་བརྒྱུད་མི་མང་པོ་ཞིག་མཐོང་ཐོས་ཀྱི་ཤེས་ཡོན་
 རྒྱ་རི་ཆེ་དང་གཉིང་རི་ཟབ་ཏུ་སོང་སྟེ་དངོས་གཙོ་སྐྱེ་བའི་འཇིག་རྟེན་ལྷ་རྒྱལ་གོང་མཐོར་གཏོང་
 བར་མན་ཐོགས་ཆེན་པོ་ཡོད་པ་ཞིག་རེད། ཅེས་གསུངས་སོ། །

དེས་འདྲིའི་ནང་དོན་སྐྱོར་རྟགས་ཅོམ་འབྲི་ན། དེ་ཡང་། གཟམ་སྐྱར་དང་ཉེ་རྒྱའི་སྐོར་རྩོགས་
 དང་། དེ་བཞིན་དུ། སྐྱེ་ལྡན་གྱི་ཚོས་གཞི་སྤྱུང་དང་། རིགས་རྒྱུན་སྐྱེ་འཕེལ་བྱེད་པའི་སྤྱུང་།
 དཔེར་རྒྱའི་མ་ལག་གིས་ང་ཚོ་འཚོ་གནས་ཀྱི་ཆེད་བྱ་བ་གང་དང་གང་བྱས་དང་བྱེད་བཞིན་པ་དང་།
 རི་འདྲ་བྱེད་པའི་སྐོར་ལ་བར་རིས་བརྒྱུད་འབྲེལ་བཤད་བྱས་ཡོད། རྫོང་བྱེད་ཀྱི་ཆེག་རྒྱང་པ་མ་
 ཡིན་པར་བར་རིས་ཀྱི་ལམ་ནས་འབྲེལ་བ་ནི་སྐོག་པ་པོ་ལ་གོ་དོན་རྟོགས་བདེ་བ་དང་། རྒྱུད་ལ་

བཀའ་ཚད་མཐོ་མོ་འདོད་པའི་ཁྱད་པར་ཚེན་པོ་ཡོད་པར་བསམས་ནས་ཡིན།

འིན་སྲུང་དངོས་ཁམས་རིག་པ་དཀའ་མོ་ཞིག་མིན་ཞེས་པ་འདི་ནི་དངོས་ཁམས་རིག་པའི་གཞི་རིམ་རྣམས་གཞིག་གི་དཔེ་དཔེ་ལ་ལེ་ཚོན་བརྒྱུད་ཡོད་པ་ལས་དང་པོ་ཡིན་ཞིང་། ལེ་ཚོན་འདིའི་ནང་དུ་གཙོ་བོ་དུས་རབས་བརྒྱ་དགུ་པའི་ཡར་སློན་དང་རྗེས་ཀྱི་འིན་སྲུང་དངོས་ཁམས་རིག་པ་སྟེ་གཉིས་ཀྱི་སྐོར་ནས་བཀའ་ཡོད། དེའི་ནང་དུ་གཙོ་བོ་ཅིས་རིག་པའི་བཀོལ་སྤྱོད་དང་། ཅིས་གཞི་རིགས་འབྲེལ་མིན་གྱི་བྱུང་བ་དང་། གཡོ་འགྲུལ་འབྲུགས་ཚད་དང་། གོང་བྱའི་གདོས་ཚད་དང་། ལུས་འབྲུགས་ཀྱི་རིགས་གཉིས་སྟེ་འགྲུལ་སྤྱོད་དང་རྟེན་ཚོབ་ཀྱི་ལུས་འབྲུགས་གཉིས་ཀྱི་ཁྱད་པར་དང་། རྒྱུ་ལྡན་གྲུགས་གསོག་བསྐྱེད་ཀྱི་ཕྱི་ཚོན་པོ་སྐོག་དང་མོ་སྐོག་གི་བྱེད་ལས་སྐོར་དང་། རྒྱུ་གི་ར་བ་དང་། ཚ་ཚད་ཀྱི་སྐོར་ཉེ་དེ་དག་ནི་སྤྱི་བསམ་གྱི་དུས་རབས་བརྒྱ་དགུ་པའི་ཡར་སློན་གྱི་དངོས་ཁམས་རིག་པའི་སྐོར་དང་། དེ་ནས་འིན་ཉུ་སྲུང་པའི་དངོས་ཁམས་རིག་པའི་གཞི་རིམ་སྐོར་ལས་རྩལ་སྐྱོན་གྱི་སྐོར་དང་། རྒྱུ་རྩལ་སྤྱོད་དང་སྤྱི་རྒྱུ་སྤྱོད་པོ་དང་། གནས་མཉམ་ཁམས་རྣམས་དང་། རྩལ་སྐྱོན་གྱི་བཀོད་པ་བཅས་ཀྱི་སྐོར་ཡོད།

དེ་བཞིན་དུ། རིགས་རྒྱུན་སྲུང་དང་རྒྱ་བ་ཞེས་པའི་དཔེ་དཔེ་འདི་ནི། རི་ཆའ་ཁོ་ཀན་ Richard Dawkin ཀྱིས་བཅུམས་པ་ཞིག་ཡིན་པ་དང་། ཁོང་ནི་ཡེ་ཤུ་གཙོ་བོར་གྲུང་པའི་ཚོས་འབྲུགས་རྣམས་ཀྱི་འདོད་ཚུལ་ཉེ་སྤོད་བརྒྱུད་རྣམས་དགོན་མཚོག་གིས་བཀོད་པ་ལས་བྱུང་བར་འདོད་པ་ལ་ཚོར་བ་རྣོན་པོས་དགག་པ་རྒྱག་མཁན་གྱི་སྐྱེ་དངོས་རིག་པའི་མཁས་པ་ཞིག་ཡིན། དཔེ་དཔེ་འདིའི་ནང་དུ་ལེ་ཚོན་བརྒྱུད་གསུམ་ཡོད་པ་ལས་གཉིས་པ་འབྲེལ་བྱས་པའི་སྐོར་པལ་སྐྱུར་བྱས་པ་ཡིན། ཁྱེད་ཀྱིས་དཔེ་དཔེ་འདིའི་མིང་བྱང་ལས་ནང་དོན་གང་ཡིན་ཉ་ལས་རྟོགས་ཐུབ། རིགས་རྒྱུན་སྲུང་ཞེས་པ་ནི། སེམས་ཅན་དང་སྐོག་ཚད་ཀྱི་རིགས་འབྲུག་བྱེད་ཀྱི་རྩོམ་གཞི་སྲུང་སྐོག་མ་དེར་གོ་དགོས། དཔེར་ན། དེད་ཅག་གི་རྣམ་ཤེས་ཀྱི་རྒྱུན་སྐོག་མ་ཡོད་པའི་དབང་དུ་བྱས་ན་དེར་གོ་ཚོག་དེ་འབྲེལ་པའི་སྲུང་དེས་རང་ཉིད་ཅམ་དུ་མ་ཟད། རང་དང་རིགས་གཅིག་པ་རྣམས་འཚོ་གནས་འཕེལ་རྒྱས་དང་རང་དང་རིགས་མི་མཐུན་པ་རྣམས་གཏོར་བཅོམ་རི་ལྟར་བྱེད་པའི་སྐོར་གསལ་ཡོད། འདིའི་ལྷ་སྐྱབ་ནི་སྐོག་མར་ཁྲམ་མེན་གྱིས་སྐྱེ་དངོས་རིག་པའི་

འབྲུང་ཁུངས་ཞེས་པའི་སྣམ་གྲགས་ཅན་གྱི་དཔེ་དེབ་བཏོན་པ་དེའི་ནང་བཀོད་པ་ལས་བྱུང་བ་ཞིག་ ཡིན།

མཐའ་མང། འཛིག་རྟེན་ཁམས་ཀྱི་ཆགས་རབ་ཅེས་པའི་ལེ་ཚན་འདིའི་ཚུལ་བ་པོ་ནི། སི་ཏེ་ རླུ་ ཉའོ་ཀིང་ Stephen Hawking ཡིན་པ་དང་། ཁོང་གིས་འཛིག་རྟེན་ཁམས་ཀྱི་སྐོར་ལ་ དཔེ་དེབ་གྲགས་ཅན་འགའ་ཞིག་བརྩམས་ཡོད་པའི་ཁྱོད་ནས་གྲགས་ཆེ་བ་འཛིག་རྟེན་ཁམས་ཀྱི་ བྱུང་བ་མདོར་བསྟུན་ Brief History of Time ཞེས་པ་ལ་ལེ་ཚན་བཅུ་གཅིག་ཡོད་པ་ལས་ དང་པོ་འཛིག་རྟེན་ཁམས་ཀྱི་ཆགས་རབས་ཀྱི་སྐོར་ཡིན། ཁོང་ནི་གཟའ་སྐར་དབྱེད་ཞིབ་བ་རྩེ་མི་ ལིཌུ་ Galileo འདས་མོངས་སུ་བྱིན་ནས་ལོ་སུམ་བརྒྱ་ཉིལ་པོ་འཁོར་བ་ན་འཁྲུངས་ཤིང་། ཞོགས་རྒྱུ་མཐོ་སློབ་ནས་དངོས་ཁམས་རིག་པའི་རྩོག་སྤངས་མཐར་བྱིན། དབྱུང་ལོ་ཉེ་ལུ་ མཚམས་ལ་སླེབས་པ་ན་ལྷན་ཅུ་ལ་ཅུ་དཀར་གྱི་ནད་རིགས་པོག་པའི་རྒྱུ་གིས་དུས་དང་སང་ ཡང་ཐད་ཀར་འགྲེང་སྟེ་འགྲོ་མ་ཐུབ་པར་ཞབས་སྟེགས་སྟེང་དུ་བཟུང་ནས་པར་འགྲོ་རྒྱུ་འོང་བུ་ དགོས་པར་གྱུར།

ཁོ་མོས་དཔེ་དེབ་འདི་ ༡༠༠༥ ལི་ལོ་སྤྱད་ནས་འགོ་འཇུགས་བྱས་ཀྱང་དུས་ད་ལྟ་བར་མཇུག་ འབྲུག་མ་ཐུབ་པའི་རྒྱ་རྒྱུན་ནི། གཙོ་པོ་རང་ཉིད་ལ་ཕབ་སྦྱར་གྱི་ལས་གཞིར་གོམས་པ་མེད་པ་ དང་། ཚན་རིག་གི་མ་སྦྱང་རྩི་སྦྱེད་ཅིག་ནི་བོད་ཡིག་ནང་དུ་མེད་པས་གསར་བཟོ་དགོས་པ་དང་། གཞན་ཡང་གཙོ་ཆེ་པོས་ནི་རང་ཉིད་ཚོགས་ཚོས་རང་འགྲིམས་པའི་གྲ་རྒྱུང་དལུས་མ་ཞིག་ཡིན་ ལྟམས་ཚོགས་ཚོས་རྒྱ་དང་འབྲེལ་བ་གང་ཡང་མེད་པའི་ཅག་ཅིག་གི་ལས་ཀ་འདིའི་རིགས་ལ་ དུས་ཚོད་འཕར་མ་གཏོང་དགོས་པས་དུས་ཚོད་ལ་གཏོང་ལེན་བྱེད་དགོས་པ་ནི་དཀའ་ངལ་ཤིན་ ཏུ་ཆེ་བ་བཅས་ཡིན། ལྟམས་ལེགས་པ་ཞིག་ལ་མཇུག་གྲུབ་ཐུབ་ཅོམ་བྱུང་། འོན་ཀྱང་རང་ཉིད་ཀྱི་ རོག་མའི་འཆར་གཞི་ནི། འགོར་ས་མཚོག་གིས་བརྩམས་པའི་རྩལ་སྤོང་ལས་གྲུབ་པའི་འཛིག་རྟེན་ ཁམས་ Universal in Single Atom ཞེས་པའི་དབྱིན་དེབ་དེ་ཕབ་སྦྱར་བུ་འདུན་ཡོད་པ་ དང་། དེའི་རྩོན་འགྲོར་ཚན་རིག་གི་གཞི་རིམ་གྱི་རྣམ་གཞག་སྟོན་པའི་དཔེ་དེབ་ཅིག་ཕབ་སྦྱར་ བྱས་ན་གོམས་པ་ཐེབས་པ་བྱུང་ན་སྣམ་ཡང་། ཚུལ་བ་པོ་བསྟན་འཛིན་རིག་གསལ་གྱིས་དབྱིན་

དེས་དེ་པའ་སྐྱུར་ཟེན་པ་ཐངས་གཅིག་བསྐྱགས་པས་སྐྱུར་ཉ་ཅང་བཟང་བ་མཐོང་ནས་སྐྱོ་བ་ཉ་ཅང་
བརྟམ་པས་སྐྱགས་རྗེ་ལེགས་གསོལ་ཞུ་རྒྱུ་ཡིན།

སྐྱུར་ཁོ་ལོས་དེ་བ་འདི་ལ་ཐངས་འགའ་ཞུ་དག་བཏང་བའི་ཁྲལ་ཡིན་གྱིང་རང་ཉིང་ལ་སྐྱེས་
སྐྱུང་གི་ལོན་ཉན་དམན་པའི་རྒྱུན་གྱིས་ཆོག་སྐྱུར་དང་འགྱུར་གྱི་མ་སྐྱུང་ཐང་ལ་འགལ་འཛོལ་ཡོད་
པེས་པས་སྐྱོག་བ་པོ་རྣམས་ཀྱིས་བཟོད་བ་ཆེར་བཞེས་ཀྱིས་གཞིགས་སྐྱོག་གནང་རྒྱུའི་རེ་འདུན་ཞུ་
རྒྱུ་མ་ཟང། རྐྱེད་རྣམས་ཀྱིས་ལེགས་བཅོས་གྱི་འཕྲིན་ཡིག་བསྐྱར་གནང་ཆོད་གཤམ་བསྐྱུ་རྒྱུ་དང་།
གལ་སྲིད་དེ་བ་འདིས་རྐྱེད་ལ་བན་ཞོགས་སྐྱུ་བྱ་བྱུང་ཆེ་འདི་ནི་གཙོ་བོ་རང་ཉིང་རྒྱུང་དུས་སེར་
བྱེས་འབྲིང་རིས་སྐྱོབ་གྲུང་འགྲིམས་པའི་དུས་ཀྱི་རང་ལ་དངོས་སུ་སྐྱོབ་ཁྲིད་གྱི་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་
དགོ་སྐྱོབ་རྣམས་ཀྱི་རྗེན་ཁོ་ན་ལས་བྱུང་བ་ཡིན་པར་ངོས་འཛིན་བཞེན་ཡོད།

མཐའ་དོན། བོད་ཀྱི་རིག་གནས་སྤྱི་ལ་མཁུན་རྒྱ་ཡངས་པའི་ཅང་ཤེས་སྤྲིག་སྤྲིའི་དུས་དེ་བ་
ཚོམ་སྒྲིག་ག་མེར་བྱེས་བསམ་སྐྱོ་རྒྱན་སྐྱུ་སྐྱུ་ལགས་ཀྱིས་མཐའ་མའི་པའ་སྐྱུར་ལ་ཞུ་དག་གི་
ཕྱག་རོགས་གནང་བ་ལ་བཅོས་མིན་སྐྱགས་རྗེ་ཆེ་ཞུ་རྒྱུ་དང་། དེ་བཞིན་དུ་སེར་བྱེས་དཔེ་མཛོད་
ཁང་གི་ཁམ་འི་ཉུ་ཁྲེ་ཆོན་གྱི་ལས་ཀྱི་ད་སྐོ་བཟང་དག་དབང་ལགས་ཀྱིས་ཉེན་མང་པོའི་རིང་
ངས་བ་འཛོལ་མེད་ཀྱིས་དེ་བ་བྱི་ནང་གི་པར་དང་ཡི་གེ་བཅས་ཁམ་འི་ཉུ་ཁྲེ་ནང་བཞེད་སྤྲིག་བྱས་
པ་ལ་ཡང་སྐྱགས་རྗེ་ཆེ་ཞུ་རྒྱུ་ཡིན།

རྒྱ་གར་ལྗོ་སྤྲིགས་གནས་སྐྱོད་སེར་བྱེས་ལྡན་མ་བྲམས་པ་ཆོས་དབང་གིས་བོད་རྒྱལ་ལོ་
༡༩༣༡ ལྷ་ ༠༡ ཆོས་ ༡༥ དང་། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༣༡ ལྷ་ ༠༣ ཆོས་ ༡༩ དུས་ཆོས་ཁྲུང་པར་ཅན་ཆོ་
འཕྲུལ་དུས་ཆེན་དགོ་བའི་ཉེན་སྡོན་སྦྲང་དུ་བྲིས་པར་དགོའོ། །།

འཛིན་ཉེན་ཁམས་ཀྱི་ཚགས་རབས།

སེའི་རྗེན་ ཉམོ་ཀིང་ Stephen Hawking ༡༩༧༣-- ་།

སྒྲ་མོའི་དུས་ཤིག་ལ་སྣུན་ལྷགས་ཅན་གྱི་ཚོན་རིག་པ་ཞིག་གིས་གཟུང་སྐྱར་རིག་
བའི་སྐོར་ལ་མི་མང་ལ་གཏམ་བཤད་ཅིག་བྱས་པ་རེད། འགའ་ཤམ་གྱིས་ཁོང་ནི་
སྐལ་ཤེས་ལྡན་ རྣ་སེལ་ Bertrand Russell རེད་ཟེད། ཁོང་གིས་སའི་གོ་ལས་ཉི་
མ་ལ་སྐོར་བ་རི་ལྟར་བྱེད་ཚུལ་དང་། ཡང་ཉི་མས་སྐྱར་ཚོགས་མང་པོ་འདུས་བའི་
དགུ་ཚོགས་ཀྱི་དབུས་ལ་སྐོར་བ་རི་ལྟར་བྱེད་ཚུལ་འགྲེལ་བཤད་བརྒྱབ་པ་རེད།
གཏམ་བཤད་མཇུག་བསྐྱིལ་བ་ན་ཚོགས་ཁང་གི་རྒྱབ་ངོས་ནས་མོ་གས་མོ་སྐྱ་
གཟུགས་རྒྱང་རྒྱང་ཞིག་ཡང་བཞེངས་ནས་བརྗོད་རྒྱུར། བྱིད་ཀྱིས་ང་ཚོར་གང་
བཤད་པ་དེ་དོན་མེད་ཅིག་རེད། ཅང་མོར་བརྗོད་ན་སའི་གོ་ལ་འདི་ནི་དུས་སྐབས་ཆེན་
པོ་ཞིག་གི་རྒྱབ་ལ་བརྟེན་བའི་ཕྱ་ལེ་བའི་ས་གཞི་ཞིག་ཡིན། ཞེས་ཟེད། ཚོན་རིག་པ་
དེས་ལན་ལ་བརྒྱབ་གོང་འདྲམ་ཞིག་བསྟན་ནས་དུས་སྐབས་དེ་གང་གི་སྟེང་དུ་ལངས་
ཡོད་དམ་ཞེས་བེས་མ་ཐག་མོ་གས་མོ་དེས་ཁྱོད་ནི་ཞེ་དྲག་སྐྱར་དྲུང་ལྟན་བའི་གཞོན་
ཅུ་ཞིག་རེད་འདུག འོན་ཀྱང་དུས་སྐབས་ཆེན་པོ་དེའི་འོག་གཞིར་དུས་སྐབས་ཁེངས་
བསྐྱད་ཡོད་ཅེས་ཟེད།

མི་མང་ཆེ་བས་ང་ཚོའི་འཛིན་ཉེན་ཁམས་ཀྱི་རྣམ་པ་འདི་མཐའ་མེད་བའི་

ཇུས་སྐྱེལ་གྱི་མཁར་བ་བྱས་པར་བཤད་པ་འདི་བྱབ་རྒྱུར་ཤིག་ཏུ་མཐོང་ཡང་རྩོམ་
 ག་དེ་བྱས་ནས་དེ་ལས་ལྷག་པར་ཤེས་གྱི་ཡོད་བསམ་པ་ཡིན། རྩོམ་འཇིག་རྟེན་
 ཁམས་ཀྱི་སྐོར་ལ་གང་ཤེས་སམ། རི་ལྟར་ཤེས་སམ། འཇིག་རྟེན་ཁམས་འདི་གང་
 བས་འོང་བ་དང། གང་ཏུ་སྐོར་གྱིན་ཡོད་དམ། འཇིག་རྟེན་ཁམས་འདི་ལ་སོགས་
 ཡོད་དམ། གལ་སྲིད་ཡོད་ན་དེའི་ཆེ་འགྲུར་བ་གང་བྱུང་བ་ཡིན་ནམ། ཇུས་ཀྱི་རང་
 བཞིན་གང་ཡིན་ནམ། ཇུས་དེ་མཐའ་མའི་མཐར་ཐུག་པ་ཡོད་དམ། ཉེ་ཆར་ལ་མཚན་
 ཅན་གྱི་འབྲུལ་རིག་གསར་བ་མང་དག་ཅིག་དངོས་ཁམས་རིག་བའི་བཟླ་དབྱེད་
 བང་ལོངས་སྐྱེད་པ་ལ་བརྟེན་ནས་རི་བ་མང་པོ་འདི་དག་ལས་ཁ་ཤས་ཤིག་ལ་ཡན་
 རྒྱལ་ཐུབ་པ་བྱུང། ཉིན་ཞིག་རི་ལན་འདི་དག་སའི་གོ་ལས་ཉི་མར་སྐོར་བ་བྱེད་པ་ར་
 འཕྲོད་འཕེར་དེས་གསལ་པོ་ཞིག་ཏུ་འགྱུར་སྲིད། ཡང་ན་ཇུས་སྐྱེལ་གྱི་སྐོར་མཁར་
 དཔེ་བཞིན་ཏུ་འགྱུར་བ་ཡང་སྲིད། དེ་གཉིས་གང་ཡིན་ཏུང་ཇུས་ཀྱི་འགྱུར་འགྲོས་ར་
 ཚོར་བར་ལན་སྐོར་རྒྱ་དེད།

སའི་གོ་ལའི་དོས་དབྱིབས་ལ་དབྱེད་པ།

ཡེ་ཤུའི་སྐོར་ལོ་ ༣༧༠ བར་སྟེ་རིག་གི་མཚན་ཉིད་རིག་པ་བ་ཞེ་རིསི་ལོ་
 ལལ་ Aristotle གྱིས་ཁོང་གི་དེབ་ལྷ་ཡུལ་སྟེང་ལ་ཞེས་བའི་ནང་སའི་གོ་ལ་འདི་
 དོས་མཉམ་བའི་སྟེང་མ་ལྷ་བུ་མ་ཡིན་པར་སྐོར་དབྱིབས་ཅན་ཡིན་པར་ཡིད་ཆེས་
 འཕེར་བའི་སྐབས་བྱེད་གལ་ཆེན་གཉིས་བཞོད་ཡོད། དང་པོ་ནི། རྒྱ་འཇིག་བྱུང་བའི་ལྷ་

རྒྱུ་མེད་ལའི་གོ་ལའི་འདྲི་ཉི་མ་དང་རྒྱ་བ་གཉིས་ཀྱི་བར་དུ་སྐྱེ་བས་བས་ཡིན་པར་ཤེས།
 སའི་གོ་ལའི་རྒྱུ་མེད་ཡིན་པའི་བདེན་དཔང་གཅིག་ཞི་རྒྱ་བའི་སྐྱེད་དུ་ཕོག་པའི་སའི་གོ་
 ལའི་གྲིབ་མ་ཞི་དུས་ཉག་ཏུ་སྐྱོར་མོ་ཡིན་པ་དེ་རེད། གལ་སྲིད་སའི་གོ་ལའི་ཕྱ་ལེ་
 བའི་སྐྱེད་མའི་དབྱིབས་ཅན་ཞིག་ཡིན་ན་དེའི་གྲིབ་མ་འདི་རིང་མོ་དང་འདྲོང་འདྲོང་
 ཞིག་ཡོང་རྒྱ་རེད། དེ་ལྟར་ཡོང་བའི་སའི་གོ་ལའི་འོད་དེ་ཉི་མར་ཐད་ཀར་སྐྱེ་བས་བ་
 བ་ཉག་ཏུ་ཉི་འཛོན་འབྱུང་བའི་གནས་སྐབས་ཁོ་ནར་ཡིན། གཉིས་པ་ཞི། ཟླ་རིམ་འི་
 དུལ་མི་ཚོས་འབྲུལ་བཞུད་བྱེད་སྐབས་ལྟོ་ཕྱོགས་ས་ཁུལ་ནས་ནས་མཁར་བལྟས་
 བ་ན་བྱང་གི་སྐར་མ་དེ་བྱང་ཕྱོགས་ནས་བལྟས་པ་ལས་དམའ་བ་ཡིན་པར་ཤེས་
 ཉོགས་བྱུང། རྒྱ་མཚན་ཞི་བྱང་གི་སྐར་མ་དེ་བྱང་སྐྱེད་ཆགས་ཡོད་པས་བྱང་ཕྱོགས་
 ཀྱི་ཉམས་ཞིབ་པའི་སྐྱེད་དུ་ཐད་ཀར་ཡོད་པར་སྣང་བ་རེད། འོན་ཀྱང་སའི་གོ་ལའི་
 དབྱིལ་ཐིག་ན་ Equator གནས་པ་ཞིག་གིས་བལྟས་པ་ན་བྱང་གི་སྐར་མ་དེ་
 གནས་ཀྱི་མཐའ་མཚན་ horizon ཞིག་ཏུ་ཡོད་པ་ལྟ་བུར་སྣང་བ་ཡིན། ཨི་
 རིམ་འི་དང་། ཟླ་རིམ་འི་དུལ་ལུང་གཉིས་ནས་ལྟ་སྐབས་བྱང་གི་སྐར་མ་གནས་པ་ལ་
 ཁྲད་པར་ཡོད་པ་ལས་ཨེ་རིམ་འོ་ལའི་གྱིས་སའི་གོ་ལའི་ཕྱི་ཕྱོང་ཆད་ནི་ སི་ལེ་
 རི་ལ་ stadia ལྟེ་ཅེད་ར་ ༤༠༠༠༠༠ གྲངས་བཞི་འབྲུམ་ཅན་ལྟ་བུ་ཞིག་ཡིན་པར་
 ཚོད་དཔག་བྱས། ཅེད་རའི་རིང་ཚད་རི་མ་རི་བཞིན་གང་ཡིན་མི་ཤེས་ཀྱང་དེ་ཞི་ཉ་
 ལམ་ལ་རི་ ༡༠༠ སྐྱོར་ཡིན་སྲིད། རི་ལ་རི་གཅིག་ཞི་ཕྱ་ཏུ་གསུམ་མམ་ ཨིན་ཅི་ ༣༤
 སྐྱོར་ཡིན། ། དེ་ལྟར་ན་ད་ལྟོ་རོམ་འཛོན་བྱས་པའི་སའི་གོ་ལའི་ཚད་གཞི་དེ་ལས་ཨེ་
 རིམ་འོ་ལའི་གྱི་ཚད་དེ་ལྷོ་གཉིས་མང་བར་གྱུར་བ་རེད། ཟླ་རིམ་འི་དུལ་མི་ལ་
 སའི་གོ་ལའི་སྐྱོར་མོ་ཡིན་པའི་རྒྱབ་བྱེད་གསུམ་པ་འགོད་རྒྱ་ཡོད། དེ་ནི་རྒྱ་མཚན་

གང་གི་ཕྱིར་གནས་ཀྱི་མཐའ་མཚམས་ཤིག་ནས་ལྷ་གཟིངས་ཤིག་འོང་བ་ན་ཐོག་
མར་ལྷ་ནས་མཐོང་ཞིང་དེ་ནས་ལྷའི་ཕྱི་སྐོམ་མཐོང་བ་ཡིན། ཞེས་པ་འདི་ཡིན།

འོ་ལེ་མི་འདི་འདྲི་ག་རྟེན་ཚགས་རབས་མ་དཔེ།

ཞེ་རི་སི་འོ་ལེ་ཀྱི་བསམ་སྐྱོའི་ནང་སའི་གོ་ལ་འདི་གཡོ་མེད་ངང་གནས་པ་
དང་། ཉི་མ་དང་རྒྱ་བ། གཟའ་དང་སྐར་མ་ནམས་ཀྱིས་དེའི་སྐོར་ལམ་སྐོར་མའི་ནང་
རྒྱ་བ་དེ་རེད། ཁོས་འདི་ལྟར་ཚོར་བའི་རྒྱ་མཚན་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པ་ནི་སའི་གོ་ལ་
འདི་འཇིག་རྟེན་ཁམས་ཀྱི་དབྱས་ན་གནས་པ་དང་། དེའི་སྐོར་མའི་བསྐྱོད་སྟོགས་ནི་
ཡང་དག་པ་ཡིན་པར་ཡིད་ཆེས་བྱས། ཁོའི་བསམ་འཆར་འདི་དུས་རབས་གཉིས་
པའི་ནང་འོ་ལེ་མིས་ Ptolemy འཇིག་རྟེན་ཁམས་ཚགས་རབས་ཀྱི་མ་དཔེ་ནང་
རྒྱས་པར་བཤོད་ཡོད། སའི་གོ་ལ་འདི་དབྱས་ན་གནས་པ་དང་། དེའི་མཐའ་བཤོར་
པ་རྒྱུ་གཟུགས་ཅན་ཀྱི་ཁམས་བརྒྱད་ཡོད་པ་སྟེ། རྒྱ་བ་དང་། ཉི་མ། སྐར་མ།
གཟའ་ལྷག་པ། པ་སར་ས། མིག་དམར། ལྷ་ལྷུ་སྟེན་ལ་བཅས་ཡིན། དེའི་ཚེ་གཟའ་
ལྷ་ལས་སྟེན་ལྷུ་མེད་བས་གཟའ་དེ་དག་བར་ཐག་རྒྱང་བའི་སྐོར་ལམ་ཐོག་སྐོར་
ཀྱིན་ཡོད། དེ་ནི་བར་སྐར་མ་ཉམས་ཞིབ་བྱས་པའི་རྩོག་འཛིང་ཅན་ཀྱི་རྒྱ་སྐར་ཀྱི་
ལམ་དེ་དག་ཚོད་དབག་བྱེད་ཆེད་ཡིན། གོ་ལའི་མཐའ་སྟེ་ན་བརྟན་སྐར་ཞིག་ཡོད་
ཅིང་། དེ་ནི་དུས་རྟག་ཏུ་རྒྱུ་གཟུགས་ཅན་ཀྱི་ཁམས་དེ་དག་དང་ཉེ་བ་ཞིག་ཏུ་
གནས་ཤིང་། བར་སྐར་ཁམས་ན་རྒྱུ་གཟུགས་དེ་དག་དང་མཉམ་དུ་སྐོར་ཀྱིན་ཡོད།
གོ་ལའི་མཐའ་སྟེ་པན་ཆད་ལ་གང་ཡོད་པ་དེ་གསལ་ཁ་ཞེ་དུག་མེད་བས་དེ་ནི་མི་ཡི་

ཉམས་ཞིབ་ཀྱི་ཆ་ཤས་སྲུ་མ་གྲུང་བ་ཡིན་དེས།

འོ་མེ་མིའི་མ་དཔེ་དེས་བར་སྐྱར་གི་གཟུགས་ཁམས་དེ་དག་གི་གནས་གཞི་
རྟོགས་མྱིར་རྒྱ་མཚན་ལྡན་པའི་ལམ་ལུགས་ཞིག་མཐོ་སློང་བྱས་པ་རེད། ཡིན་ན་
ཡང་དེ་དག་གི་གནས་གཞི་འཕྲུག་མེད་དུ་གཏན་འཁེབ་ཡོང་བའི་མྱིར་དུ་འོ་མེ་མིས་
རྒྱ་བ་འདི་མཚམས་རེ་སའི་གོ་ལ་དང་ལྟ་བུ་གཉིས་ཀྱི་ཐག་ཉེ་བའི་ལམ་ཐོག་དགོས་
པའི་ཚོད་དཔག་བྱ་དགོས་བྱུང་། དེ་ལྟར་ན་རྒྱ་བ་དེ་མཚམས་རེ་ནས་རྒྱན་ལས་ལྟ་བུ་
གཉིས་ཀྱི་ཆེ་བར་སྐྱར་རྒྱ་རེད། འོ་མེ་མིས་འོར་འཁྲུལ་འདི་རོས་མེན་བྱས་པ་རེད།
ཁོའི་འདིག་རྟེན་ཁམས་ཆགས་རབས་ཀྱི་མ་དཔེ་འདི་ཡོངས་གྲགས་མིན་ཡང་སྤྱིར་
རོས་མེན་བྱས་པ་རེད། ཡེ་ཤུ་ཚོས་བརྒྱུད་ཀྱིས་མ་དཔེ་འདི་གཞུང་ལུགས་དང་
མཐུན་པར་བསྟུང་ནས་འདིག་རྟེན་ཁམས་ཀྱི་བར་རིས་ཤིག་ཏུ་རོས་མེན་བྱས། མ་
དཔེ་དེས་ཁོང་ཚོས་བརྟན་སྐར་ཕྱི་རོལ་ཀྱི་ཁམས་ན་ལྟ་ཡུལ་དང་། དཔྱུལ་བ་ཡོད་
ཅེས་བརྗོད་ཚོགས་ཁེ་བན་ཆེན་པོ་ཡོད།

འདིག་རྟེན་ཆགས་རབས་ཀྱི་མ་དཔེ་གཞན།

འོན་ཀྱང་ཕྱི་ལོ་ ༡༥༧༥ ནང་པོ་ལེན་ཏི་ཡུལ་ཀྱི་ཚོས་དཔོན་ བི་ཁོ་ལསི་
ཁོ་བར་ཞི་ཁོསི་ Nicholas Copernicus ཡིས་མ་དཔེ་ལས་སྐྱ་བ་ཞིག་གོས་
གཞིར་བཏོན། ཐོག་མར་ཁོང་གི་ཚོས་སྤྲེས་ལོག་སློང་བའི་ཞ་ནག་གཡོག་བར་
འདིགས་ནས་ཁོང་གི་མ་དཔེ་དེ་མིང་མ་སློས་བར་དཔུང་འབྲེམ་བྱས། ཁོང་གི་
བསམ་སློབ་འཆར་སློབ་ཉེ་ཉི་མ་དེ་གཡོ་མེད་དང་དབྱས་སུ་གནས་པ་དང་། སའི་གོ་ལ་

དང་། གཟའ་སྐར་གཞན་རྣམས་ཀྱིས་ཉི་མའི་མཐའ་སྐོར་གྱི་སྐོར་ལམ་སྐོར་མའི་ནང་
 རྒྱ་བཞིན་པ་དེ་ཡིན། བསམ་ཚུལ་འདི་གཅིགས་ཆེར་མ་བཟུང་བར་ལོ་བརྒྱ་ལྷག་
 གཅིག་ཙམ་འདས། དེ་ནས་དངོས་ཁམས་རིག་པ་བ་འཇར་མན་གྱི་མི་རིགས་འོ་ཉུན་
 བཟུ་ གེབ་ལར་ Johannes Kepler དང་། ཨི་ཏ་ལིའི་མི་རིགས་སྡེ་ལི་ལིའོ་ ཟླ་
 ལི་ལི་ Galileo Galilei གཉིས་ཀྱིས་ཁོ་བར་ནི་ཁན་གྱི་ཉི་ཟླའི་འཁོར་ཕྱོགས་ཀྱི་
 འདོད་ཚུལ་དེ་རང་ཉིད་ཀྱིས་སྤར་ཉམས་ཞིབ་བྱས་པའི་བྱུང་དོན་དང་མི་མཐུན་
 བའང་། དེ་ལ་ཡོངས་གྲགས་སུ་རྒྱ་བསྐོར་བྱེད་འགོ་བཙུགས། གྱི་ལོ་ ༡༦༠༩ བར་ཨི་
 རི་མི་ལོ་ཏལ་དང་ལོ་ལེ་མིའི་འདོད་ཚུལ་ལ་ཉམས་ཉེས་ཆེན་པོ་ཐོག་ ལོ་དེའི་ནང་སྡེ་
 ལི་ལིའོ་ཡིས་གསར་སྐྱབ་བྱས་པའི་རྒྱང་མཐོང་ཆེ་ཤེས་ལ་བརྟེན་ནས་མཚན་མའི་
 བམ་མཁར་ཉམས་ཞིབ་བྱ་འགོ་བཙུགས། ཁོས་གཟའ་ཕུར་བྱ་ལ་བལྟས་པ་ན་འཁོར་
 སྐར་རྒྱང་རྒྱང་རམ། ཡང་ན་རྒྱ་བ་ཁ་ཤས་ཤིག་གིས་དེར་མཐའ་བསྐོར་བྱས་ནས་
 མཉམ་དུ་བསྐྱོད་པ་དེ་མཐོང་བ་རེད། འདིས་གང་བསྟན་པ་རེད་ཅེ་ན། ཨི་རི་མི་ལོ་
 ཏལ་དང་ལོ་ལེ་མི་གཉིས་ཀྱི་བསམ་པ་ལྟར་བར་སྤར་ཁམས་ཀྱི་གཟུགས་ཅན་ཐམས་
 ཅད་ཀྱིས་སའི་གོ་ལ་ལ་ཐང་ཀར་སྐོར་བ་བྱེད་མི་དགོས་པར་བསྟན། དངོས་གནས་
 བཤད་ན་དུང་ཡང་སའི་གོ་ལ་འདི་འཇིག་རྟེན་ཁམས་ཀྱི་དབྱས་ན་གཡོ་མེད་ངང་
 གནས་པ་དང་། གཟའ་ཕུར་བྱ་ལ་སྐོར་བ་བྱེད་པར་སྤར་བའི་རྒྱ་བ་དེ་སའི་གོ་ལའི་
 མཐའ་སྐོར་དུ་དཀའ་ཆོགས་ཆེ་བའི་ལམ་ཐོག་བསྐྱོད་སྲིད་པའི་ཡིད་ཆེས་བྱེད་བཞིན་
 ཡོད། ཡིན་ན་ཡང་ ཁོ་བར་ནི་ཁན་འདོད་ཚུལ་དེ་ཞེ་བྲག་ལས་སྤེ་བ་ཡོད། དུས་དེར་
 འོ་ཉུན་ཞེས་ གེབ་ལར་ Johannes Kepler ཀྱིས་ཁོ་བར་ནི་ཁན་འདོད་ཚུལ་ལ་
 བསྐྱར་བཙུགས་བཏང་ནས་རྒྱ་སྐར་རྣམས་སྐོར་མའི་ནང་དུ་སྐྱོད་ཀྱིན་མེད་པ་དང་།

འཛོང་འཛོང་ནང་དུ་སྐོད་གྱིན་ཡོད་པའི་བསམ་འཆར་བཏོན། འཛོང་དབྱིབས་ནི་མགོ་
མཇུག་གཉིས་ནང་ནང་ཡིན་པ་གང་ཞིག་ལ་སྟོ་བ་སྐོར་མོ་ཡིན། མཐའ་མར་ཁིའི་
ཚོད་དཔག་དེ་ཉམས་ཞིབ་བྱས་པ་དང་མཐུན་པར་གྱུར་པ་རེད།

འི་འུ་འོ་ཅ་གྱི་འདོད་ཚུལ་གྲགས་ཅན་ཏེ་འཕེན་ལྷགས་གྲུབ་དོན།

གེ་བ་ལར་ལ་མཚོན་ན་འཛོང་འཛོང་ཅན་གྱི་སྐོར་ལམ་དེ་འབྲལ་དུ་ཚོད་
དཔག་བྱེད་པ་ཁོ་ན་དང་འགལ་འདུ་ཅན་ཞིག་ཏུ་ཁས་ལེན། གང་ཡིན་ཟེར་ན་འཛོང་
འཛོང་གི་དབྱིབས་དེ་སྐོར་མོ་དང་བསྐྱར་ན་རྒྱ་མཚོན་མ་འདད་བའི་ཆ་ཡོད་པ་
གསལ་པོ་ཡིན། འཛོང་འཛོང་གི་སྐོར་ལམ་དེ་ཁོང་གི་ཉམས་ཞིབ་ནང་འཚམ་པོ་ཡོད་
པ་མཐོང་བ་ནི་པལ་ཆེར་སྟེས་དབང་གིས་གྲུང་བ་ཞིག་ཡིན། གོང་གི་འཛོང་འཛོང་གི་
སྐོར་ལམ་འདོད་ཚུལ་དང་། ཁོང་གིས་ཁབ་ལེན་ཏུས་ལྷགས་དབང་གིས་རྒྱ་སྐར་
ཅམས་གྱིས་ཉི་མ་ལ་སྐོར་བ་བྱེད་ཚུལ་བཤད་པ་གཉིས་མཉམ་དུ་སྐྱིག་ཐབས་མེད་
པར་མཐོང་། དེའི་སྐོར་དུས་ཕྱིས་ 1643 ནང་ཨཡེ་སེག་ འི་འུ་འོ་ཅ་ Issac New-
ton གྱིས་ཁོང་གི་དཔེ་དེབ་རང་གྲུང་རིག་པའི་གཞུང་ལྷགས་གྱི་ཅིས་རིག་པའི་ཅམ་
གཞག་ Mathematical Principles of Natural Philosophy ཅེས་
པའི་ནང་གསལ་པོར་བཞོད་ཡོད། དེབ་འདི་ནི་པལ་ཆེར་དངོས་ཁམས་རིག་པའི་
གཞུང་ལྷགས་ནང་ནས་ཆེས་གལ་ཆེ་ཤོས་གྱི་དཔེ་དེབ་ཅིག་ཏུ་ངོས་འཛིན་བྱས་ཚོག་
དེའི་ནང་འི་འུ་འོ་ཅ་གྱིས་གཞུགས་ཅན་གྱིས་དུས་དང་བར་སྐར་ཁམས་ན་རི་ལྟར་སྐོད་
ཚུལ་སྐོར་ཁོ་ན་བཤད་པ་མ་ཡིན་པར་དེ་ལྟར་དབྱེད་པ་བྱེད་སྐབས་སུ་ཉི་བར་མཁོ་

བའི་མགོ་རྩོག་ཅན་གྱི་ཅིས་དེག་པ་དེ་དག་གྲང་ཁོང་གིས་གཏན་འབེབས་མངོད།
 དེའི་སྐྱེད་ཏུ་འི་ཉུ་འན་གྱིས་སྐྱི་ཡོངས་འཐེན་ལྷགས་གྱི་ཁྲིམས་ཡིག་ཅིག་དགོས་
 ལྷགས་བཏོན་པ་དེའི་ལྷགས་སྐྱེད་པ་འཇིག་རྟེན་ཁམས་ཀྱི་ནང་རྒྱ་བའི་གཟུགས་ཅན་
 དེ་དག་འཐེན་ལྷགས་གྱི་དབང་གིས་པན་རྩོན་འཐེན་རེས་བྱེད་ཅིང་། གཟུགས་ཅན་
 དེ་དག་སྐྱིད་ཚད་རི་ཅམ་ཆེ་བས་འཐེན་ལྷགས་ཆེ་བ་དང་། པན་རྩོན་ཐག་ཉེ་ཏུ་འགྲོ་
 གིན་ཡོད། ས་སྐྱེད་ཏུ་དངོས་པོ་སྐྱེད་པ་དེ་ཡང་འཐེན་ལྷགས་དེའི་རྩེན་གྱི་རེད།
 ཡོངས་གྲགས་བཤད་སྲོལ་ལ་ཤིང་རྟོག་ཀྱང་ལྷན་ཁོང་གི་མགོ་རྩོག་པ་དེས་ཁོང་ལ་
 སེམས་སྐྱེད་ཐེབས་པ་རེད་ཟེར་བ་ནི་པལ་ཆེར་བདེན་པ་མིན། འི་ཉུ་འན་གྱིས་
 དམིགས་པ་ལ་ཅེ་གཅིག་ཏུ་བསམ་སྒོ་གཏོང་བཞིན་པ་ན་འཕྲལ་རྩེན་ལ་ཤིང་རྟོག་ཀྱང་
 ལྷན་ལྷན་བ་དེ་ལས་ཁོང་ལ་འཐེན་ལྷགས་གྱི་བསམ་རྩོམ་དེ་སྐྱེབས་སོང་ཞེས་
 གསུངས་ཡོད། ཁོང་གིས་སྐྱེད་ལྷན་ལས་ཁྲིམས་ལྷགས་གཞིར་བཟུང་བརྗོད་དོན་
 འཐེན་ལྷགས་གྱི་རྩེན་གྱིས་སྐྱེད་ལས་སའི་གོ་ལའི་མཐའ་སྐྱོར་གྱི་སྐྱོར་ལས་འཇོང་
 འཇོང་ནང་བསྐྱོད་པ་དང་། སའི་གོ་ལ་དང་གཟའ་སྐྱར་གཞན་རྣམས་ཀྱིས་གྲང་ཉི་
 མའི་མཐའ་སྐྱོར་གྱི་སྐྱོར་ལས་འཇོང་འཇོང་ཐོག་སྐྱོད་པ་རེད་ཅེས་ཟེར།

ཁོ་བར་ནི་ཁན་གྱི་མ་དཔེ་དེས་ལོ་ལེ་མའི་ནམ་མཁའི་ཁམས་ཀྱི་སྐྱོར་འདོད་
 ཚུལ་དེ་བཀག་ནས་གཙང་སེལ་བཅོས་པ་དང་དུས་མཉམ་དུ་འཇིག་རྟེན་ཁམས་ལ་
 རང་བྱུང་གི་མཐའ་མཚམས་ཡོད་པའི་འདོད་ཚུལ་དེ་ཡང་ཁོགས་པ་ཡིན། སའི་གོ་ལ་
 འདི་རང་ལམ་ཐོག་ཏུ་སྐྱོར་སྐྱོད་བྱེད་པ་དེའི་རྩེན་གྱིས་བཏུན་སྐྱར་དེ་ཡང་ནམ་མཁའ་
 སྐྱོར་བ་བྱེད་པ་ལས་བཏུན་སྐྱར་གྱི་གནས་ས་དེར་འགྱུར་བ་མ་ཐེབས་པ་ལྟ་བུར་
 སྐྱེད། དེ་ལ་བཏུན་ནས་ང་ཚོས་རང་བཞིན་གྱིས་ཚོད་དཔག་བྱེད་ཐུབ་པ་ནི་བཏུན་

སྐར་དེ་ར་ཚོའི་ཉི་མ་དང་འདྲ་བའི་དངོས་པོ་ཞིག་ཡིན་ན་ཡང་ཆེས་ཐག་རིང་བ་ཞིག་
ན་ཡོད།

འདུའོན་གྱི་འཕེན་ཕྱགས་གྲུབ་དོན་གཞིར་བཞག་ན་སྐར་མ་རྣམས་ཐན་
ཚུན་འཕེན་རེས་བྱེད་པ་ལ་བརྟེན་ནས་དེ་རྣམས་གཡོ་མེད་དང་གནས་ཐབས་མེད་
པར་རྟོགས་པ་རེད། དོགས་པ་ནི་སྐར་མ་དེ་རྣམས་དུས་གཅིག་ཏུ་ཚང་མ་མཉམ་དུ་
སྤྱད་གིན་མ་རེད་དམ། གྱི་ལོ་ ༡༩༧༡ ལང་བསམ་སློབ་སྦྱོར་གཙོ་བོའི་གྲས་ཡིན་པ་
རི་ཚཱི་ རྟེན་ཏེ་ལེ་ Richard Bentley ལ་སྤྱིངས་པའི་འཕེན་ཡིག་ནང་འདུའོན་
གྱིས་ཚོད་ལན་འདི་ལྟར་བཀོད་ཡོད། གལ་སྲིད་བར་སྤང་ཁམས་མཐའ་དང་ལྡན་པ་
ཞིག་ཡིན་ཞེས་སྐར་མ་གྲངས་ཚད་རེས་ཅན་ཞིག་ཡོད་ན་དེ་ལྟར་ཡོང་རེས་རེད།
ཡིན་ན་ཡང་གལ་སྲིད་དེ་ལས་སློབ་སྦྱོར་སྐར་མ་གྲངས་མཐའ་མེད་པ་ཞིག་དང་བར་
སྤང་མཐའ་མེད་པ་ཞིག་ཡིན་ཞེས་བཀོས་ཏེ་གནས་ཡོད་ན་དེ་ལྟར་འབྱུང་མི་སྲིད།
གང་ཡིན་ཟེར་ན་སྐར་མ་དེ་རྣམས་སྤྱད་སའི་གཞི་གཅིག་མེད་པས་སོ། །

ཚོད་པ་འདི་ནི་མཐའ་མེད་གྱི་སྐོར་བརྗོད་པ་ན་འབྲུག་རེས་པའི་དཀའ་ངལ་གྱི་
དཔེ་མཚོན་ཞིག་ཡིན། མཐའ་མེད་པའི་འདིག་རྟེན་ཁམས་གྱི་ནང་ས་སྤྱོད་པ་ཡིན་
ཚད་དུས་སྤྱོད་བཞག་ཚོགས་པ་ཡིན། གང་ཡིན་ཟེར་ན་ས་སྤྱོད་པ་དེའི་གཡམས་གཡོན་
ལ་སྐར་མ་གྲངས་ལས་འདས་པ་ཡོད། དུས་སྤྱིས་ཁོ་ནར་ཤེས་རྟོགས་བྱུང་བའི་
ལངས་སྤྱོད་པ་འདི་ནི་མཚམས་ནི་འདིག་རྟེན་མཐའ་དང་ལྡན་པའི་གནས་སྤངས་འདི་
ཡིན། དེའི་སྤྱོད་པ་ལ་སྐར་མ་ཚང་མ་ཐན་ཚུན་རེ་རེའི་སྤྱོད་པ་སྤྱད་བ་ན་བྱི་བ་
ཞིག་ཡོང་རེས་བ་ནི། ས་སྤྱོད་པ་འདིའི་སྤྱི་རོལ་ན་ཆ་སློབས་གྱི་སྐར་མ་མང་པོ་ཞིག་
བསྐྱེད་ཆེ་འབྱུང་བ་ནི་ལྟར་འབྱུང་ངམ། ཞེས་པ་འདི་ཡིན། འདུའོན་གྱི་སྤྱོད་པ་

གཞིར་བྱས་ན་སྐྱེས་མ་འཕམ་མ་དེ་དག་གིས་ཐོག་མའི་སྐྱེས་མ་ལ་འགྱུར་བ་གང་ཡང་
བཟོ་མི་སྲིད་པས་དེ་དག་སྤུ་མཐུད་དུ་མཚོགས་པའི་རང་སྤྱད་རྒྱ་རེད། ར་ཚོའི་འདོད་
པ་བཞིན་སྐྱེས་མ་རི་ཅམ་མང་བ་བསྟན་ཀྱང་དེ་དག་ཚང་མ་གཅིག་སྟེར་དུ་གཅིག་
འབྲེལ་རྒྱ་རེད། ད་གཟོད་ར་ཚོས་རྒྱན་དུ་འཐེན་ཤུགས་དམ་པོ་ཡོད་པའི་འཇིག་རྟེན་
ཁམས་འདི་མཐའ་དང་མི་ལྡན་པ་ཞིག་ཏུ་ཡོང་མི་སྲིད་པ་ཤེས་ཉོགས་རྒྱུར་ཡོད།

དུས་རབས་ཉི་ཤུའི་ཡར་སྐོན་གྱི་སྦྱིར་བཏང་བསམ་སློབ་གཏོང་ཚུགས་ལ་
སྦྱིར་བཏུས་བྱས་ན་ཡ་མཚན་ཅན་ཞིག་ཡིན། འཇིག་རྟེན་ཁམས་འདི་རྒྱ་བསྐྱེད་པ་
དང་རྩེར་འཁུམ་པ་གང་ཡིན་ལ་སྤུས་ཀྱང་དབྱེད་པ་བྱས་མེད། ཡོངས་གྲགས་ཀྱིས་
ངོས་ལེན་གྱིད་རྩེད་ཅི་གཅིག་བྱས་ན་འཇིག་རྟེན་ཁམས་འདི་གཏོད་མ་ནས་འགྱུར་
བ་མེད་པའི་རང་གནས་པ་དང་། ཡང་ན་ད་ལྟ་ར་ཚོས་དོ་སྣང་གྱིད་པ་བཞིན་འཇིག་
རྟེན་ཁམས་འདི་འདས་པའི་དུས་ཚོད་ངེས་ཅན་ཞིག་ནང་གསར་དུ་བཟོས་པ་ཞིག་
ཡིན། ཚུགས་སྤུ་མ་འདོད་པ་དག་ཅི་འགྱུར་མེད་ཀྱི་རང་བཞིན་ཅན་ཞིག་ཁས་ལེན་
འདོད་སྟེས་པ་དང་། དེ་ལྟར་ཁས་སྐྱོངས་ན་ཁོང་ཚོ་ཀས་ནས་མཐར་འཁེལ་བྱུང་སྟོང་
ཀྱི་འཇིག་རྟེན་ཁམས་འདི་མི་འཇིག་པ་དང་འགྱུར་བ་མེད་པའི་རང་གནས་ཀྱི་རེད་
སྟམ་ནས་སློབ་གསུང་བ་ཡོང་བའི་རྒྱུ་ཀྱིས་ཡིན་སྲིད།

ནིུ་འཇིག་གྱི་འཐེན་ཤུགས་ལྟ་བུའི་ཀྱིས་འཇིག་རྟེན་ཁམས་འདི་རང་སོར་མི་
གནས་པར་བསྟན་པ་ཤེས་པ་དག་གིས་ཀྱང་ལྟ་བུའི་དེས་འཇིག་རྟེན་ཁམས་འདི་རྒྱ་
བསྐྱེད་འགོ་སྲིད་པར་བསྟན་པ་བསམ་སློབ་ཅམ་ལ་ཡང་འཁོར་མེད། དེའི་ཚབ་ཏུ་ཁོང་
ཚོས་འཐེན་ཤུགས་དེ་ཐག་ཏུ་ཅང་རིང་བའི་ས་ན་སྤྱད་ཤུགས་ཀྱི་ངོ་བོར་བསྐྱུར་
ཐབས་བྱས་ནས་ནིུ་འཇིག་གྱི་ལྟ་བུའི་དེ་བསྐྱུར་བཅོས་གཏོང་ཅིས་བྱས། འདིས་ཁོང་

ཚོའི་རྒྱ་སྐར་སྐོར་སྐོར་སྐོར་ལ་ཚོད་དཔག་བྱེད་པ་དེར་གཞོན་སྐོན་ཆེར་མི་སྐབས་
 གྲངས་སྐར་ཚོགས་གངས་ལས་འདས་པ་ནམས་སྟུན་ཅིག་ཏུ་གནས་སུ་བརྟུག་ཡོད།
 དེ་ཡང་ཐག་ཉེ་བའི་སྐར་མའི་བར་གྱི་འཐེན་ལྷགས་དང་། ཆེས་ཐག་རིང་སྐར་མའི་
 བར་གྱི་ལྷན་ལྷགས་གཉིས་ཆ་སྟོམས་སུ་གནས་ཡོད། ཡིན་ན་ཡང་ད་ལྟ་རེ་ཚོས་དེ་
 ལྟ་བུའི་ཆ་སྟོམས་ཀྱི་རང་བཞིན་དེ་མི་བརྟན་བར་གྱུར་བར་འདོད་བྱེད་ཡོད། དེའི་
 ཚུལ་ཡང་ས་སྟོགས་འདྲ་མེད་ན་གནས་པའི་སྐར་མ་དེ་དག་རི་ཅོམ་པན་ཚུན་ཐག་ཉེ་
 ཏུ་སྐྱེན་པ་ན་དེ་དག་བར་གྱི་འཐེན་ལྷགས་དེ་ཆེ་ཏུ་སོང་བའི་སྟོབས་ཀྱིས་ལྷན་
 ལྷགས་ཀྱི་བྱས་པ་བཅོམ་ནས་སྐར་མ་དེ་དག་ལྷ་མཚན་དུ་སྐྱུར་རྒྱ་རེད། དེ་ལས་
 ཐོག་ཉེ་གསལ་སྲིད་སྐར་མ་དེ་དག་པན་ཚུན་པན་ལུ་ཐག་རིང་ཏུ་སོང་བ་ན་ལྷན་
 ལྷགས་དབང་ཆེ་བའི་སྟོབས་ཀྱིས་དེ་དག་པན་ཚུན་རྒྱར་ཐག་རིང་ཏུ་གཏོང་བར་
 བྱེད།

འདིག་རྟེན་ཁམས་མཐའ་མེད་ཅིང་གཡོ་མེད་རང་གནས་པའི་འདོད་ཚུལ་ལ་
 དགག་ལན་རྒྱག་མཁན་གཞན་ཞིག་ནི་འཇར་མན་ལུལ་གྱི་མཚན་ཉིད་རིག་པ་བ་
 ཉེན་རིག་ ཨོལ་རྟེན་ Heinrich Olbers ཡིན་ཞིང་། ཁོང་གི་འདོད་ཚུལ་དེ་གྱི་ལོ་
 1783 ལོར་བྲིས་པ་ཞིག་ཡིན། དོས་འབྲེལ་བྱས་ན་ཞི་ཏུ་འཇར་དང་དུས་མཉམ་པའི་
 ཚན་རིག་པ་མང་པོས་འདོད་ཚུལ་དེ་ལ་དོགས་སློང་མཛད་ཡོད། ཨོལ་རྟེན་གྱི་ཚོམ་
 ཡིག་དེ་དགག་ལན་གྱི་ཚོམ་ཐོག་མ་དེ་མ་ཡིན་མོད་དེ་ནི་ཡོངས་གྲགས་ཀྱི་ཚོམ་ཡིག་
 ལྟར་གྲགས་ཆེ་ཤོས་ཐོག་མ་དེ་ཡིན། དཀའ་ངལ་ནི་མཐའ་མེད་པའི་འདིག་རྟེན་
 ཁམས་ཀྱི་ནང་སྐར་ལུལ་དུ་གྱུར་བའི་གཞུགས་མང་ཆེ་བ་སྐར་མ་ཞིག་གི་དོས་ལ་སྟེ་
 ལྷག་རྒྱ་ཡིན། རྒྱ་མཚན་དེ་ལྟར་ན་མཚན་མོའི་གནས་སྐབས་སུ་ཡང་ནམ་མཁའི་

རྩོན་ཀྱན་ལ་ཉི་མའི་འོད་གྱིས་ཁྱབ་པ་བཞིན་གསལ་པོ་འབྱུང་དགོས་པའི་ཚོད་
 དཔག་གྲེད་པ་རེད། དེ་ལ་ཨོལ་རྣམི་གྱི་དགག་ལན་རྒྱག་ཚུལ་ནི་ཐག་རིང་གི་སྐར་
 མའི་འོད་ནི་བར་དུ་གཟུགས་ཅན་གཞན་ཚོད་པས་འཐེན་རྒྱབ་གྲེད་པའི་རྩེན་གྱིས་མི་
 གསལ་བར་འཕྲོ་བ་ཡིན། གལ་སྲིད་དེ་མི་གསལ་བར་གྱུར་པ་ན་བར་དུ་ཚོད་པའི་
 གཟུགས་ཅན་དེ་སྐར་མ་ལྷ་དུའི་འོད་གསལ་བར་མ་གྱུར་བར་དུ་ཚ་རྒྱུད་འཕེལ་བར་
 འབྱུང། མཚན་མའི་ནམ་མཁའ་དེ་ཉིན་མའི་འོད་བཞིན་གསལ་བར་གྱུར་པའི་མཐའ་
 རྣམ་དེ་ལས་ཡོལ་བའི་ཐབས་ལམ་ཉག་ཅིག་ལོ། སྐར་མ་རྣམས་དུས་གཏན་དུ་འོད་
 འཕྲོ་བ་མ་ཡིན་པར་འདས་པའི་དུས་རེས་ཅན་ཞིག་ནས་འགོ་བཅུགས་པའི་ཚོད་
 དཔག་གྲུ་རྒྱ་དེ་རེད། དེ་འདྲ་ཡིན་ན་གཅིག་བྱས་ན་འཐེན་རྒྱབ་གྲེད་བཞིན་པའི་
 གཟུགས་ཅན་དེར་ད་དུང་ཡང་ཚ་རྒྱུད་མེད་པ་དང་། ཡང་ན་ཆེས་ཐག་རིང་བའི་སྐར་
 མའི་འོད་དེ་ར་ཚོར་ད་དུང་ཡང་འཕྲོར་མེད་པ་ཡིན། དེས་ར་ཚོར་བྱི་བ་ཞིག་རང་
 བཞིན་གྱིས་སྐྱེས་པ་ནི་ཐོག་མར་རྒྱ་རྩེན་གང་གིས་སྐར་མ་འབྱུང་བ་ཡིན་ནམ་
 ཞེས་པ་དེ་རེད།

ཚོས་ཕྱག་ས་ཀྱི་ཟེ་བྱས།

འཇིག་རྟེན་ཁམས་ཐོག་མར་འགོ་བཅུགས་པའི་སྐོར་དུས་ལུན་རིང་བའི་
 རྩོན་ནས་བཏོ་སྐྱེར་བྱས་ཡོད། གནའ་རབས་ཀྱི་འཇིག་རྟེན་ཚགས་ཚུལ་རིག་པ་བ་
 མང་པོ་དང་། རྗེ་དང་། ཡེ་ལུ། ཁ་ཆེ་ཚོས་བརྒྱུད་བཅས་ལ་གཞིར་བཞག་ན་འདས་
 པའི་དུས་ལུན་རེས་ཅན་ཞིག་ལ་འཇིག་རྟེན་ཁམས་འདི་འགོ་བཅུགས་པ་ཡིན་ཟེ།

དེ་ལ་ཚོད་པ་ཞིག་འབྲུང་ངེས་པ་ནི་འདི་ག་རྟེན་ཁམས་གནས་པའི་སྐོར་ལ་འབྲེལ་
 བཤད་རྒྱལ་པའི་ཆེད་དེའི་ཐོག་མའི་རྒྱ་རྒྱུན་ནི་ངེས་པར་དགོས་པ་ཡིན། བྱེད་རང་
 གིས་འདི་ག་རྟེན་ཁམས་ཀྱི་ནང་བྱུང་པའི་དོན་རྒྱུན་དག་སྲ་མའི་རྒྱ་རྒྱུན་འགའ་ཞིག་
 ལས་བྱུང་བ་ཡིན་པར་རྟག་ཏུ་འབྲེལ་བཤད་རྒྱལ་བཞིན་ཡོད། ཡིན་ན་ཡང་གལ་སྲིད་
 འདི་ག་རྟེན་ཁམས་ལ་ཐོག་མ་ཡོད་ན་ད་གཟོད་དེ་གནས་པའི་རྒྱུན་གྱི་སྐོར་ལ་འབྲེལ་
 བཤད་བྱ་ཐུབ། སེམས་ཀྱི་ ཨོ་ལྷ་སི་ཏན་ St Augustine གྱིས་ཁོང་གི་དཔེ་དེ་བ་
 དགོན་མཚོག་གི་རྒྱལ་ས་ཞེས་པའི་ནང་ཚོད་པ་གཞན་ཞིག་བཞེད་ཡོད། ཁོང་གིས་
 མིའི་སྲིད་པའི་དབལ་ཡོན་གོང་འཕེལ་དུ་སྤྱིན་པའི་བྱ་བ་སྲུས་བརྩམས་པ་དང་། དེའི་
 ཐབས་ལམ་སྲུས་བརྩམས་པ་རྩོམ་ཤེས་བཞིན་ཡོད་ཅེས་ཟེར། མི་དང་དེ་བཞིན་དུ་
 འདི་ག་རྟེན་ཁམས་དག་དུས་ལྡན་རིང་པོ་དེ་ཙམ་སྡོན་ནས་བྱུང་མེད། ཡེ་ཤུའི་ཐོག་
 མའི་བྱུང་རབས་ཀྱི་བསྟན་བཅོས་གཞིར་བཞག་ན་འདི་ག་རྟེན་ཁམས་ཐོག་མར་
 བཟོས་པའི་དུས་ནི་ཡེ་ཤུ་མ་ཤི་ཀ་མ་ཕྱོན་པའི་ལོ་ལྔ་སྟོང་གོང་ནས་ཡིན་པར་ཨོ་
 ལྷ་སི་ཏན་གྱིས་ངོས་ལེན་བྱས། དེ་ནི་ངོ་མཚར་སྐྱེས་ལོས་པ་ཞིག་ཡིན་ཏེ། ཁོང་གིས་
 བཤད་པ་དེ་ནི་འབྲུགས་པའི་དུས་རབས་ཐ་མའི་རྫོགས་མཚམས་ཏེ་ཡེ་ཤུ་མ་ཤི་ཀ་
 མ་ཕྱོན་པའི་སྡོན་ལོ་ཆིག་ཁྲི་སྟོར་དང་ཉ་ཅང་ཐག་མི་རིང་བ་ཞིག་ཡིན། གནའ་བོའི་
 དངོས་ཤུལ་ལ་དབྱུད་པའི་ཚོན་རིག་པ་ཚོས་དུས་དེར་མིའི་སྲིད་པའི་དབལ་ཡོན་
 འགོ་བརྩམས་པར་བཤད།

ཕྱོགས་གཞན་ཞིག་ནས་བརྗོད་ན་ཨེ་རི་སི་ལོ་ཏུ་ལ་དང་། ལྷེ་རིག་གི་མཚན་
 ཉིད་རིག་པ་བ་མང་ཆེ་བས་དགོན་མཚོག་གིས་འདི་ག་རྟེན་བཞེད་པའི་རྣམ་གཞག་
 དེ་ལ་དགའ་ལོས་མི་བྱེད་པ་ཡིན། གང་ཡིན་ཟེར་ན་དེའི་ནང་དགོན་མཚོག་གི་ལྷ་

གྲུབ་མང་པོ་མཉམ་བཞེ་བྱས་ཡོད། དེས་ན་ཁོང་ཚོས་མི་རིགས་དང་དེའི་སྡོད་ཀྱི་
འཛིག་རྟེན་ཁམས་དག་སྤར་ནས་གནས་པ་དང་གཏན་ཏུ་གནས་རྒྱུ་ཡིན་པར་ཡིད་
ཆེས་བྱས། སྤར་བས་པ་དག་གིས་གོང་གི་འཕེལ་རིམ་གྱི་སྐོར་ལ་བསམ་གཞིག་
བྱས་ནས་ཚོད་སྐྱོད་བྱས་སྟེ། ཁོང་ཚོས་ཚུ་སྐོག་གི་དུས་རབས་སམ་རང་བཞིན་གྱི་
འབྱུང་བ་འཇུགས་པའི་རྒྱུ་ལས་སྲིད་པའི་དབལ་ཡོན་འགོ་བརྩུགས་ནས་མིའི་
རིགས་རྒྱུད་ལྷན་མཐུད་དར་བ་རེད་ཅེས་ལན་བཏབ།

འཛིག་རྟེན་ཁམས་ལ་ཐོག་མའི་དུས་དང་སྟོགས་ཀྱི་མཐའ་ཡོད་མེད་ཀྱི་ཇི་བ་
སྐོར་ལ་དུས་སྡེས་ཀྱི་མཚན་ཉིད་རིག་པ་བ་ ཨིམ་མ་རུལ་ ཀའ་འི་ Immanuel
Kant ཀྱིས་ཁོང་གི་དབེ་དེབ་རྒྱུ་མཚན་ཡང་དག་ལ་དབྱུད་པ་ Critique of
Pure Reason ཞེས་པའི་ནང་དབྱུད་པ་ཞིབ་སྤར་བྱས་ཡོད། ཕྱི་ལོ་ 1781 ལང་
པར་སྐྱབ་བྱས་པའི་དེབ་འདི་ནི་རྟོགས་དཀའ་བ་ཞིག་དང་། དེ་ན་རྟེན་ཏུ་རོས་བཟུང་
ཚོག་པ་ཞིག་ཡིན། ཁོང་གིས་དབྱུད་པ་འདི་དག་རྒྱུ་མཚན་ཡང་དག་གི་དོགས་པ་
ཡིན་ཞེས་བརྗོད་ཐུབ་པའི་རྒྱུ་མཚན་ནི། ཁོའི་བསམ་བར་འཛིག་རྟེན་ཁམས་ལ་ཐོག་
མར་ཡོད་པའི་མཐུན་སྟོགས་ཀྱི་ལྟ་བ་དང་། དེ་དུས་གཏན་ཏུ་གནས་པར་འདོད་པའི་
མི་མཐུན་སྟོགས་ཀྱི་ལྟ་བ་གཉིས་ཀ་ལ་དོགས་པ་ཆ་སྟོ་མས་སུ་ཡོད། ཁོང་གིས་སྤ་
མའི་སྟོགས་ལ་ཚོད་རྒྱུ་ནི། གལ་སྲིད་འཛིག་རྟེན་ཁམས་ལ་ཐོག་མ་མེད་ན་དོན་
རྒྱུན་གང་ལྱང་པའི་སྤ་རོལ་དུ་དུས་ཐུག་མེད་དུ་ཡོད་དགོས་པས་དེ་ནི་ཁྱེད་ལྟར་
མེད་པའི་གཏམ་ཞིག་ཡིན། ཕྱི་མའི་སྟོགས་ལ་ཚོད་རྒྱུ་ནི། གལ་སྲིད་འཛིག་རྟེན་
ཁམས་ལ་ཐོག་མ་ཡོད་ན་དེའི་སྤ་རོལ་གྱི་དུས་མཐའ་མེད་དུ་ཡོད་དགོས་པས་འཛིག་
རྟེན་ཁམས་འདི་དུས་སྡེ་བྱ་བ་ཞིག་ཏུ་འགོ་བརྩུགས་བྱས་པའི་རྒྱུ་མཚན་གང་ཡིན།

དངོས་འབྲེལ་བྱས་ན་སྤྱོད་གསུང་གཉིས་ཀ་ལ་དོགས་པ་འགོད་ཚུལ་ནི་གཅིག་མཚུངས་
 ཡིན། དོགས་པ་དེ་གཉིས་ནི་འདིག་རྟེན་ཁམས་འདི་དུས་རྟུག་དུ་གནས་ཡོད་མིན་ལ་
 མ་ལྟོས་པར་དུས་ནི་སྤར་ནས་གནས་སྤྱོད་ཡིན་པའི་ཚོད་དཔག་ལ་གཞི་བཙུག་པ་
 ཞིག་ཡིན། ང་ཚོས་འོག་དུ་ཤེས་ཀྱིས་ཀྱང་པ་བཞིན་འདིག་རྟེན་ཁམས་འདི་འགོ་མ་
 བཅུགས་པའི་སྤོངས་དུ་དུས་ཀྱི་སྤོངས་ལ་དབྱེད་པ་ནི་དོན་མེད་ཅིག་ཡིན། འདི་ནི་ཨོ་
 ལྷ་སི་ཌུ་ལྷི་སེ་ཐོག་མར་ཐེང་འདོན་བྱས་པ་ཞིག་ཡིན། ཨོ་ལྷ་སི་ཌུ་ལ་ དཀོན་
 མཚོག་གིས་འདིག་རྟེན་ཁམས་འདི་མ་བཟོས་པའི་སྤོངས་དུ་གང་བྱས་ཡོད་དམ་
 ཞེས་དྲིས་པ་ན། ཁོང་གིས་ཐང་ཀར་ལན་མ་བཏབ་པར། དྲི་བ་འགོད་མཁུ་གང་
 ཟག་དེ་དག་གི་ཆེད་དུ་དཔྱུལ་བ་བཟོ་རྒྱུར་གྲ་སྒྲིག་གྱེད་བཞིན་ཡོད་ཅེས་ཟེར། དེའི་
 ཚབ་དུ་ཁོང་གིས་དུས་ཞེས་པ་ནི་དཀོན་མཚོག་གིས་བཀོད་པའི་འདིག་རྟེན་ཁམས་
 ཀྱི་ཁྱད་ཚོས་ཤིག་ཡིན་པས་འདིག་རྟེན་ཁམས་འདི་འགོ་མ་ཚུགས་པའི་སྤོངས་དུ་
 དུས་ཞེས་པའི་རྣམ་བཞག་མེད་ཅེས་ཟེར།

ཉམ་ལྗེས་ཀྱི་གསུང་འཛོལ་ཆེན་པོའི་རྣམ་གཞག

མི་མང་ཆེ་བས་འདིག་རྟེན་ཁམས་འདི་གཡོ་བ་མེད་ཅིང་བརྟན་པའི་གཞི་
 གཅིག་དུ་ཁས་ལེན་པའི་དུས་འདིར་དེ་ལ་སོགས་མ་ཡོད་དམ་མེད་ཅེས་པའི་དྲི་བ་ནི་
 མིའི་དབང་པོའི་སྤོངས་ལུལ་ལས་འདས་པའམ། ཚོས་ལུགས་ཀྱི་གནད་དོན་ཞིག་དུ་
 མཚོང་། འདིག་རྟེན་ཁམས་འདི་སྤར་ནས་དུས་གཏན་དུ་གནས་པའི་ལྷ་ལྷུབ་ལ་
 དབྱེད་པ་བྱས་ན་ཚོས་དཔག་གྱེད་ཀྱིས་པ་བཞིན་དུ་འདིག་རྟེན་ཁམས་འདི་དུས་དེས་

ཅན་ཞིག་ཏུ་གཡོ་བའི་འགོ་རྒྱུགས་པའི་སྐོར་ལ་ཡང་ཚོད་དབག་བྱེད་ཅུས། ཡིན་ན་
 ཡང་ གྱི་མོ་ ༡༩༢༤ ནང་ཨེ་ཏེ་མིའི་ ཉལ་སྤྲེལ་ Edwin Hubble གྱིས་ལོ་རྒྱུས་
 བང་བྱུང་མ་སྟོང་བའི་དབྱེད་པ་འདི་ལྟར་བྲུས་ཡོད། རྒྱེད་རང་གིས་བར་སྤྲང་ཁམས་
 ལྷ་སྟོགས་གང་ཏུ་བལྟས་ན་འང་བར་ཐག་རིང་བའི་སྐར་མའི་ལྷ་ཚོགས་སམ་དགུ་
 ཚོགས་དག་ང་ཚོ་ནས་སྤྲུང་བའི་རང་སྟོགས་གཞན་ཏུ་སྐྱོད་བཞིན་ཡོད། མིང་ཚིག་
 གཞན་ཞིག་གི་ཚོག་བརྗོད་ན་འཇིག་རྟེན་ཁམས་འདི་རྒྱ་བསྐྱེད་ཏུ་འགོ་བཞིན་ཡོད།
 དེ་ཡང་གནའ་སྐྱོ་མའི་དུས་སུ་གཟུགས་ཅན་གྱི་དངོས་པོ་དེ་དག་ཐག་ཉེ་བའི་རང་
 མཉམ་ཏུ་གནས་པ་དང་། དངོས་འགྲེལ་བྱས་ན་ལོ་རབས་ས་ཡ་སྟོང་ཐག་བཅུ་འམ་
 ལོ་རབས་ས་ཡ་སྟོང་ཐག་ཉེ་ཤུ་སྟོར་གྱི་ཡར་སྟོན་ལ་གཟུགས་ཅན་གྱི་དངོས་པོ་དེ་
 དག་ཚང་མ་གཞི་གཅིག་ཏུ་གནས་པའི་དུས་སུ་འཇིག་རྟེན་ཁམས་ཀྱི་མཐུག་ཚད་ཀྱི་
 མཐའ་འཇུག་ཏུ་མེད་པ་ཞིག་ཡིན། དེ་ལྟ་བུའི་གསར་རྟེན་གྱིས་འཇིག་རྟེན་ཁམས་
 ཚོག་མ་ཡོད་མེད་ཀྱི་རྗེ་བ་འདི་ཚོན་རིག་གི་ཁོང་ཡུག་ནང་འདྲེན་པ་ཡིན།

ཉལ་སྤྲེལ་གྱིས་ཉམས་ཞིབ་དེས་སྤར་གས་འཛོར་ཚེན་བའི་དུས་ཉེ་འཇིག་
 རྟེན་ཁམས་ཚེས་ཤིན་ཏུ་རྒྱུང་བ་དང་མཐུག་ཚད་ཚེ་བའི་དུས་ཤིག་བྱུང་བར་བསྟན།
 གནས་སྤངས་དེ་ལྟ་བུ་གཞིར་བྲུས་ན་ཚོན་རིག་གི་སྤྲིགས་ཁྲིམས་དང་དེ་ལས་འགྱུར་
 འགྱུར་ལ་ཚོད་དབག་བྱེད་པའི་ཅུས་པ་ཡོངས་རྫོགས་འཇིག་འགོ་བ་ཡིན། གས་སྤིང་
 དུས་དེའི་སྤྱི་རོལ་ཏུ་དོན་རྒྱུན་ཞིག་བྱུང་ཡོད་ཚེ་དེས་ད་ལྟའི་དུས་སུ་གང་བྱུང་བ་ལ་
 བན་གོད་དེ་ཐེབས་མི་ཐུབ་པས་སྤྱི་རོལ་གྱི་དོན་རྒྱུན་དེ་སྤང་མེད་ཏུ་བཞག་ན་འགྲིག་
 གས་འཛོར་ཚེན་བའི་དུས་རབས་ཀྱི་ཡར་སྟོན་སྐོར་ལ་ང་ཚོས་ལས་སྤྱོད་འགྲེལ་
 མི་ཐུབ་པས་དུས་རབས་དེ་ནས་ང་ཚོས་དུས་ཞེས་བ་དེ་འགོ་བཅུགས་པ་རེད་བརྗོད་

ཚོག་ནན་ཉན་བྱས་ནས་བཟོད་རྒྱུ་དུས་འགོ་བཅུ་གས་པའི་སྐོར་འདི་གོང་དུ་དུས་ཀྱི་
 སྐོར་བཤད་པ་དང་བྱེད་པར་ཡོད། འགྲུར་མེད་ཀྱི་འདིག་རྟེན་ཁམས་འདིའི་ནང་དུས་
 ཀྱི་ཐོག་མ་ཞེས་པ་ནི་འདིག་རྟེན་ཁམས་འདི་ལས་སྤྱི་རོལ་ན་གནས་པ་ཞིག་གིས་
 བཅོན་དབང་ཐོག་བཟོས་པ་ཞིག་ཡིན་དགོས་པས་ཐོག་མ་དེ་ལ་གཟུགས་ཅན་ཞིག་
 ཡིན་དགོས་པ་གང་ཡང་མེད། བྱེད་ཀྱིས་འདས་པའི་དུས་ཤིག་གི་ནང་དགོན་མཚོག་
 གིས་འདིག་རྟེན་ཁམས་འདི་བཟོས་པའི་ཚོད་དབག་བྱེད་ཚོག་སྤྱོད་གས་གཞན་ཞིག་
 བས་གཡ་སྤྱིད་འདིག་རྟེན་ཁམས་འདི་རྒྱ་བསྐྱེད་དུ་འགྲོ་བཞིན་ཡོད་ན་དེ་ལ་ཐོག་མ་
 ཡོད་པའི་སྤྱིའི་རྒྱ་མཚན་ཞིག་ཡོད་སྤྱིད། བྱེད་ཀྱིས་ད་དུང་ཡང་གས་འཛོར་ཆེན་པོ་
 ལྷུང་མ་ཐག་ཏུ་དགོན་མཚོག་གིས་འདིག་རྟེན་ཁམས་འདི་བཟོས་པའམ། དེའི་རྗེས་
 ཀྱི་གས་འཛོར་ཆེན་པོ་དང་འདྲ་བའི་གནས་སྐབས་ཤིག་ལ་བཟོས་པ་རེད་ཅེས་ཚོད་
 དབག་བྱེད་ཚོག་ཡིན་ན་ཡང་གས་འཛོར་ཆེན་པོ་མ་ལྷུང་བའི་སྤྱི་རོལ་དུ་འདིག་རྟེན་
 ཁམས་འདི་གྲུབ་པའི་ཚོད་དབག་བྱེད་ན་དོན་མེད་ཅིག་ཡིན། འདིག་རྟེན་ཁམས་འདི་
 རྒྱ་བསྐྱེད་དུ་འགྲོ་བཞིན་པ་རེད་ཟེར་བ་འདིས་འདིག་རྟེན་ཐོ་བ་པོ་ཡོད་པ་བཀག་པ་
 མ་ཡིན་ཀྱང་དེས་འདིག་རྟེན་འདི་ག་དུས་གྲུབ་པའི་མཚམས་ཤིག་ཡོད་པ་བསྟན།

ཚན་རིག་གི་གྲུབ་དོན་སྐོར་ལ་དབྱེད་པ། Theory

འདིག་རྟེན་ཁམས་ཀྱི་གནས་ལུགས་དང་དེ་ལ་ཐོག་མ་དང་མཐའ་མ་ཡོད་
 མེད་སྐོར་ལ་བསྐོ་སྐྱེད་བྱེད་པ་ལ་ཐོག་མར་ཚན་རིག་གི་གྲུབ་དོན་ Theory ཞེས་
 པ་གང་ཡིན་གསལ་པོ་ཤེས་དགོས། ཁོ་པོས་དེའི་གོ་དོན་གོ་བདེ་པོའི་རང་གི་ན་འདི་

ལྟར། གྲུབ་དོན་ཞེས་པ་ནི། འཇིག་རྟེན་ལམས་མཚོན་པའི་མ་དཔེ་ཞིག་གམ་དེའི་ཚ་
 ་ཤས་ཚད་ཅན་ཞིག་དང་། ར་ཚོས་ཉམས་ཞིབ་བྱ་ཡུལ་དེ་ལ་མ་དཔེ་ནང་གི་གངས་
 ཚད་སྟོན་པའི་ལམ་ལུགས་ཤིག་ལ་ཟེར། དེའི་དོན་གང་ཡིན་རུང་ར་ཚོའི་སྟོ་ཡུལ་
 བང་ཁོ་ནར་འཆར་ཐུབ་པ་ཅམ་ལས་བདེན་པར་གྲུབ་པ་གང་ཡང་མེད། གལ་སྲིད་
 གྲུབ་དོན་དེ་ལ་ཁྱད་ཚོས་གཉིས་ཚང་ན་དེ་ཡང་དག་པ་ཡིན། དང་པོ་ནི། མ་དཔེ་ཁྱད་
 ཚོས་ཁ་ཤས་དང་ལྡན་པ་ཞིག་མཚོན་གཞིར་བྱས་ན་གང་ཉམས་ཞིབ་བྱ་ཡུལ་གྱི་
 དོན་དེ་འཇུག་མེད་དུ་སྟོན་ཅུས་པ་དང་། གཉིས་པ་ནི། འབྲུང་འབྲུང་གི་འབྲས་བུ་དེ་
 གང་འབྲུང་འབྲུང་མིན་གྱི་ཚོད་དབག་གྱེད་ཐུབ་པ་འདི་ཡིན། དཔེར་ན། ཞེ་རི་སེ་འོ་
 འལ་གྱི་གྲུབ་དོན་ཉེ། འདུས་བྱས་ཐམས་ཅད་ས་རྩ་མེ་རྩུང་གི་འབྲུང་བ་བཞི་ལས་
 གྲུབ་པ་ཡིན་ཞེས་པ་ནི་སྣངས་བདེ་པོའི་བཤད་པ་ཞིག་ཡིན་ཀྱང་དེས་དམིགས་
 བསལ་འབྲུང་འབྲུང་གི་ཚོད་དབག་དེས་ཅན་གང་ཡང་སྟོན་གྱིན་མེད། རྩོགས་
 གཞན་ཞིག་ནས་ཉི་མའི་འཇུག་གྱི་འཇུག་གྲུབ་དོན་ནི་ལས་སྐྱ་བའི་མ་དཔེ་ཞིག་ལ་
 གཞི་བཙོལ་ཡོད། དེའི་ནང་གཞུགས་ཅན་དེ་དག་སན་རྩོན་རྩོར་མའུད་པ་ནི་ཅུས་
 རྩོགས་དབང་གིས་ཡིན་ཞིང་རྩོགས་དེ་ནི་གཞུགས་ཅན་དེ་དག་གི་གདོས་ཚད་དང་།
 དེ་དག་བར་གྱི་རྒྱང་ཚད་ཉིས་བཅེགས་བྱས་པ་དང་སྟོན་གྱི་གསལ་ནས་འབྲེལ་
 མཚུངས་སུ་ཡོད། དེ་ལྟར་འདུང་དེས་ཉི་ཟླ་དང་རྒྱ་སྐར་སྐོར་རྩོགས་ལ་ཉ་ཅང་གི་ཞིབ་
 ཚགས་པོའི་ཚོད་དབག་བྱ་ཐུབ།

ཕྱི་རོལ་ཡུལ་དང་འབྲེལ་བའི་གྲུབ་དོན་གང་ཡིན་རུང་དུས་རྟུག་ཏུ་འབྲས་
 སེལ་དང་ཚོད་དབག་གཞིར་བྱས་པ་ཁོ་ན་ཡིན་གྱི་ཁྱེད་ཀྱིས་དུས་ནམ་ཡང་དེ་མཐར་
 ཕྱིན་པར་ཁྱེད་སྐྱེལ་མི་ཐུབ། བརྟག་དབྱེད་ཀྱི་གྲུབ་འབྲས་ཇི་ཅམ་མང་བ་ཁྱེད་ཀྱི་

གྲུབ་དོན་འགའ་ཞིག་དང་མཐུན་པར་སྤང་ནའང་། རྗེ་ཀྱིས་དུས་ནམ་ཡང་རྗེས་ཀྱི་
གྲུབ་འབྲས་ནི་གྲུབ་དོན་དང་འགའ་ལྔར་འགྱུར་གྱིན་མ་དེད་ཅེས་གདེང་ཚོད་འཛོག་
མི་ཐུབ། རྗེ་གསུམ་གཞན་ཞིག་ནས་བརྗོད་ན་ཀྱིས་ཉམས་ཞིབ་ཅིག་བྱས་པ་བརྗོད་
གྲུབ་དོན་གྱི་ཚོད་དཔག་དེ་དང་མི་མཐུན་པར་མཐོང་བ་ལ་བརྟེན་ནས་གྲུབ་དོན་དེ་
ཁུངས་དག་མིན་པར་སྤོད་བྱེད་ཐུབ། ཚོན་རིག་གི་སྣ་གྲུབ་སྣ་བ་ཀམི་པོ་པར་ Karl
Popper ཀྱིས་ནན་བཤད་བྱེད་པ་བཞིན་གྲུབ་དོན་ལེགས་པོའི་ཁུང་ཚོས་ནི། ཚོད་
དཔག་གི་གཞི་གང་ཞིག་ལ་ལུ་མཐུད་ཉམས་ཞིབ་བྱས་པ་ན་ཚོད་དཔག་དེ་དག་རྣམས་
པ་དང་ཁུངས་བརྟེན་མིན་པར་སྣུབ་བྱས་པ་ཞིག་དགོས། བརྟེན་དབྱེད་གསར་པ་དེ་
བྱས་པ་ལས་ཚོད་དཔག་དེ་དང་མཐུན་པར་བྱུང་བ་ན་གྲུབ་དོན་དེ་གསོན་པོར་
གནས་པ་དང་ང་ཚོས་གྲུབ་དོན་དེར་ཡིད་ཆེས་ཆེ་བུ་འགྲོ་བཞིན་ཡོད། གལ་སྲིད་
ཉམས་ཞིབ་གསར་པ་བརྗོད་དེ་དང་མི་མཐུན་པར་མཐོང་བ་ན་ང་ཚོས་གྲུབ་དོན་དེ་
དོར་བཅའ་བརྗོད་བཅོས་གཏོང་བ་གང་ཅུང་ཞིག་བྱེད་དགོས། གནས་སྤངས་དེ་ལྟ་
བུ་མ་མཐའ་ཡང་ཡོང་དགོས་པ་ཞིག་ཡིན། འོན་ཀྱང་ཀྱིས་ཀྱིས་ཉམས་ཞིབ་བྱེད་པོའི་
ལག་རྩལ་ལ་དུས་རྒྱུ་རྒྱ་བརྟེན་དབྱེད་ཚོགས།

ནིའུ་ཏཱ་ཀ་དང་། ཨ་ཡི་རྗེ་ཏཱ་གཉིས་ཀྱི་གྲུབ་དོན་བྱུང་བར་།

བརྟེན་དབྱེད་ཀྱི་བརྗོད་རིམ་ནང་གྲུབ་དོན་གསར་པ་ཞིག་བསྐྱུན་པ་ནི་དོན་
དངོས་ཚོགས་སྤང་གྱི་གྲུབ་དོན་དེ་ལས་གྲེས་པ་ལ་སྣུག་ཡིན། དཔེར་ན། གཟའ་སྟོན་གྱི་
པ་ལ་ཞིབ་ཚགས་པོས་ཉམས་ཞིབ་བྱས་པ་ན་དེའི་འགྲུབ་བརྗོད་དང་ ནིའུ་ཏཱ་ཀ་ཀྱི་

འཇིག་ལྷགས་ལྷན་དོན་གྱིས་ཚོད་དབག་བྱས་པ་གཉིས་བར་བྱང་བར་ཐོན་བྱ་མདོན་
 ལྷན། ཨལེ་རྗེ་འཇི་རྟེན་འབྲེལ་ལྷ་ལྷན་གྱིས་འགྲུལ་སྐྱོད་སྐྱོར་ཚོད་དབག་བྱས་པ་
 དེ་ནི་ཉུ་འཇི་ལྷ་ལྷན་ལས་བྱང་བར་ཐོན་བྱ་ཡོད། ཨལེ་རྗེ་འཇི་ཚོད་དབག་བྱས་
 པ་དེ་མིག་གིས་གང་མཚོར་བ་དང་མཐུན་ཤས་ཆེ་བ་དང་། ཡང་ནི་ཉུ་འཇི་ཚོད་
 དབག་གིས་དེ་ལྟར་བྱེད་མི་ལྷན་པ་གཉིས་ཀྱི་བྱང་བར་ལས་ལྷན་དོན་གསར་བ་དེ་
 དོན་དངོས་ཚོགས་འཕྲོད་མེད་ཆེ་བ་ཡིན་པར་བརྟུན། འོན་ཀྱང་ང་ཚོས་ད་དུང་ནི་ཉུ་
 འཇི་ལྷ་ལྷན་དེ་བཏག་དབྱེད་ཀྱི་དགོས་མཁོ་ཚང་མའི་ནང་བེད་སྐྱོད་བྱེད་བཞིན་
 ཡོད། གང་ཡིན་ཟེར་ན་ང་ཚོས་ནམ་རྒྱུན་གདོང་ལེན་བྱེད་པའི་བརྗོད་གཞི་ནང་ཁོང་
 གི་ལྷ་ལྷན་གྱིས་ཚོད་དབག་བྱས་པ་དེ་དང་སྦྱར་བཏང་འབྲེལ་བ་གཉིས་ཀྱི་དབར་
 བྱང་བར་ཐོན་བྱ་ལས་མཚོང་མི་ལྷན། གཞན་ཡང་ཨལེ་རྗེ་འཇི་ལྷ་ལྷན་ལས་ནི་ཉུ་
 འཇི་ཀྱི་དེ་ལག་ལེན་བརྟུར་སྐྱབ་པ་ཡོད་པས་ཁེ་སན་ཆེ་བ་ཡོད།

ཚོན་རིག་གི་དམིགས་ལུལ་གཙོ་བོ་ནི་འཇིག་རྟེན་ཁམས་ཡོངས་རྫོགས་ལ་
 འབྲེལ་བ་ཤད་བྱེད་ལྷན་པའི་སྤྱི་བྱང་ལྷན་དོན་གཅིག་བསྐྱུན་རྒྱ་དེ་རེད། འོན་ཀྱང་
 དོན་དངོས་ཚོགས་ཚོན་རིག་པ་མང་ཆེ་བས་དཀའ་ཚེགས་ཅན་གྱི་དམིགས་ལུལ་དེ་ཆ་
 གཉིས་སུ་བགོས་ནས་ཐབས་ལམ་སྟེན་བཞིན་ཡོད། དེ་ཡང་དང་པོ་ནི། འཇིག་རྟེན་
 ཁམས་འདི་དུས་ནས་དུས་སུ་འགྱུར་བ་ཇི་ལྟར་ཐབས་པའི་སྐོར་ལ་བྲིམས་ལུགས་
 ལེག་བརྗོད་རྒྱ་དེ་ཡིན། གལ་སྲིད་ང་ཚོས་འཇིག་རྟེན་ཁམས་འདི་དུས་ལུན་གཅིག་ལ་
 གང་འབྲེལ་ཡོད་མིན་ཤེས་ན་བྲིམས་ལུགས་དེ་ཡིས་འཇིག་རྟེན་ཁམས་འདི་དུས་ལྷིས་
 གང་འབྲེལ་ཆགས་མིན་སྐོར་བཤད་རྒྱ་རེད། གཉིས་པ་ནི། འཇིག་རྟེན་ཁམས་ཀྱི་ཐོག་
 མའི་གནས་སྟངས་སྐོར་ཡིན། མི་འགའ་ཤས་ཀྱི་བསམ་བློའི་ནང་ཚོན་རིག་གི་ལས་

འགན་ནི་སྤྱོད་ས་སྲ་མའི་ཐོག་ཡིན་ཞིང་། སྤྱོད་ས་གཉིས་པ་ཐོག་མ་ཡོད་མེད་ནི་ཚོས་
ལུགས་སམ་སྣ་གྲུབ་སྐྱེ་བའི་ནང་པའི་ཚུན་གྱི་གནད་དོན་ཞིག་ཏུ་ངོས་འཛིན་བྱས།
ཁོང་ཚོས་དཀོན་མཆོག་གི་བུས་པ་སྟོབས་ལྡན་ཡིན་པས་རང་རང་གང་འདོད་ཏུ་
འཛིན་ཉེན་ཁམས་འདི་བཟོས་པ་ཡིན་སྲིད་ཅེས་ཟེར། དེ་ལྟར་ཡིན་སྲིད་གྲང་ཁོས་
འཛིན་ཉེན་ཁམས་འདི་འཆར་གཞི་དང་ལམ་ལུགས་གང་ལ་ཡང་མ་བཞེན་པར་བཟོ་
སྲུབ་ན་ཡང་ཁོས་ལམ་ལུགས་དེས་ཅན་ཞིག་ལ་གཞིར་བཞག་ནས་འདི་བཟོས་པ་
ཡིན་པར་སྐྱད་པས་ཐོག་མར་གྲུབ་པའི་གནས་སྐབས་ལ་ཁྲུབ་པའི་ལམ་ལུགས་ཤིག་
ཡོད་པ་ཚོད་དཔལ་གྱིས་ན་རྒྱ་མཚོན་དང་ལྡན་པ་ཞིག་ཡིན།

དེང་རབས་ཀྱིས་འཛིན་ཉེན་ཁམས་ཀྱི་སྐོར་ལ་དབྱད་རྩེ་ལ།

འཛིན་ཉེན་ཁམས་ཐམས་ཅད་དཔྲུས་གཅིག་ཏུ་འབྲེལ་སྲུབ་པའི་གྲུབ་དོན་
གཅིག་གསར་སྐྱེན་གྱི་རྒྱུ་དཀའ་རལ་ཆེན་པོ་ཞིག་ཏུ་མཐོང་། དེའི་ཚབ་ཏུ་རྩོམས་
དཀའ་རལ་དེ་དག་ཏུ་མ་གྲུབ་བཟོས་ནས་གྲུབ་དོན་ནམ་གངས་མང་པོ་གསར་བཟོ་
བྱས། དེ་འདྲ་བའི་གྲུབ་དོན་སྤྱོད་ས་དེ་བ་དེ་དེས་རྩོམས་ཉམས་ཞིབ་བྱ་ལུས་སྡེ་ཚོན་
སྤྱོད་ས་སོ་སོར་འབྲེལ་བའདད་བརྒྱབ་ནས་སྟོན་དཔལ་གྱིས་བ་དང་། གངས་འཛིན་ཁ་
ཤས་ཀྱི་འབྲས་བུ་སྐྱེད་མེད་ཏུ་འདོག་བའམ་འགའ་ཞིག་མཚོན་པར་གྱེད་ཀྱི་ཡོད། དེ་
འདྲའི་ལག་ལེན་བསྟར་སྤྱོད་ས་འདི་ནོར་འཇུག་ཅན་ཞིག་ཡིན་སྲིད། གཞི་ཅའི་ཆ་
ནས་འཛིན་ཉེན་ཁམས་ཀྱི་གཟུགས་ཅན་ཐམས་ཅད་ཐམས་ཅད་ལ་སྟོས་པ་ཡིན་ན་
དེའི་ཆ་ཤས་རྒྱུད་པར་དབྱད་པ་གྱིས་བས་ཡོངས་རྫོགས་ཀྱི་དཀའ་རལ་སེལ་བ་ལ་

ཐག་ཉེ་རྒྱ་སྐྱོད་པ་མི་སྲིད་པ་ཡིན། དེ་ལྟར་འདུག་པའི་དུས་ཚོད་ནང་འཚོ་སྡོད་པ་ལས་ལམ་དེའི་སྐོར་བརྩོན་པ་ཆེན་པོས་གོང་འཕེལ་དུ་བཏང་ཡོད། ཚད་ལྡན་གྱི་དཔེ་མཚོན་གཅིག་ཅི་ཞིན་འཕེལ་གྱི་འཕྲུག་སྤྱད་དོན་དེ་ཡིན། དེས་གཞུགས་ཅན་གཉིས་བར་གྱི་འཕྲུག་སྤྱད་དེ་གཉིས་ཀྱི་གདོས་ཚད་གྲངས་ཁོ་ན་ལ་སྟོན་ནས་འཇོག་པ་ཡིན་གྱི་དེ་གཉིས་བརྩོན་གྱི་རྒྱ་རྩལ་གང་ཡིན་ལ་སྟོན་ནས་མི་འཇོག་པ་ཡིན། དེའི་སྲིད་ཉེ་མ་དང་རྒྱ་སྐྱོད་ཚམས་ཀྱི་འཁོར་ལམ་བཅི་བའི་ཆེད་དུ་དེ་དག་གི་ཆ་ལས་དང་། བཞོན་པ། ལྷན་རྒྱུ་གྱི་ལྷ་སྤྱད་དགོས་འཁོ་མེད་པ་ཡིན།

དེ་དུས་ཚོན་རིག་པས་འཇིག་རྟེན་ཁམས་ཀྱི་སྐྱོར་ལ་འབྲེལ་བ་གད་རྒྱག་པ་ནི་གཞི་ཚའི་ལྷ་སྤྱད་སྤྱོད་པ་དེ་གཉིས་དང་འབྲེལ་གྱིན་ཡོད། དེ་དག་ནི་ཡོངས་ཁྲུབ་གྱི་རྟེན་འབྲེལ་ལྷ་སྤྱད་དང་ཤིན་ཏུ་སྤྲོ་བའི་འཕྲུལ་རིག་གཉིས་ཡིན། དེ་དག་ནི་དུས་རབས་འདིའི་སྤྱོད་སྟོན་ནང་ཤེས་རིག་གི་སྤྱད་འབྲས་ཆེ་པོས་དེ་ཡིན། ཡོངས་ཁྲུབ་རྟེན་འབྲེལ་རིག་པས་འཕྲུག་སྤྱོད་དང་འཇིག་རྟེན་ཁམས་ཀྱི་གཞི་རྒྱ་ཆེ་བའི་དབྱིབས་བཞོན་འབྲེལ་བ་གད་བརྒྱབ་ཅིང་། དབྱིབས་བཞོན་དེ་ཡང་ཚད་འཇུག་པ་ལེ་དབར་ ༡ Mile མ་ཡེལ། ་། ཁ་ལས་ནས་རྒྱ་ཆེ་བའི་སྤང་རྟེན་ཆེན་པོ་གཅིག་གི་ ༡༠༠༠.....སྐད་ཀོར་ ༥ ཡོད་པའི་གྲངས་ཚད། ་། ཚད་དང་ལྡན་པའི་གཞུགས་ཅན་བར་ཡོད། རྩོགས་གཞན་ཞིག་ནས་ཤིན་ཏུ་སྤྲོ་བའི་འཕྲུལ་རིག་གིས་ཚད་ཤིན་ཏུ་རྒྱུང་བའི་དངོས་པོའི་སྐྱོར་རྐྱེན་གྱིན་ཡོད། དེ་ཡང་ཨིན་ཅི་གཅིག་ལྟ་སུ་ཆ་ས་ཡར་བསོལ་བའི་ཡང་ཆ་ས་ཡར་བསོལ་བའི་ཆ་གཅིག་གི་ཚད་དང་ལྡན་པའི་དངོས་པོ་ལྟ་སུ། འོན་ཀྱང་སྤྲོ་བས་མ་ལེགས་པ་ཞིག་ལ་སྤྱད་དོན་འདི་གཉིས་པོ་ཚུན་ལྷན་ཅིག་ཏུ་མི་གནས་པར་མ་ཟད་དེ་གཉིས་ཀ་གཅིག་མཚུངས་སུ་བདེན་མི་སྲིད། དེ་དུས་

དངོས་ཁམས་རིག་པའི་ནང་འབད་ཚོལ་བྱེད་ཡུལ་དང་ཚོལ་བ་པོ་རང་ཉིད་ཀྱི་དེ་བ་
འདིའི་སྒྲིབ་དོན་ནི་གོང་གི་སྟུང་བྱུང་གཉིས་རྒྱུ་དུ་འབྲེལ་བའི་སྟུང་བྱུང་གསར་བ་སྟེ་
ཡིན་ཏུ་མ་བའི་འཐེན་འཁུགས་སྟུང་བྱུང་འཚོལ་སྒྲུབ་བྱ་རྒྱུ་དེ་ཡིན། ར་ཚོལ་སྟུང་བྱུང་དེ་
འབྲེལ་བ་དུང་མེད་ལ་དེ་སྟུང་བྱེད་པ་ལ་དུས་ཡུན་རིང་པོ་འགོར་བ་ཡང་སྟིན། ཡིན་
ན་ཡང་ར་ཚོལ་དེ་སྟུང་འབྲེལ་ཚོགས་པའི་བྱེད་ཚོས་མང་པོ་རྟོགས་ཟེན།

གལ་སྲིད་ཁྱེད་ཀྱིས་འཛིག་རྟེན་ཁམས་འདི་རིམ་བུ་འཚོལ་བ་མ་ཡིན་པར་
སྒྲིག་ཁྲིམས་དེས་ཅན་ཞིག་གི་བཀོད་ཁྲབ་འབྲུང་བར་འདོད་ན་ཁྱེད་ཀྱིས་
ཚོགས་པའི་བའི་སྟུང་བྱུང་ནམས་མཉམ་ཏུ་བསྐྱིལ་ནས་ཡོངས་རྫོགས་ཆེག་སྒྲིལ་གྱི་
བྱུང་དོན་ཅིག་འདོད་དགོས། དེས་འཛིག་རྟེན་ཁམས་ན་གནས་པའི་གཞུགས་ཅན་
ཐམས་ཅད་འབྲེལ་བ་གད་བྱ་ཐུབ། ཡིན་ན་ཡང་དེ་སྟུང་བྱེད་ཡོངས་རྫོགས་ཆེག་སྒྲིལ་
གྱི་བྱུང་དོན་འཚོལ་བའི་བརྒྱུད་རིམ་ནང་གཞི་ཅིའི་འགལ་བ་སྟུང་སྟུང་གི་གནད་དོན་
ཞིག་ཡོད། གོང་གི་ཚན་རིག་བྱུང་དོན་སྐོར་གྱི་འཆར་ཚུལ་དེས་ར་ཚོལ་ནི་རིགས་པའི་
རྗེས་འབྲང་གི་གང་ཟག་སྟེ་འཛིག་རྟེན་ཁམས་ཀྱི་སྐོར་ལ་གང་འདོད་དུ་རང་དབང་གི་
སྐོར་ལ་ཉམས་ཞིབ་བྱས་པ་མ་ཟད། ར་ཚོལ་གང་མཐོང་བ་དེ་ལས་རིགས་པ་དང་
སྟུང་བའི་བྱུང་དོན་འཚོལ་མཁན་ཞིག་ཡིན་པར་བརྟུན། དེ་སྟུང་བྱེད་ལས་འཆར་
བརྒྱུད་རིམ་ནང་ར་ཚོལ་འཛིག་རྟེན་ཁམས་ལ་དབང་སྐྱུར་མཁན་གྱི་སྒྲིག་ཁྲིམས་
ཡོད་པར་འདོད་པའི་ཚོགས་པ་ཡང་རྒྱས་ཀྱིས་ཐག་ཉེ་དུ་ཕྱིན་པའི་ཚོད་དཔག་བྱས་
ན་རྒྱ་མཚན་དང་ལྡན་པ་ཡིན། གལ་སྲིད་ཡོངས་རྫོགས་ཆེག་སྒྲིལ་གྱི་བྱུང་དོན་དེ་
དངོས་འབྲེལ་ཡོད་ན་དེས་པལ་ཆེར་ར་ཚོལ་བྱ་བ་ལ་ཐག་གཅོད་སྟིན། བྱུང་དོན་
དེས་ར་ཚོལ་གང་འཚོལ་རྒྱའི་བྱུང་འབྲས་གཏན་ལ་འབབ་རྒྱ་ཡིན། བྱུང་དོན་དེས་ར་

ཚོས་རྒྱ་མཚན་དཔུང་པ་ལས་བྱུང་བའི་མཐའ་སྡོམ་འགྲིག་པ་དེ་ཐག་གཅོད་གང་འདྲ་
བྱས་སམ། དེས་ང་ཚོས་མཐའ་བསྡོམས་ལོར་བ་དེ་གཅིག་མཚུངས་སུ་ཐག་གཅོད་
བྱེད་མི་སྲིད་དམ། ཡང་ན་མཐའ་བསྡོམས་གང་ཡང་མེད་པ་ཞིག་བརྟན་སྲིད་དམ།

དཀའ་ཚེགས་ཅན་གྱི་གནད་དོན་འདི་ལ་ཁོ་ལོས་ལན་གཅིག་འདེབས་སུ་བ་
བ་ཞི་རང་མེན་གྱི་རང་བྱུང་གི་འདེམ་སྐྱུག་གི་ལྟ་བུ་ལ་ལག་བཅོལ་བ་ཞིག་ཡིན།
ལྟ་བུ་དེའི་བརྗོད་གཞི་ནི། རང་ཉིད་སྐྱེ་འཕེལ་བྱེད་པའི་སྲོག་ཆགས་ཀྱི་ཚོགས་པ་
གང་འདྲ་ཞིག་གི་ནང་དུ་འདྲ་སྲོག་ཆགས་སྐྱེར་སོ་སོ་ལ་རིགས་རྒྱན་སྐྱེ་འཕེལ་བྱེད་
པའི་རྣམ་དང་གསོ་སྦྱོར་ཐད་ཁྱད་པར་ཡོད། ཁྱད་པར་དེ་དག་གི་སྐྱེན་ལས་རིགས་
ཁ་ལས་ལ་རང་གི་ཉེ་འཁོར་གྱི་སྦོད་ཀྱི་འཇིག་རྟེན་སྐྱོར་ལ་འབྲེལ་བཤད་ཐག་ཚོད་
པོའི་རང་བྱེད་བྱས་པ་དང་། ལས་ཀ་གང་ཡིན་གཞན་ལས་ལེགས་པ་བྱེད་བྱས་པ་
ཡིན། མི་རིགས་དེ་དག་འཚོ་གནས་དང་། རིགས་རྒྱད་སྐྱེ་འཕེལ་བྱེད་རྒྱ་ལས་སྐྱ་བ་
དང་། དེ་དག་གི་བྱ་སྦྱོར་དང་། བསམ་སྒོ་གཏོང་སྦྱོགས་ཀྱི་དཔེ་བཟང་དེས་རིགས་
གཞན་དབང་དུ་བསྐྱེད་པ་ཡིན། རིགས་སྦྱོབས་དང་ཚན་རིག་གི་གསར་རྟེན་གྱི་དངོས་
པོ་ལ་བརྟེན་ནས་འཚོ་གནས་བརྟེན་པ་ལ་ཕན་ཚོགས་འབྱུང་གི་རེད་ཅེས་གཞན་སུ་
མོར་དེ་ལྟར་བཤད་པ་ནི་དོ་མ་བདེན་པ་རེད། ད་ལྟ་གནས་སྟངས་དེ་ལྟར་ཡོད་ཟེར་
བ་ནི་བདེན་པ་རང་མིན། ང་ཚོའི་ཚན་རིག་གི་གསར་རྟེན་དངོས་པོས་ང་ཚོ་ཚང་མ་
གཏོར་བཤིག་གཏོར་བ་ཡང་སྲིད། གལ་སྲིད་དེ་ལྟར་མ་བྱས་ན་འདྲེས་ཚོགས་རྫོགས་
ཆེད་སྐྱེལ་གྱི་བྱུབ་དོན་དེས་ང་ཚོའི་འཚོ་གནས་ཀྱི་གོ་སྐབས་ལ་ཕན་ཚོགས་དེ་ཅུ་
མི་བྱེད་པའང་སྲིད། གལ་སྲིད་འཇིག་རྟེན་ཁམས་འདི་གོ་རིམ་དང་མཐུན་པར་བྱུང་
ཡོད་ཚེ་རང་འབྱུང་འདེམ་སྐྱུག་གིས་ང་ཚོར་བྱིན་པའི་རྒྱ་མཚན་དཔུང་པའི་བྱས་པ་

ལ་བརྟེན་ནས་ཡོངས་རྫོགས་ཆེན་མོ་གྲུབ་དོན་བཅས་ཚོགས་དེ་ལྟར་བྱུང་ན་ར་ཚོ་
མཇུག་སྟེ་མ་ཞོར་བ་ཞིག་ཏུ་སྐྱེ་བས་མི་སྲིད།

ར་ཚོ་ལ་སྟོན་ཚུད་ནས་ཡོད་པའི་སྟོགས་རེ་བའི་གྲུབ་དོན་དེ་དག་ལ་བརྟེན་
ནས་ཤིན་ཏུ་གལ་འགངས་ཆེ་བའི་གནས་སྐབས་ལྟར་པའི་གནས་སྐབས་གཞན་ཚང་
མའི་ནང་ཚོད་དབལ་འཇུག་མེད་ཏུ་བྱེད་ཀྱིས། རྒྱ་མཚན་དེ་ལ་བརྟེན་ནས་འཛིན་
ཉེན་ཁམས་ཀྱི་མཐར་ཐུག་གྲུབ་དོན་འཚོལ་རྒྱུར་དོན་དངོས་ཐོག་དཀའ་ལས་ཁག་ཏུ་
སྐྱེན་ཡོད། ལོང་གི་ཉེན་འབྲེལ་གྲུབ་དོན་དང་ཤིན་ཏུ་སྐྱེ་བའི་གྲུབ་དོན་གཉིས་ཀའི་
སྟོགས་ལ་མེད་སྟོང་བྱེད་པའི་སྐབས་བྱེད་གཅིག་མཚུངས་ཤིག་ཡོད་ན་དགེ་མཚན་
ཆེ་བར་མཐོང་ནས་རྒྱལ་སྐྱོན་ལྟུང་གསར་གཏོད་རང་བཞིན་གྱི་ཤིན་ཏུ་
སྐྱེ་བའི་སྟོགས་ལྟུང་གཉིས་ཤོ་བསྐྱངས་པ་རེད། རྒྱས་ཅང་ཡོངས་རྫོགས་གཅིག་སྐྱེལ་
གྲུབ་དོན་གསར་རྟེན་བྱུང་ནའང་ར་ཚོའི་མི་རིགས་ཀྱི་འཚོ་གནས་ལ་ཕན་ཐོགས་
ཡོང་བའི་ངེས་པ་མེད་ལ། ར་ཚོའི་མི་ཆེ་འགོ་སྐྱངས་ལ་གཞོན་སྐྱེལ་བའི་ངེས་པའང་
མེད། ཡིན་ན་ཡང་མིའི་དཔལ་ཡོན་དར་འགོ་རྫོགས་པ་ནས་བཟུང་སྟེ་ཆེས་ཐག་རིང་
ན་ཡོད་པ་དང་འབྲེལ་དཀའ་བའི་གནས་སྐབས་རྣམས་མཐོང་སྐབས་ད་དུང་འདོད་པ་
མ་ཆེས་པར་འཛུལ་གྱིང་སྤྱི་རོལ་ན་ཆགས་པའི་བང་རིམ་རྣམས་ཤེས་རྒྱུར་འདོད་
པ་སྐྱེས་ཡོད། དེང་སང་ར་ཚོས་ད་དུང་ཡང་ཤེས་འདོད་པ་ནི་ར་ཚོ་འཛུལ་གྱིང་འདིར་
གང་གི་སྤྱིར་འོང་བ་ཡིན། གང་ནས་འོང་བ་ཡིན་ཞེས་པ་འདི་ཡིན། འགོ་བ་མིའི་
རིགས་ཀྱི་ཤེས་བྱ་ཡོན་ཏན་སྟོགས་ལ་ཤེས་འདོད་ཤུགས་ཆེར་ཡོད་པ་དེས་ར་ཚོའི་
དམིགས་ལུལ་སྟོགས་ལ་སྤྱི་མཐུན་འཚོལ་སྟེ་བྱེད་བཞིན་ཡོད་པ་ར་འགོད་ཐུག། ར་
ཚོའི་དམིགས་ལུལ་ནི་དེ་ལྟར་ཚོ་གནས་བཞིན་པའི་འཛིན་ཉེན་ཁམས་ཀྱི་སྐོར་ལ་

འབྲེལ་བ་འདྲ་ཆ་ཚང་བ་བརྒྱབ་སྐྱབ་བ་བྱ་རྒྱ་དེ་ཡིན།

ཉིད་བཟུངས།

༡༽ ཡེ་ཤུའི་སྲོན་ལོ་ ༣༧༠ ཡར་སྲོན་ལ་ཕྱི་རིག་གི་མཚན་ཉིད་རིག་པ་བ་
ཞེ་རི་སི་ལོ་ལྷན་གྱིས་སའི་གོ་ལ་འདྲི་དོས་མཉམ་སའི་གཞི་ཡིན་པའི་སྐྱབ་བྱེད་ཡང་
དག་གཉིས་བཀོད་ཡོད།

༢༽ ཞེ་རི་སི་ལོ་ལྷན་དང་། ལོ་ལེ་མི་གཉིས་ཀྱིས་སའི་གོ་ལ་འདྲི་དབྱས་དུ་
གཡོ་མེད་དང་གནས་ཤིང་འདྲི་ལ་རིམ་བ་བརྒྱད་ཀྱིས་མཐའ་བསྐྱོར་བར་བའདད།
དེའི་ཆེ་གཟའ་ལྷ་རྟེན་ཐེན་ཅིང་དེའི་རྟེན་དུ་ཉི་མ་དང་། ཟླ་བ། སྐར་མ་གསུམ་བཞུན་
བས་བརྒྱད་ཡིན།

༣༽ རྩེ་ལོ་ ༡༥༡༧ ལོར་པོ་ལེན་ཏེ་ཚོས་དཔོན་ ཁོ་བར་ནི་ཁས་ཡིས་ཡེ་
ཤུའི་ཚོས་བརྒྱད་ཀྱིས་རོ་ལོ་ག་པའི་ཞ་མོ་གཡོ་གས་པར་འཇིགས་ནས་མཚན་མ་
སྲོས་པར་མངོན་རྒྱུད་དང་ཉི་མ་དབྱས་སུ་གནས་ཤིང་སའི་གོ་ལ་དང་གཟའ་སྐར་
གཞན་རྣམས་ཀྱིས་མཐའ་བསྐྱོར་བར་བའདད།

༤༽ རྩེ་ལོ་ ༡༤༧༧ ལོར་ནི་ཏུ་ལན་གྱིས་རང་བྱུང་རིག་པའི་གཞུང་ལུགས་
ཞེས་པའི་དཔེ་དེབ་ནང་འཐེན་ལུགས་ཀྱི་བྱས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་འཇིག་རྟེན་ཁམས་ན་
གཟའ་སྐར་རྣམས་རི་རྣམ་རྒྱ་བའི་སྐོར་ཅིས་རིག་པའི་ཚོག་ནས་འབྲེལ་བའདད་
གསལ་བར་བྱས།

༥༽ རྩེ་ལོ་ ༡༤༣༤ ལོར་ཨེ་ཏུ་མེན་ ཏུ་སྐལ་གྱིས་ཉམས་ཞིབ་གྲགས་ཅན་

ཞིག་གྲུས་པའི་སྣོན་ཐོན་འདི་ཉེན་ཁམས་འདི་སྤར་གས་མཐོང་ཆེན་པོ་བྱུང་བ་
ལ་བརྟེན་ནས་གྲུབ་ཅིང་དེ་ལྷན་མཐུན་རྒྱ་བསྐྱེད་འགྲོ་བཞིན་པར་བཤད།

༤༽ ཨ་ཡེ་སྐྱི་འཛུགས་ཀྱི་ཉེན་འགྲེལ་རིགས་པ་དང་འཛུགས་ཀྱི་འཛུགས་ལྷན་གྲུབ་
ལྷན་དོན་གཉིས་བར་ལྷན་པར་ཐོན་ལུ་ཡོད།

༥༽ དེང་དུས་ཀྱི་ཚན་རིག་པས་འདི་ཉེན་ཁམས་རབས་ཀྱི་སྐོར་ལ་
རིགས་པ་གཉིས་ཀྱི་སྐོར་ནས་འགྲེལ། དེ་ཡང་ཉེན་འགྲེལ་རིགས་པ་དང་འཛུགས་ལྷན་གྲུབ་
པའི་འབྲེལ་རིག་གཉིས་ཡིན། །།

འབྲེལ་སྒྲིག་མཁུངས། The Replicators

རི་ཚུར་ རའོ་ཀིན་ Richard Dawkins 1969--1

ཐོག་མར་རྒྱས་སྐོར་མེད་པའི་རང་བཟོན་རྒྱ་ཡིན། དེ་ཡང་ཉམ་རྒྱུང་བའི་འདི་ཉེན་
ཁམས་འདི་ཐོག་མར་རི་ལྷན་འགྲོ་བཞིན་པའི་འབྲེལ་བཤད་རྒྱལ་རྒྱ་དེ་དཀའ་མོ་
ཞིག་ཡིན། རྒྱ་བོ་གཞན་ཚང་མས་མོས་མཐུན་བྱེད་པ་ལྷན་ཁོ་བོས་ཀྱང་ཆེ་སྐོག་
གཤམ། ཆེ་སྐོག་གི་ཚོས་གཞི་གྲུབ་རྗེས་དག་སྐོར་བྱུང་དུ་རི་ལྷན་མཐོན་དུ་གྲུབ་པ་དང་།
གོ་བོས་པ། མགོ་རྒྱུ་ཅན་གྱི་གོང་བྱེད་ཆགས་རིས་རྣམས་འགྲེལ་བཤད་རྒྱལ་རྒྱར་
དེ་བས་དཀའ་བ་ཞིག་ཡིན་པ་རིས་འདི་ཉེན་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། རང་སྐོན་གྱིས་གསར་བཏོན་
གྲུས་པའི་རང་བྱུང་འདེམ་སྐྱུག་ལ་བརྟེན་པའི་འགྲོ་བ་འཕེལ་རིས་ཀྱི་ལྷན་གྲུབ་ཀྱི་རོ་
མཚར་ལྷན་པ་ཞིག་ཡིན། གང་ཡིན་ཟེར་ན་དེས་ཉམ་རྒྱུང་བའི་རིགས་རྗེས་རྣམས་
མགོ་རྒྱུ་ཅན་གྱི་གོང་བྱེད་རོ་བོར་རི་ལྷན་བསྐྱེད་པའི་ཐབས་ལམ་དང་། གོ་བོས་

མེད་པའི་རྒྱལ་ཐུན་དེ་དག་མཉམ་དུ་འདུས་ནས་ཆེས་མགོ་རྫོག་ཆེ་བའི་གོང་ལུང་
 དཔེ་མཚོན་ཞིག་ཏུ་བསྐྱབ་ཚུལ་གསལ་སྟོན་བྱས་ཡོད། རྒྱུ་མེད་ཀྱིས་ར་ཚོ་ཐོག་
 མར་འཇིག་རྟེན་ཁམས་འདིར་རི་ལྟར་འབྲུང་བའི་གནད་དོན་སྟོར་གྱི་དཀའ་ངལ་
 གཉོར་ཐབ་མོ་དེ་སེལ་བའི་ཐབས་ལམ་བཏོན་པ་ཡིན་པ་དེ་ནི་ཁུངས་སྐྱེར་མེར་བ་
 དང་། ཆེས་རྒྱ་མཚོན་དང་ཐུན་པ་ཞིག་ཡིན། ཁོ་མོས་གྲགས་ཆེ་བའི་ལྷ་ལྷུབ་འདི་
 གོ་མས་གཤིས་ལམ་སྲོལ་ལྟ་བུ་མ་ཡིན་པར་སྤྱི་ཡོངས་ཀྱི་སློབ་གཞིའི་ཐོག་ནས་
 དངོས་འབྲེལ་འབྲེལ་བའདད་རྒྱལ་རྒྱའི་ཚོལ་འདོན་བྱ་རྒྱ་དང་། དེ་ཡང་མིའི་འགོ་བ་མ་
 ཚགས་པའི་སྤོ་ལོ་ཀྱི་བརྗོད་གཞི་ནས་འགོ་འཇུགས་རྒྱ་ཡིན།

རྒྱུ་མེད་ཀྱི་ཆེས་རབ་ཤོས་ཀྱི་འཚོ་ཐབས་ལམ་ལུགས་འདི་ནི་དོན་དངོས་
 ཐོག་སྤྱོད་བརྟན་འཚོ་ཐབས་ཀྱི་སྤྱི་གཞི་དམིགས་བསལ་བའི་དཔེ་མཚོན་ཞིག་ཡིན།
 འཇིག་རྟེན་ཁམས་ནི་བརྟན་པའི་ཚོས་ཀྱིས་ཁེངས་ཡོད། སྐབས་འདིར་བརྟན་པའི་
 ཚོས་ཞེས་པ་ནི་རྒྱལ་ཐུན་གྱིས་འདུས་པའི་ཚོགས་པ་ཞིག་ཡིན་ཞིང་། ཅི་སྟེ་འབྲུང་
 བ་མེད་པའམ། སྤྱི་ཁྲབ་ཀྱི་ཚོས་ཤིག་ཡིན་ན་མ་སྟེད་དེ་ལྟར་ཐོབ་ཤོས་པ་ཡིན། དེ་ནི་
 རྒྱལ་འདུས་པའི་ཚོགས་པ་དམིགས་བསལ་བ་ མེ་འར་ཉམ་གྱི་རི་མོ་ Matter-
 horn ལུང་སིའི་ཡུལ་ནང་སྐྱབ་གྲགས་ཆེ་བའི་རི་མོ་ཞིག་ཀྱི་ལྷ་བུ་སྟེ་མཚོན་སྟེན་
 གྲགས་དོན་དང་མཐུན་པ་དང་། དུས་ལུན་རིང་མོར་གནས་སུབ་པ་ཞིག་ཡིན། ཡང་
 བ་དོ་མོ་རང་སྐྱུ་བའི་སྤེ་ཚན་ཞིག་ཡིན་ཡང་ཚོགས་དཔེར་ན་ཆར་པའི་རྒྱ་ཐིག་ལྷ་བུ་སྟེ་
 ཆར་རྒྱུའི་རིགས་འགའ་ཞིག་ལུན་སུང་དུ་ལ་མ་གཏོགས་མི་གནས་པ་ཡོད་ཀྱང་དེ་ནི་
 ཚད་མཐོ་པོའི་ནང་མངོན་དུ་གྱུར་པ་ལ་བརྟེན་ནས་ཚོགས་པའི་མིང་ཐོབ་ཤོས་པ་
 ཡིན། ར་ཚོའི་ཉེ་འཁོར་ལ་མཐོང་སུབ་པ་དང་། དགོས་འཁོ་ཅན་ཞིག་ཏུ་ངོས་བཟུང་

ཚོགས་པའི་དངོས་པོ་བྲག་དང་། ལྷན་ཚོགས། ལྷ་མཚོའི་རྒྱབ་ས་བཅས་ཡོངས་རྫོགས་
 བརྟན་པའི་རྒྱལ་གྱི་དཔེ་མཚོན་ཞེས་ཏུ་ངོས་འཛིན་བྱས་ཀྱང་ཚོགས་ལག་དུས་ཀྱི་ལྷ་
 བཞི་གཏན་དུ་རྒྱལ་གཞུགས་གྱི་ངོ་མོར་གནས། གང་ཡིན་ཟེར་ན་འདི་ནི་རྒྱངས་རྫས་
 གྱིས་ཁེངས་པའི་བགས་པ་སྐབ་མོའི་དབྱིབས་ཅན་བརྟན་པའི་ཚོས་ཤིག་ཡིན། བར་
 ལྷན་ན་གནས་པའི་རྒྱ་ཡང་ངོས་དབྱིབས་རྒྱལ་གཞུགས་ཅན་གྱི་བརྟན་པའི་ཚོས་
 ཤིག་ཡིན། འོན་ཀྱང་འཛིག་རྟེན་ཁམས་འདིའི་སྟེང་ན་གང་དུ་འཕེན་ལྷགས་ཡོད་པ་
 དེར་གཡོ་འགྲུལ་མེད་པར་གནས་པའི་རྒྱའི་དབྱིབས་ནི་སྤུ་ལེ་བ་དང་། འཕྲེད་ལ་
 གནས་ཡོད། རྒྱ་དང་ཤེས་ནི་གཏན་དུ་སྤུ་བཞི་ཤོ་གཞུགས་མ་ཡིན། གང་ཡིན་ཟེར་ན་
 འདི་ནི་བྱས་རྫས་སོ་ཉི་ཡམ་དང་། ཚ་རྒྱངས་འགྲུར་ལྷ། ཁོ་ལོ་རལ་ཉི་མཉམ་དུ་
 བསྐྱེལ་བ་ན་ངོས་དབྱིབས་བརྟན་ཤོས་དེ་ལྷན་འོང་བ་ཡིན། ཉེ་མའི་ནང་དུ་ཡང་རྒྱལ་
 གྱི་རྒྱལ་རྣམས་མཉམ་དུ་འདུས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་ཉེ་མི་ཡམ་རྒྱལ་སྤུ་བ་ཡིན། ལྷ་
 མཚོན་ནི་དེར་བྱུང་པའི་ཁོར་ལུག་དང་བསྐྱེན་ན་ཉེ་མི་ཡམ་རྒྱལ་གྱི་རྣམ་པ་དེ་རན་
 འཚོམ་ཆེ་བ་ཡོད། འཛིག་རྟེན་ཁམས་འདི་ཚོགས་པར་འགོ་བརྟུགས་པའི་རྒྱ་བྲགས་ཆེ་
 བ་སྟེ། གས་འཛོར་ཆེན་པོ་ཞེས་པ་དེ་བྱུང་བའི་རྗེས་སུ་འཛིག་རྟེན་ཁམས་ཡོངས་ལ་
 གནས་པའི་སྐྱར་མ་དེ་དག་གི་ནང་ཆེས་མགོ་རྩོག་ཆེ་བའམ་སྐོག་གྲུར་ཅན་གྱི་རྒྱལ་
 སན་གཞན་མང་པོ་སྤུ་བ་ཡིན། འདི་ནི་ང་ཚོའི་འཇོམ་སྤྱིང་འདིའི་སྟེང་གི་འདུས་
 རྫས་དག་གི་འགྲུང་ཁུངས་ཡིན།

རྫས་རིགས་སྤྱིག་སྤྱིར་ལམ་ལུགས་ནང་མཚམས་རེར་རྒྱལ་སྤུ་བ་དེ་དག་
 མཉམ་དུ་འདུས་པའི་རྒྱུ་གྱིས་སྤུ་བ་རྫས་རྣམས་ཆགས་པ་ཡིན། འདི་ནི་པལ་ཆེར་ངོ་
 བོ་བརྟན་པའི་ཚོས་ཤིག་ཡིན། སྤུ་བ་རྫས་འདི་ལྷ་སུ་ནི་ངོས་དབྱིབས་ཆེན་པོ་ཡང་

འབྲེལ་གྲུ་མ་དེ་ནི་རྩོམ་པ་ལྟར་མེད་པ་ཞིག་ཡིན་ཞེས་ཟེར་ཆོག་ལྟ་བུ་མཚན་ཉི་ཅེ་
 མིའི་ལོ་རྒྱུད་རྣམས་ལྷན་དུ་མཚུངས་སུ་གནས་པའི་སློབ་གྲྭ་ཐག་གཉིས་པོ་ནི་ལྷགས་སྐྱེད་
 ལྷན་ཅིག་ Spring གཉིས་དང་འབྲེལ་བ་མཐའ་མར་དཀྱིའོས་གསུམ་ཅན་དེ་ཉིད་ཀྱི་
 རྣམས་པར་ཉག་ཉག་གནས་ལྟ་ཡིན། བྱིད་ཀྱིས་ལུས་པོའི་ནང་ཁག་དམར་སྤྲི་དཀར་དེ་
 དག་གིས་རང་ཉིད་ཀྱི་འདོད་མོས་ཀྱི་རྣམས་པ་བསྐྱར་སྐྱར་དུས་ལུན་སྐར་ཆ་གཅིག་
 བང་འཕེལ་ཚད་ས་ཡ་བཞི་བརྒྱ་བཟང་གིན་ཡོད། ཡང་དུས་ལུན་དེའི་ནང་ལ་སྤྱི་
 དཀར་གཞན་རྣམས་གཏོར་བ་ལོག་ཀྱང་གཏོར་གིན་ཡོད།

ཁག་དམར་སྤྲི་དཀར་དེ་དང་དུས་ཀྱི་གྲུབ་རྣམས་ལོག་སྟེ་རྒྱལ་མཉམ་རྣམས་
 མཐར་ཐོ་བོ་བརྟན་པའི་རྣམས་པ་ཅིག་ཏུ་བསྐྱར་སྐྱེད་ལྟ་བུའི་མཚོན་ཁྲེད་ཀྱི་དཔེ་མཚོན་
 ཞིག་ཏུ་བེད་སྤྱོད་བྱས་པ་ཡིན། སྐབས་འདིར་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་གནད་དོན་གཅིག་
 ཅི་སའི་གོ་ལ་འདིའི་སྤྱི་ཚེ་སློབ་མ་བྱུང་བའི་སྤྱོད་ལུ་ཚོགས་པར་དོས་ཁམས་དང་
 རྣམས་སྤོར་ལམ་ལུགས་སྤྱིར་བཏང་བ་ལ་བརྟེན་ནས་གྲུབ་རྣམས་འབྱུང་ལྡོག་འཕེལ་
 རིམ་ཀྱི་ཚ་བ་ཁ་ཤས་ཚུགས་ཡོད་སྟེ། དེ་དག་གི་དབྱིབས་སམ། དམིགས་ལུལ།
 ཁ་ཚུགས་གང་ཡིན་སྟེ་དུ་དབྱེད་ཞིབ་བྱ་དགོས་མེད། གཤམ་སྤིད་རྒྱལ་མཉམ་ཆོགས་
 པ་ཞིག་གིས་ནང་གི་རྒྱས་ལུགས་ལ་བརྟེན་ནས་དབྱིབས་བཞོད་བརྟན་པའི་རྣམ་
 པར་བསྐྱར་བ་བ་རྣམས་པ་དེ་རང་དུ་གནས་ལྟ་ཡིན། རང་བྱུང་འདེམ་སྐྱུག་ལ་བརྟེན་
 པའི་གདོད་མའི་རྣམས་པ་ནི་བརྟན་པའི་རྣམས་པའམ། བརྟན་པའི་གཟུགས་ལུང་འདེམ་
 སྐྱུག་བྱས་པ་དང་། མི་བརྟན་པའམ་རིགས་མི་མཐུན་པའི་རྣམས་པ་དོར་བའི་ཆོས་
 ལོག་ཡིན། འདིའི་སྐོར་ལ་ཡ་མཚན་རྒྱ་གང་ཡང་མེད། དེ་ནི་འབྱུང་ལེས་པའི་ཆོས་
 ཉིད་ཅིག་ཡིན།

མྱེད་ཀྱིས་མོང་གི་ལམ་ལུགས་དེ་ཉིད་ཀྱི་སྟེང་ནས་ཆ་གས་ཏུ་མ་ཚོགས་
 པའི་མིའི་རོ་མོར་གྲུབ་པར་བསྐོས་བཤེད་མྱེད་མི་ལྷན། མྱེད་ཀྱིས་རྒྱལ་ཐུན་གངས་
 དེས་ཅན་ཞིག་སྐྱབས་ནས་ཕྱིའི་བྱས་ལུགས་རིགས་འགའ་ཞིག་དང་བསྐྱབས་ནས་
 མཐར་དབེ་མཚོན་འོས་མཚམས་ཞིག་མ་གྲུབ་པར་ཏུ་བསྐྱབས་པ་ན་ཨེ་སྐྱེས་ཞེས་པའི་
 མིར་ཅན་གྱི་མི་དེ་གྲུབ་པར་བཤེད་ན་དེ་བས་ཀྱང་བདེན་པ་མིན། མྱེད་ཀྱིས་དེ་ལྟ་
 ཏུའི་རྒྱལ་ཐུན་རིགས་འགའ་འདུས་པའི་གྲུབ་རྗེས་ཤིག་བཟོ་སྲིད། ཡིན་ན་ཡང་འགྲོ་
 བ་མི་ནི་རྒྱལ་ཐུན་གངས་ལས་འདས་པ་འདུས་པ་ལས་གྲུབ་པ་ཞིག་ཡིན། མྱེད་ཀྱིས་
 འགྲོ་བ་མི་བཟོ་བའི་ཆེད་ཏུ་འདིག་རྟེན་ཁམས་འདིའི་དུས་ལུན་མ་སྟོངས་བར་ཏུ་མྱེད་
 ཀྱི་སྐྱེ་ལྷན་རྗེས་སྟོར་བསྐྱོར་བརྟུག་དབྱེད་ཁང་ནང་ལས་ལ་ཞུགས་ནའང་ལམ་
 སྟོངས་ཡོང་རྒྱ་མེད། །རང་མེན་གྱི་སྐྱེ་སྟོན་དེས་འགག་ཅའི་གནས་སྟངས་འདི་འདྲ་
 ལས་སྟོབ་སྲུབ་པ་ཡིན། ཁོང་གི་ལྟ་གྲུབ་ཀྱིས་གྲུབ་རྗེས་གྲུབ་བཞིན་པའི་སྟོར་གྱི་མེའུ་
 སྐད་ནས་འགོ་འཇུགས་པར་བཤེད་ཀྱིན་ཡོད།

ཁོ་བོས་འོག་ཏུ་འགོད་རྒྱུའི་ཆེ་སྟོག་གི་འཕྲུང་ཁུངས་སྟོར་གྱི་འགྲེལ་བརྗོད་
 བེ་བསམ་སྒྲུབ་འཆར་སྟོ་ཞིག་ཡིན། ཆེ་སྟོག་གྲུབ་ཚུལ་ནི་སྐྱེ་བོ་སྲུས་ཀྱང་མིག་ཤེས་
 ཀྱི་ལུལ་ཏུ་མ་གྲུབ་པས་མཐར་ཚོད་པ་ནི་སྲུས་ཀྱང་བརྗོད་མི་ལྷན། ཆེ་སྟོག་སྟོར་ལ་
 འགལ་སྐྱེ་ཅན་གྱི་ལྟ་གྲུབ་རི་སྟེང་ཅིག་མཆིས་ཀྱང་དེ་དག་ལ་སྐྱི་ཁྱུང་གྱི་ཁྱེད་ཚོས་
 འགའ་ཞིག་ཡོད། ཁོ་བོས་འོག་ཏུ་འགོད་རྒྱུའི་འགྲེལ་བརྗོད་གོ་སྐྱོ་བ་དེ་ནི་བར་བདེན་
 ལས་ཆེས་བརྒྱལ་བ་དེ་འདྲ་ཡང་མིན།

འདིག་རྟེན་ཁམས་འདིའི་སྟེང་ཏུ་ཆེ་སྟོག་མ་གྲུང་བའི་སྐྱ་རོལ་ཏུ་རྒྱ་ཆའི་
 རྗེས་རི་འདུའི་རིགས་མང་པོ་ཡོད་པར་ཚོས་མི་ཤེས་ཡོད། ཚོད་དཔག་གི་གཞིར་

བྱམས་ཀྱི་ཆུ་ཆའི་རྩལ་ལྷན་དང་། འགྲེལ་རྩལ་ཉེས་བསྐྱུར་། མི་ཐོབ་ཉེ་བ་སྐྱེད་མཁུ་། ཞེ་མོ་མི་
 ཡ་སྟེ་མེ་ཆོ་སྐྱེད་སྐྱེད་བཅས་མང་པོ་ཡོད་མིད། ལྷ་མཚན་མི་གཞི་ཅའི་འདུས་རྩལ་
 འདི་དག་མི་ར་ཆོའི་ཉེ་མའི་ཁྲིམ་ལྷན་གྱི་ལྷ་སྐྱེད་གཞན་ཁ་ཤམ་ནང་ཏུ་ད་ལྟའང་
 གནས་ཡོད། རྩལ་སྐྱོར་རིག་པ་བས་འརིག་ཉེན་ཁམས་གཞོན་ལུའི་ཏུས་ཉེ་སྐོག་མར་
 གྲུབ་བཞིན་པའི་གནས་སྐབས་གྱི་རྩལ་སྐྱོར་བསྐྱེད་རིམ་དང་འདྲ་བར་བརྗོད་ལུའི་
 ཐབས་ཤེས་འཐོབ་ཡོད། རི་སྐྱེད་ན། ཁོང་ཆོས་གཞི་ཅའི་ལྷ་རྩལ་འདི་དག་ཤེས་དམ་
 བང་ཏུ་སྐྱེགས་ནས་འོད་མདངས་སྣ་མོའམ་ Ultraviolet light སྐོག་གི་མེ་སྐྱེག
 Electric spark སོགས་ལུས་ཤུགས་ཀྱིས་ལྷ་རྩལ་རིགས་དེར་གཏོད་པར་གྱེད།
 འདི་མི་གནའ་སྣ་མོར་སྐོག་དམར་འཇུག་པ་དང་འདྲ་བར་བྱས། བསྐྱེད་རིམ་དེ་ལྟ་
 ལུའི་འོག་ཏུ་བདུན་ཟམ་ཁ་ཤམ་སོང་མཚམས་སུ་ཤེས་དམ་གྱི་བང་ཏུ་དམིགས་
 བསལ་ཡ་མཚན་ཅན་གྱི་འཇུར་བ་སྐྱིན་པར་མཚོང་ཡོད། དེ་ནི་ཁུ་བ་སྐྱེག་མདོག་ཅན་
 ཉུང་ཉུང་ཞིག་གི་བང་ཏུ་སྐོག་མར་ལྷ་རྩལ་སྐྱེགས་པ་ལས་ཆེས་སྣ་ཆོགས་པ་དང་།
 གངས་མང་བའི་གྲུབ་རྩལ་ཡོད་པ་རེད། ལྷན་པར་ཏུ་སྐྱེ་ལྟན་གྱི་གྲུབ་རྩལ་གྲགས་ཆེ་
 བ་གཉིས་ཀྱི་བང་ནས་གཅིག་སྟེ་ཞེ་མི་ལོ་སྐྱེད་རྩལ་མཚོང་ལྷ་ཡོད། འདི་མི་སྐྱི་དཀར་
 ལ་མེད་མི་ཏུང་ཏུ་མཁོ་བའི་རྩལ་ཤིག་ཡིན། དཔུང་པ་དེ་དག་བྱས་མ་ཐེན་པའི་སྣ་
 རོལ་ཏུ་རང་བྱུང་གི་ཞེ་མི་ལོ་སྐྱེད་རྩལ་ནི་ཆེ་སྐོག་གནས་པའི་རྟགས་ཤིག་ཏུ་རོས་
 བསྐྱེད་ཡོད་མིད། གལ་སྲིད་གཞན་མིག་དམར་གྱི་སྟེང་ཏུ་སྐྱེད་རྩལ་དེ་དག་རྟེན་ཡོད་
 ཆེ་ཆེ་སྐོག་གནས་ལྷན་པལ་ཆེར་རེས་པ་ཡིན། གང་སྐྱེར་ཆེ་སྐོག་གྲུབ་པར་རེས་
 བར་མཁོ་བ་ནི་རྐྱེད་ཁམས་རིམ་པའི་བང་གཞི་ཅའི་རྐྱེད་རྩལ་འགའ་ཤམ་དང་། མེ་
 རི་འཇུར་བ། ཉེ་འོད་དམ་ཡང་ན་བྲག་ཆར་སྐོག་འཇུག་པའི་གནས་གཤིས་བཅས་

ཡིན། ཉི་ཚར་ཚེ་སློབ་སློབ་མར་མ་གྲུབ་པའི་སྲ་རོལ་གྱི་འཛིག་རྟེན་ཁམས་ཀྱི་རྣམ་
སྟོང་བརྒྱད་རིམ་གྱི་སྟོང་པ་རྟོག་བཞིའི་དབྱུང་བ་བྱས་པའི་གྲུབ་འབྲས་སུ་སྐྱེ་ལྷན་གྱི་
རྣམ་ མིའུ་རིན་དང་། མི་རི་མི་རྟེན་ ༩ Purine & Pyrimidine ཟེ་རྒྱངས་ཀྱི་
འགྲུང་རྣམ་རིགས་ཤིག་ཡིན་ Nitrogenous base ་བཅས་གྲུབ་པ་ཡིན།
འདི་དག་གི་རིགས་རྒྱན་སྐྱེ་འཕེལ་གྱི་གྲུབ་རྣམ་ཉི་ཅམ་ཨེ་ལ་མེད་མི་རུང་རུ་མཐོ་བ་
ཞིག་ཡིན།

བཏག་དབྱུང་གི་བརྒྱད་རིམ་དེ་དང་ཕྱོགས་མཐུན་པར་སྲར་གྱི་རྣམ་སྟོང་
ལམ་ལུགས་ལ་བརྟེན་ནས་བསྐྱེད་པ་དང་ཕོའི་ཁུ་བ་ Primeval soup གྲུབ་པར་
དེས། འདི་གི་སྐྱེ་ལྷན་དང་། རྣམ་སྟོང་རིག་པ་བས་ལོ་ས་ཡ་སྟོང་ཡག་གསུམ་མམ་
བཞིའི་སྲ་རོལ་རྩ་ཚགས་པར་བཤད་པའི་མཚོ་དེ་ཡིན་པར་ཁས་ལེན། སྐྱེ་ལྷན་རྣམ་
རིགས་ཀྱི་མཚོ་འབྲམ་གྱི་སྐྱམ་སའམ་རྒྱ་ཐིག་ལ་ཕོའི་ནང་རྩ་གནས་ཡོད། ཉི་འོད་གྱི་
མདངས་ལ་ཕོ་སོགས་ཀྱི་རྩ་ས་ལྷགས་ཀྱིས་རྒྱེན་བྱས་པའི་དབང་གིས་མཉམ་རྩ་
འདུས་ནས་གྲུབ་རྣམ་ཚེ་བའི་རོ་བོར་གྲུབ་པ་ཡིན། དེར་གི་རྩ་སུ་སྐྱེ་ལྷན་གྲུབ་རྣམ་
ཚེ་བ་རྣམས་རྩ་ས་ལྷན་སྲུང་རྩ་ལས་མི་གནས་པར་སྲ་འབྲུ་ལམ་སློབ་ཚགས་གཞན་
གྱིས་འབྲིན་རྩུབ་དང་། གཏོར་བརྒྱུག་བྱས་པ་ཡིན། འོན་ཀྱང་སྲ་འབྲུ་དང་། དེའི་རྗེས་
གྱི་སློབ་ཚགས་རྣམས་ཀྱི་སྤྱི་ས་སུ་གྲུང་བ་ཞིག་ཡིན། གནའ་སྲ་མའི་རྩ་སུ་སྐྱེ་ལྷན་
གྲུབ་རྣམ་ཚེ་བ་རྣམས་ཀྱི་གཞོད་འཚེ་མེད་པར་སློ་བདེ་བའི་ངང་ཁུ་བའི་སྐྱེད་རྩ་འཕྲུ་
གཡེང་བྱེད་པ་ཡིན།

སྐབས་འགའ་ཞིག་ལ་གྲུབ་རྣམ་གྱེ་བྲག་པ་རོ་མཚར་ཅན་ཞིག་སྐྱེས་དབང་
གིས་གྲུབ་པ་ཡིན། ང་ཚོས་དེར་འབྲུ་གསུ་མ་ Replicator ཞེས་ཐ་སྙད་བཏགས།

དེ་ནི་སྐབ་རྗེས་ཆེ་ཤོས་སམ་སྐྱ་མང་འདུས་ཤོས་ཤིག་ཡིན་དགོས་པའི་དེས་པ་མེད།
 འོན་ཀྱང་དེར་དམིགས་བསམ་ལྱི་ཁྱད་ཚོས་ཤིག་ལྟན་པ་ནི་རང་ཉིད་ཀྱི་འབྲེལ་བ་སྐྱེས་
 རང་ཉིད་ཀྱིས་བསྐྱེད་ཀྱིས་པ་དེ་ཡིན། འདི་ལྟ་བུ་ནི་སྤྲོས་དབང་གིས་ཡོང་རྒྱ་མེད་པ་
 ཞིག་ཏུ་སྒྲུབ་ཤིང་། འདི་ནི་ཉ་ལམ་འབྲུང་མི་སྲིད་པ་ཞིག་ཏུ་འཇིགས། མི་ཞིག་གི་མི་ཆེ་
 བར་ཡུལ་གང་ཞིག་པམ་ཆེར་འབྲུང་མི་སྲིད་པ་ཉེ་བར་བརྒྱུད་ན་འབྲུང་འབྲུང་ཡོང་
 རྒྱུར་རེ་བ་དང་བལ་བ་ཡིན། རྒྱ་མཚན་དེའི་སྤོང་གིས་ཁྱེད་ཀྱིས་ཀྱང་མེད་སྟོ་ལོའི་
 རྒྱན་འཇུགས་ནམ་ཡང་མི་ཚོལ་བ་ཡིན། ཡིན་ན་ཡང་རང་ཚོས་གནད་དོན་གང་ཞིག་
 འབྲུང་སྲིད་པ་དང་། མི་སྲིད་པའི་ཚོད་དབག་གི་ནང་ལོ་ཡུན་ས་ཡ་བརྒྱ་ལྷག་མང་
 བོར་འབྲེལ་བ་བྱེད་ཐུབ་ཀྱིན་མེད། གཤམ་སྲིད་ཁྱེད་ཀྱིས་རྒྱན་འཇུགས་ཅེ་མོའི་ནང་ལོ་
 ས་ཡ་བརྒྱ་ལྷག་རིང་ཞུགས་པ་ཡིན་ན་རྒྱན་དེལ་ཁ་ཤས་ཚོལ་བའི་རེ་བ་ཡོད།

སྐབ་རྗེས་ཤིག་གིས་རང་ཉིད་ཀྱི་འབྲེལ་བ་སྐྱེས་པ་རྒྱུར་སྟོ་ལ་འཆར་བ་ནི་
 ཚོགས་མར་སྒྲུབ་པ་ལྟར་དུ་དཀའ་ལོ་ཞིག་མིན། ཁྱེད་ཀྱིས་འབྲེལ་བ་སྐྱེས་པ་ཟེར་བ་དེ་
 ལུགས་ཀོང་རམ་མ་དཔེ་ཞིག་ཏུ་བསམ་མཚོན་ཚོང་ས། དེ་ནི་སྐབ་རྗེས་ཆེན་པོ་ཞིག་སྟེ།
 དེའི་ནང་སྐབ་རྗེས་ཆ་ཤས་སྐྱ་མང་མཐུན་སྦྲེལ་བྱས་པ་ཞིག་ཏུ་སྟོ་ལ་འཆར་དགོས།
 ཆ་ཤས་རྒྱུད་དུ་རྒྱལ་ས་འབྲེལ་མའི་མཐའ་འཁོར་གྱི་ཁྱེད་པའི་ནང་གྲངས་དེས་མེད་
 དུ་གནས་ཡོད། ཆ་ཤས་རེ་རེ་ནས་རང་དང་རིགས་མཐུན་པ་ལ་འབྲེལ་བ་ཟབ་མོ་
 ཡོད་པར་ཚོད་དབག་བྱེད་དགོས། དེ་ནས་ཁྱེད་པའི་ནང་ནས་རྗེས་ཀྱི་ཆ་ཤས་ཤིག་
 གིས་རང་དང་ཁྱེད་ཚོས་མཚུངས་པའི་འབྲེལ་བ་སྐྱེས་པའི་ཆ་ཤས་དང་འབྲུན་པ་ན་དེར་
 འབྲུང་རྒྱ་རེད། རྒྱལ་དེ་དང་མཐུན་པར་ཆ་ཤས་སོ་སོ་རང་ཉིད་ཀྱིས་འབྲུན་འབྲུང་
 བྱས་པ་དེས་འབྲེལ་བ་སྐྱེས་པ་ལ་ལྟོ་སྟེ་གྱིས་ཆ་ཤས་དེ་དག་བསྐྱེད་ཆགས་སུ་

བརྗེད་པ་ལ་བྱས། འདི་ནི་སྐོབ་མར་འདྲ་གཤམ་མ་ཚགས་ཚུལ་དང་མཚུངས་པར་ཆ་
 །ཤམ་དེ་དག་འབྲང་འབྲང་གྱིས་རིམ་བ་བསྟར་ཚགས་སུ་འབྲེལ་བ་ཞིག་ཏུ་བསམས་
 །ན་ལས་སྐྱ་ལོ་ཡོད། འུ་བའི་བརྗེད་རིམ་འདིས་སུ་མཐུད་ཏུ་རིམ་བ་གཅིག་སྟེང་
 །གཅིག་བརྗེད་པས་ནས་འབྲེལ་བ་ཡིན། ཤེས་རྟོག་གྲུབ་ཚུལ་ནི་དེ་ལྟར་ཡིན། རྩོགས་
 །གཞན་ཞིག་ཏུ་གསུང་སྟེང་སྟེང་གཉིས་སོ་སོར་ཚད་བ་ན་ང་ཚོར་འདྲ་གཤམ་
 །གཉིས་འབྲུང་བས་རེ་རེ་ལས་འདྲ་བཤུས་སུ་མཐུད་སྟེང་སྟེང་གྲུས་བ་ཡིན།

མགོ་རྟོག་ཆེ་བར་འབྲུང་སྟེང་བ་ནི་ཆ་ཤམ་རེ་རེ་ཡིས་རང་ཉིད་ཀྱི་རིགས་
 །མཐུན་བ་ལ་འབྲེལ་འདྲིས་བྱེད་བ་ལས་སྟོག་སྟེ་རིགས་མི་མཐུན་གྱི་བྲག་བ་གཅིག་
 །ལ་འབྲེལ་འདྲིས་བྱེད་བ་དེ་ཡིན། དེ་ལྟར་ན་འདྲ་གཤམ་དེས་རང་དང་མཚུངས་པའི་
 །རིགས་གཅིག་ཏུ་མ་ཡིན་བར་སྟོག་ཚུལ་རིགས་བསྟེད་བ་ལ་ཡང་མ་དཔེ་གྲུས་བ་
 །ཡིན། སྟོག་ཚུལ་ཉམས་ཅན་ནས་རིགས་མི་མཐུན་པའི་ཆ་དེས་མ་དཔེ་རྩ་བ་དཔེ་འདྲ་
 །བཤུས་རིམ་རིམ་བཞིན་ཞིག་བསྟུང་བཅོ་གྲས། འདྲ་བཤུས་ལམ་ལུགས་འོ་མ་དེ་
 །རིགས་མཐུན་བ་དང་མཐུན་བ་མཐུད་པའམ། རིགས་མཐུན་བ་དང་མི་མཐུན་བ་
 །མཐུད་བ་གང་ཡིན་ཏུང་ང་ཚོའི་དགོས་མཁོ་ལ་ཁྲུང་བར་གང་ཡང་ཕྱིན་མེད། སྤྱིར་ཉི་
 །ཅན་ཨེ་གྲུབ་རྗེས་ཉེ་འདྲ་གཤམ་སྐོབ་མ་དང་གཅིག་མཚུངས་ཀྱི་དེད་ཏུས་གྲུབ་རྗེས་
 །ཀྱིས་རིགས་མཐུན་བ་དང་མི་མཐུན་བ་མཐུད་པའི་འདྲ་བཤུས་ལམ་ལུགས་དང་
 །བསྟུན་ཞེས་ཟེར་ན་རྒྱ་མཚོན་སྟུན་བ་ཡིན། འཇོམ་སྤྱིར་ནང་སྟོང་ཏུ་བརྟན་སྟོང་གི་
 །རྣམ་བ་ཡོང་བ་དེ་རྒྱ་མཚོན་གང་ཡིན་ནམ། ལྷ་མོ་ཡིན་ན་སྟོག་རྟེན་གྱི་ཁྲུང་བའི་ནང་
 །གྲུབ་རྗེས་གོང་ཏུ་སྤྱི་ཁྲུབ་རིགས་ཀྱི་བྲག་བ་ཞིག་མེད་པ་སྟེང་། གང་ཡིན་ཟེར་ན་གྲུབ་
 །རྗེས་རྣམས་ནི་ཁྲུང་བའི་ནང་ཏུ་སྟབས་ལེགས་པའི་དབང་གིས་སྟུང་བའི་གྲུབ་ཆ་བརྟན་

པའི་རྣམས་ལ་ཅན་གྱི་རྣམས་རིགས་དག་ལ་བརྟེན་པ་ཡིན། འདྲ་གཤམ་གཙོ་བོ་གྲུབ་པ་
ནས་བཟུང་སྟེ་དེས་མཚོན་དང་དྲ་དེ་དང་རིགས་མཐུན་པའི་འདྲ་བཤམ་སྟུང་དྲ་བསྐྱེད་
སྟེལ་བྱས་པའི་སྐྱོན་གྱིས་སྟུང་གྱི་གྲུབ་རྣམས་ཚུང་པའི་རིགས་རྣམས་སྟོས་པའི་རྣམས་
རིགས་ཉུང་དྲ་སྐྱོན་པ་དང་། གྲུབ་རྣམས་ཆེ་བ་གཞན་གྲུབ་རྒྱུར་རི་དཀོན་དྲ་སྐྱོན་པ་
ཡིན།

ད་ནི་ང་ཚོ་འདྲ་གཤམ་རིགས་མཚུངས་པའི་ཚོགས་པ་ཆེ་བ་ལ་སྤྲུལ་ཡོད།
འོན་ཀྱང་འདྲ་བཤམ་ལས་ལུགས་གང་ཡིན་རུང་དེའི་ཁྱད་ཚོས་གལ་ཆེ་ཤོས་ཤིག་
ཤེས་དགོས་པ་ནི་དེ་རྣམས་ཐམས་ཅད་དྲ་ཡང་དག་པ་མ་ཡིན་ཞིང་། འོར་འཁྲུལ་
ཡོང་དེས་པ་ཡིན་ཞེས་པ་དེ་དེད། ཁོ་བོའི་རེ་བ་ནི་དེ་བའི་འདྲི་ནང་བར་འོར་ཤོར་
མེད་པ་དེ་ཡིན། འོན་ཀྱང་གལ་སྲིད་ཁྱེད་ཀྱིས་ཡིད་གཟབ་ངང་བལྟས་ན་པར་འོར་
གཅིག་གས་གཉིས་མཐོང་སྲིད་པ་ཡིན། དེ་ཚོས་པལ་ཆེར་ཆེ་གྲུབ་གྱི་ནང་དོན་ལ་
ཤུགས་ཆེར་སྐྱེལ་གྱི་མེད། གང་ཡིན་ཟེར་ན་འདི་ནི་མི་ཚོགས་དང་པོའི་འོར་འཁྲུལ་
ཡིན། བར་སྐྱོན་གྱི་དུས་རབས་འགོ་ཚུགས་པའི་སྤོ་འལ་ཉེ་ཡེ་ཤུ་མ་ཤི་གའི་གསུང་
ལག་པས་སྟོ་བཤམ་བྱས་པའི་ཉིན་མོ་ལ་བསམ་མཚོན་ཐོངས་དང་། ཡིག་ཐོག་པལ་
མཁན་རྣམས་ཀྱིས་རི་ལྟར་གཟབ་རུང་འོར་འཁྲུལ་རིགས་ཁ་ཤས་ཡོང་རྒྱ་ཤིང་། ལོ་
རྒྱུ་བ་འགའ་ཞིག་ནི་རང་ལྟ་མཚོགས་འདྲི་ལས་མ་འདས་པ་ཡིན། གལ་སྲིད་ཁོང་ཚོ་
ཚང་མས་མ་དཔེ་རོ་མ་ཚད་ལྡན་གཅིག་ལས་བཤམ་ཡོད་ཆེ་བཟོད་བྱ་ནང་དོན་ལ་
ཁྱད་པར་ཆེར་ཤོར་གྱི་མེད། འོན་ཀྱང་འདྲ་དཔེ་གཞན་ལས་བཤམ་པ་དང་དེ་ཡང་
འདྲ་དཔེ་གཞན་ལས་བཤམ་ཡོད་ཆེ་ཡིག་འོར་མང་པོ་བསམགས་པའི་སྐྱོན་གྱིས་
འགལ་འདྲོལ་དྲ་འགྲུར་དེས། ང་ཚོས་དུས་རྒྱུན་དྲ་གཅིག་ནས་གཅིག་དྲ་དེས་མེད་

གྱི་སྐོ་བ་ལྟུང་བྱེད་པ་དེ་བྱ་བ་དན་པར་བཅིས་ཤིང་། འཕྲོ་བ་མིའི་དབྱུང་གཞི་ཡིག་
 ཚའི་ནང་དུ་ཞོར་འབྲུལ་གྱི་རིགས་ལ་ཡར་རྒྱས་ཤིག་དུ་རོལ་འཇིག་བྱས་པའི་དཔེ་
 མཚོན་ཏེ་ཅང་རྙེད་དཀའ་བ་ཡིན། ཡེ་ཤུའི་ཞལ་ཆད་རྙེད་མའི་པལ་བསྐྱུར་ལོ་རྒྱུ་བ་
 རྣམས་ཀྱིས་སྤར་གོམ་སྤབས་ཆེན་པོ་ཞིག་སྐོས་ཡོད། དེ་ནི་ཁོང་ཚོས་ཏལ་རིུ་
 Hebrew །ཡེ་ཤུ་མ་ཤི་ཀའི་འབྲུངས་ལུལ་གྱི་སྐད་ཡིག་ཤིང་ཚིག་ལ་བྱུང་མེད་
 གཞོན་ཏུ་མ་ཞེས་པ་དེ་ རྗེ་རིག་གི་མིང་ཚིག་སྟེང་མེད་པའི་བྱུང་མེད་ལ་བསྐྱུར་ཞོར་
 ཐེབས་པ་ཡིན། དེ་ལྟ་བུ་ཁོང་གི་ལུང་ལས་སྟེང་མེད་པའི་བྱུང་མེད་ལ་ཅེར་གྱིས་
 བསྐྱས་པ་དང་ཡིད་ལ་ཤར་ནས་སྤྱ་གྲུ་ཚགས་པ་རེད་ཅེས་པ་འདི་བྱུང་། གང་ལྟར་
 ཡང་ང་ཚོས་མཐོང་སྐབས་པ་བཞེན་སྐྱེ་ལྟན་འདྲ་གསུ་མའི་སྤེ་ཚན་ནང་རྣམས་རིགས་
 དེས་མེད་གྱིས་གཅིག་ནས་གཅིག་དུ་སྐོ་བ་ལྟུང་བྱས་པ་ནི་དོན་རོལ་ཡར་རྒྱས་གྱི་
 ལམ་དུ་བསྐྱོད་པ་ཞིག་ཡིན་ཞིང་། བར་དུ་ཞོར་འབྲུལ་སོང་བ་དེས་ཆེ་སྐོག་གི་འཕེལ་
 རིམ་ལ་དགོས་འཁོར་སོང་བ་ཡིན། འདྲ་གསུ་མ་གཙོ་མའི་སྤུབ་རྣམས་དེས་རང་གི་
 འདྲ་བ་ལྟུང་རྣམས་ཇི་འདྲ་ཞིབ་ཚགས་བཞོས་མིན་ང་ཚོས་ཤེས་མི་སྲིབ། དེང་དུས་
 གྱི་རིགས་རྒྱན་རྣམས་ཉེ་ཉི་ཨན་ཨེ་སྤུབ་རྣམས་ནི་འཕྲོ་བ་མི་འདྲ་བ་ལྟུང་བཞོ་སྤུགས་ཏེ་
 ཅང་སྐྱིག་འཇུགས་སྟེན་པ་དེ་ལས་ངོ་འཚར་ཆེ་བ་དང་། ཡིད་ཆེས་འཕེར་བ་ཡོད་
 མོད། མཚམས་རེར་དེས་ཞོར་འབྲུལ་བཞོ་བཞེན་ཡོད། འོན་ཀྱང་ཞོར་འབྲུལ་འདི་
 དག་གིས་མཐའ་མར་མིའི་འཕེལ་རིམ་མངོན་དུ་གྱུར་བར་བྱས་ཡོད། འདྲ་གསུ་མ་
 གཙོ་པོ་དེ་གོ་རིམ་དེས་མེད་ཅིག་ཡིན་གྱུང་སྟེ། འོན་ཀྱང་བར་དུ་ཞོར་འབྲུལ་བྱས་
 པ་དང་དེ་ཡང་གསོག་འཇོག་བྱས་ཡོད་དེས་རེད།

དེ་ཡང་འདྲ་བ་ལྟུང་ཞོར་བ་བཞོས་པ་དང་། གངས་འཕེལ་བའི་རྒྱན་གྱིས་

བསྐྱེད་པ་དང་པོའི་ཁྱེད་ཀྱི་རིགས་འདྲ་བའི་རྣམས་ཙམ་མ་ཡིན་པར་འདྲ་བ་ལྟས་བྱས་
 པའི་གྲུབ་རྣམས་འདྲ་མིན་གྱི་ཚོགས་པས་ཁེངས་པར་བྱས། དེ་དག་གི་མེས་པོ་རིགས་
 གཅིག་ལས་མཆེད་པ་ཡིན། གྲུབ་རྣམས་རིགས་འགའ་ཤས་གཞན་ལས་མང་བ་ཡོད་
 དམ་ཟེར་ན་དེ་གི་པལ་ཆེར་ཡོད་པས་རེད། རིགས་འགའ་ཤས་ཀྱི་གཞན་ལས་རང་
 བཞིན་གྱིས་ཉ་ཅང་བརྟན་པོ་ཡོད། གྲུབ་རྣམས་འགའ་ཤས་ཀྱི་རྣམས་མང་གྲུབ་པ་ནས་
 བརྒྱུ་སྟེ་སྐྱེར་ཡང་འཛོལ་ཞིག་འགོ་རྒྱུའི་ཉེན་ཁ་རང་བཞིན་གྱིས་རྒྱུང་བ་ཡོད། འདི་
 དག་གི་རིགས་ཀྱི་ཁྱེད་ཀྱི་ནང་དུ་གཞན་ལ་སྟོན་ན་གངས་མང་པོ་ཡོད། འདིའི་རྒྱ་
 མཚན་གི་དེ་དག་གི་ཆེ་ཡུན་རིང་བའི་རྒྱུན་གཅིག་གི་མ་ཡིན་པར་རང་ཉིད་ཀྱི་འདྲ་
 བ་ལྟས་བསྐྱེད་པར་བྱེད་པ་ལ་དུས་ལུན་མང་པོ་ཡོད་པས་ཡིན། ཆེ་ཉ་ཅང་རིང་བའི་
 འདྲ་གཟུགས་དེ་དག་གི་གངས་མང་པོ་ཡོད་པ་ཚོས་ཉིད་ཡིན་པ་དང་། གཞན་རྣམས་
 ལ་ཡང་གཅིག་མཚུངས་ཡིན། རྒྱ་མཚན་དེ་བས་ན་གྲུབ་རྣམས་ཀྱི་ཚོགས་པའི་ནང་དུ་
 འགོ་བ་མའི་འཕེལ་རིམ་གི་དུས་ལུན་རིང་བའི་སྟོགས་སུ་བསྐྱོད་པ་ཡིན།

འོན་ཀྱང་གྲུབ་རྣམས་གཞན་རྣམས་པལ་ཆེར་གཅིག་མཚུངས་ཤིག་མིན། འདྲ་
 གཟུགས་སྣ་ཚོ་ཚོགས་པ་དག་རང་གི་ཚོགས་པའི་ནང་དུ་རིགས་འདྲ་བྱས་སྟེ་ལ་བྱེད་
 སྐབས་ཁྱད་ཚོས་གལ་ཆེ་བ་གཞན་ཞིག་གི་འདྲ་བ་ལྟས་སྐྱེ་འཕེལ་གྱི་མཚོགས་ཚད་
 དེ་ཡིན། གལ་སྲིད་ཀ་སྟེ་གྲུབ་རྣམས་འདྲ་གཟུགས་ཡིས་རང་ཉིད་ཀྱི་འདྲ་བ་ལྟས་དུས་
 ལུན་བདུན་ཟླ་གཅིག་གི་ནང་དུ་ཆ་སྟོན་གཅིག་དེ་བཟོ་བ་དང་། ཡང་ཁ་སྟེ་ཡིས་
 རྒྱ་ཚོད་དེ་ནང་འདྲ་བ་ལྟས་དེ་བཟོ་བའི་དབང་དུ་བྱས་ན་ཀ་སྟེ་འདྲ་བ་རྣམས་ཀྱི་རིགས་
 གངས་ཆེས་མང་བར་འགྱུར་རྒྱུ་ཡིན་པ་གི་ཤེས་སྒྲ། འདི་ཡང་ཀ་སྟེ་འདྲ་བ་རྣམས་དེ་ཁ་
 སྟེ་ལས་དུས་ལུན་རིང་བར་གནས་པས་ཡིན། སྟོག་རྟེན་གྱི་ཁྱེད་ཀྱི་ནང་དུ་གྲུབ་རྣམས་

སྐྱེ་འཕེལ་གྱི་རིམ་པ་ཚད་མཐོ་ཏུ་འགྱུར་རྒྱུ་རེད། གྲུབ་རྗེས་འདྲ་གཤམ་མ་ཞོར་བར་
 འདེམ་སྐྱུག་བྱས་པ་དེའི་ཁྱད་ཚོས་གསུམ་པ་ནི་འདྲ་བལྟས་གྱི་བརྟན་ཚད་ཡིན།
 གལ་སྲིད་ཅ་སྡེ་དང་ཆ་སྡེའི་གྲུབ་རྗེས་གཉིས་ཏུས་ཡུན་རིང་ཚད་མཚུངས་བར་
 གནས་པ་དང་། ཚད་གཞི་གཅིག་གི་སྡེར་ཏུ་འདྲ་བལྟས་བཟོ་བའི་དབང་ཏུ་བཏང་
 ཞིང་། རོན་གྲང་ཅ་སྡེ་ཡིས་རང་གི་འདྲ་བལྟས་བརྟུ་བཟོས་པའི་མཚམས་སུ་རྟོར་
 འཁྲུལ་རེ་ཤོར་བ་དང་། ཡང་ཆ་སྡེ་ཡིས་གངས་བརྒྱ་རེ་བཟོས་མཚམས་ཞོར་འཁྲུལ་
 རེ་ཤོར་བའི་དབང་ཏུ་བཏང་ན། མཐར་ཆ་སྡེ་གངས་མང་བ་འགྱུར་རྒྱུ་ཡིན་པ་གསལ་
 འོ་ཡིན། ཚོགས་པ་དེའི་ཅ་སྡེའི་དབྱེད་ཁག་གི་ལྷ་ལྷ་ཅམ་མ་བཟད་དེའི་རིགས་རྒྱད་
 ཡོངས་རྒྱགས་ལ་དངོས་སམ་བརྒྱད་པའི་སློབ་ནས་གཏོར་བརྒྱལ་འགྲོ་རྒྱུ་ཡིན།

གལ་སྲིད་ཁྱེད་ཀྱིས་མིའི་འཕེལ་རིམ་སྐོར་ལ་སྲུང་ནས་རྒྱུང་ཅམ་ཤེས་ཡོད་
 ཚེ་མཐའ་མའི་གནད་དོན་དེའི་སྐོར་ལ་འགལ་རྟོག་ཕན་བྱ་སྐྱེ་སྲིད། འདྲ་བལྟས་རྟོར་
 འཁྲུལ་བྱས་པ་ནི་སློབ་ལྡན་འཕེལ་རིམ་བསྐྱབ་པར་སྡོན་འགྲུའི་དགོས་མཁོ་ཡིན་པ་
 དང་། ཡང་བཤད་སློབ་ལ་རང་བྱུང་འདེམ་སྐྱུག་ནི་ཚད་མཐོ་བའི་འདྲ་བལྟས་འཕྲུག་
 མེད་ཏུ་ཡོང་བ་ལ་དགའ་མོས་བྱས་པ་ཡིན་ཞེས་པའི་བརྟུ་ཚུལ་གཉིས་ར་ཚོས་བར་
 སྐྱུམ་བྱས་ན་འོས་སམ། འདིའི་ལན་ནི་གནས་ཚུལ་ལྡོག་ཏེ་བསམས་ན་མིའི་འཕེལ་
 རིམ་ནི་ལེགས་པའི་ཚོས་ཤིག་ཏུ་སྒྲིང་སྲིད། རྒྱ་མཚོན་ནི་ར་ཚོ་ནི་དེ་ལ་བརྟེན་ནས་
 གྲུབ་པ་ཡིན། སྤྱིར་སྤྱེ་བོ་སུ་ཡིན་རུང་ཀས་འདོད་མེད། མིའི་འཕེལ་འགྱུར་རིམ་པ་
 མངོན་ཏུ་གྱུར་པ་དེ་ལ་གཙོ་བོ་འདྲ་གཤམ་ ཉིད་ཏུས་རིགས་རྒྱུན་སྐྱེ་འཕེལ་གྱི་ས་
 བོན། །ཡིས་འགོག་རྒྱེན་བྱ་རྒྱུར་བཙོན་པ་རི་ལྟར་བྱས་རུང་སུ་མཐུན་ནས་གནས་རྒྱ་
 ཡིན། རེག་མོ་རྟོར་ཡིས་དབྱེད་གཏམ་འཁྲོག་བོ་ཞིག་བརྗོད་པའི་མཇུག་ཏུ་གནད་

དོན་འདི་ལྟར་འགྲེལ་བརྗོད་བྱས་ཡོད། མིའི་འགྲུར་སློབ་ཤིང་འཕྲོ་བའི་སྣ་ལྷན་སྐྱེས་ལ་སྣ་
ཚུལ་ཡ་མཚན་ཅན་གཞན་ཞིག་ནི་སླེ་བོ་ཚང་མས་དེའི་སློབ་ལ་ཤེས་ཀྱིན་ཡོད་སྟེ་
ལ་འདི་ཡིན།

བསྐྱེད་ལ་དང་པོའི་ཁྱ་ལའི་སློབ་ལ་བསྐྱེད་སློབ་བྱས་ན་འདི་ལྟར། དེ་ནི་ལྷན་
ཇས་བརྟན་པའི་རིགས་མི་འདྲ་བས་ཁེངས་ཡོད་དེས་རེད། བརྟན་པ་ཞེས་པ་ནི་ལྷན་
ཇས་སྤེལ་བའི་ཞིག་དུས་ཡུན་བརྟན་པར་གནས་པ་དང་། དེ་དག་གིས་རང་གི་འདྲ་
བལྟས་སྣང་དུ་བཟོ་བ་དང་། ཡང་དེ་ཉིད་འབྲུག་མེད་དུ་བཟོ་བ་བཅས་ཡིན། བརྟན་
པའི་རིགས་གསུམ་པོ་འདི་དག་གི་ཕྱོགས་སུ་བསྐྱོད་པའི་སློབ་ལྡན་འགྲུར་སློབ་གི་
རིམ་པ་ནི་ཚུལ་འདི་ལྟར་ཡིན། དེ་ཡང་གལ་སྲིད་མྱེད་ཀྱིས་དུས་ཡུན་མི་འདྲ་བ་
གཉིས་ཀྱི་ཁྱ་བ་ལ་ཚོད་སྣ་བྱས་ཆེ་དཔེ་ཚོད་ལོག་མ་ལ་ཆེ་ཡུན་རིང་བ་དང་།
མཚོ་གས་ཚོད་ཆེ་བ། འདྲ་བལྟས་ཚོད་འཕེར་བ་བཅས་དང་ལྡན་པའི་རིགས་གངས་
མང་བ་ཡོད་པར་ཤེས་ཐུབ། སླེ་ལྡན་རིག་པ་བས་སློབ་ལྡན་འཕེལ་རིམ་གྱི་སློབ་
འགྲེལ་བའོད་བྱེད་ཚུལ་སྣང་པོ་ནི་འདི་ཡིན། འཕེལ་རིམ་གྱི་ཐབས་ལམ་ནི་གཅིག་
མཚུངས་ཉེ་རང་བྱུང་འདེམ་སྐྱེས་ཞེས་པ་འདི་ཡིན།

དེས་ན་ང་ཚོས་འདྲ་བལྟས་གཙོ་བོ་དེ་སློབ་ལྡན་ཡིན་པར་བརྗོད་ན་འགྲིག་
གཤ། དེར་དོ་སྣང་བྱེད་དགོས་པ་ཡོད་དམ། ཁོ་བོས་ཁྲ་མིན་ནི་ཀྱང་གྱི་ནང་ནས་
ཚོད་མེད་གསལ་ཅན་དེ་རེད་ཅེས་ཁྱོད་ལ་བརྗོད་ཆེ་མྱེད་ཀྱིས་དེའི་ལན་དུ་ཉེ་ཉེ་ལོ་
རེད་བརྗོད་སྲིད། ཡིན་ན་ཡང་ཁོ་བོའི་རེ་བ་ནི་ང་ཚོའི་ཚུད་པ་དེ་གང་གི་ཕྱོགས་སུ་
ཐག་ཚོད་ན་ཡང་མཐའ་སྟོམ་གྱི་གནད་དོན་སློབ་ལ་འགྲུར་བ་གང་ཡང་འགྲོ་མི་སྲིད་
པ་ནི་གནད་འགག་གཅིག་ཡིན། ང་ཚོས་ཉེ་ཉེ་ལོ་དང་ཁྲ་མིན་གཉིས་ལ་སྣན་

གྲགས་ཅན་དང་དེ་ལས་སྡོག་སྡེ་མིང་གང་བསྟུང་རྒྱུ་ཁོང་གཉིས་ཀྱི་མི་ཚེའི་ལོ་
 ལྷུས་དང་། མཛད་རྗེས་ཀྱིས་བདེན་པའི་གནད་དོན་འགྲུང་མེད་རང་སོང་གནས་རྒྱ་
 རེད། དེ་བཞིན་རྒྱུ་ཚོས་སྡོག་མའི་འདྲ་གསུ་མའི་གྲུབ་རྗེས་ལ་སྡོག་ལྡན་ཞེས་མིང་
 འདོགས་རྒྱུ་བ་ལ་མ་རྟོས་པར་དེའི་བྱེད་ལས་ནི་ཁོ་སོས་བཤད་པ་དེ་བཞིན་རྒྱ་
 གནས་རྒྱ་རེད། འགྲོ་བ་མའི་དཀའ་ངལ་གྱི་སྡེན་གཅིག་ནི་མིང་ཚིག་ཞེས་པ་དེ་ར་
 ཚོའི་མེད་སྡོད་ཀྱི་ལག་ཆ་ཁོ་ནའི་ཆེད་ཡིན་པ་མ་ཤེས་པའི་སྡེན་གྱིས་རེད། ཚིག་
 མཛོད་ནང་སྡོག་ལྡན་ཞེས་པའི་མིང་ཚིག་ཡོད་པ་ཁོ་ནས་འཛམ་གླིང་ནང་གི་ཚོས་
 དེས་བསྐྱེད་ཞེས་ལ་གོ་དགོས་པའི་དེས་པ་མེད། ང་ཚོས་སྡོག་མའི་འདྲ་གསུ་མ་ལ་
 སྡོག་ལྡན་ནས་སྡོག་ལྡན་མ་ཡིན་པ་གང་འདོགས་རྒྱུ་དེ་དག་ནི་ཚེ་སྡོག་གི་མེས་
 སོ་ཡིན་ཞིང་། དེ་དག་ནི་ང་ཚོ་བཟོ་མཁན་གྱི་པ་མེས་ཡང་ཡིན།

མཐུང་མཚམས་གལ་ཆེན་པོ་གཞན་ཞེས་ཚིག་གཞིར་གྱུར་པ་སྟེ། ཁྲུང་ཚིག་
 རང་ཉིང་གྱིས་གནད་དོན་གལ་ཆེར་བཅིས་པ་ནི་འགྲན་ཚིག་ཞེས་པ་འདི་ཡིན། སྤྱིར་
 ཁོང་གིས་སེམས་ཅན་དང་ཅི་ཤིང་དང་འབྲེལ་ནས་བརྗོད་པ་ལས་གྲུབ་རྗེས་དང་
 འབྲེལ་ནས་བརྗོད་མེད། བསྐྱེད་པ་དང་པོའི་ཁུ་བ་དེ་གངས་མཐོང་མེད་པའི་འདྲ་གསུ་
 མའི་གྲུབ་རྗེས་དག་ལ་རམ་འདེགས་བྱེད་པའི་རྒྱུ་པ་མེད། རྣམ་པ་གཅིག་ཏུ་ན་
 སའི་གོ་ལའི་མཐོང་ཚད་དེས་ཅན་ཞེས་ཡིན་ན་ཡང་། ཚད་ཅན་གྱི་ཚོས་གཞན་ཡང་
 གལ་གནད་ཆེན་པོ་ཡིན། ང་ཚོའི་སློ་ངོར་འཆར་བའི་འདྲ་གསུ་མ་སྟེ་ལུགས་ཀོང་
 ངམ་མ་དཔེ་ཞེས་གི་རྣམ་པར་སྤྱེས་པ་དེ་ནི་གྲུབ་རྗེས་འཇུགས་སྤྱན་ཚན་པ་རྩུང་རྒྱ་
 རིགས་མང་པོ་དང་ལྡན་པའི་ཁུ་བའི་ནང་འབྲེལ་ཡོད་པ་སློ་ལ་ཤར་ཡོད། རོན་གྲང་
 འདྲ་གསུ་མ་གངས་མང་དུ་གྱུར་པ་ན་འཇུགས་སྤྱན་སྟེ་ཚན་ལ་ཡོངས་སྡོད་ཚད་

མ་གཞན་རྣམས་ཀྱིས་ཀྱང་ནང་གི་རྣམ་སྐྱོད་ལམ་ལུགས་སམ་རང་ཉིད་ཀྱི་སྤྱིའི་
 མཐའ་སྐོར་དུ་སྤྱི་དཀར་ཀྱི་ཀྱང་ར་བཟོ་བ་ལ་བརྟེན་ནས་རང་ཉིད་སྤྱང་སྐྱོབ་ཅི་ལྟར་
 རྱེད་ཚུལ་གསར་རྟེན་བྱུང་བ་རེད། རྟོག་ལྡན་ཀྱི་སྤྱང་ཚོག་མར་མངོན་དུ་བྱུང་ཚུལ་
 ཡང་སལ་ཆེར་འདི་ལྟར་ཡིན་སྲིད། འདྲ་གཤམ་མ་འགོ་བརྟེན་གས་བ་ཞི་རང་ཉིད་བྱུབ་
 ཅམ་ཀྱི་ཆེད་མེན་པར་རང་ཉིད་ཀྱི་རིགས་རྒྱན་འཚོ་གནས་ཀྱི་ཆེད་སྐྱོད་གཞོང་དང་
 ལམ་བུ་བཟོ་རྒྱ་ཡང་ཡིན། འདྲ་གཤམ་མ་གསོན་པོར་གནས་བ་དག་ཞི་རང་ཉིད་
 གནས་ལུམ་ཀྱི་འཚོ་གནས་འབྲུལ་འཁོར་བཟོ་བར་བྱེད། འཚོ་གནས་འབྲུལ་འཁོར་
 རོག་མ་ཞི་སལ་ཆེར་ཉེན་སྲུང་བགས་བ་ཅམ་ལས་མེད། རོན་ཀྱང་དབྱ་པོ་གསར་བ་
 ལ་འཚོ་གནས་འབྲུལ་འཁོར་ལེགས་བ་དང་བྱས་སྟོབས་ཆེ་བ་མངའ་བའི་རྒྱུན་གྱིས་
 རང་ཉིད་འཚོ་གནས་ཡོང་བ་རྗེ་དཀའ་དུ་བྱུང། འཚོ་གནས་འབྲུལ་འཁོར་རྒྱ་ཆེ་དུ་
 དང་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པར་བྱིན་པ་ན་འདྲ་བ་ལུས་ལམ་ལུགས་ཀྱང་སྣ་མང་འདུས་པ་
 དང་ཡར་རྒྱས་ཀྱི་ཕྱོགས་སུ་བསྐྱོད་པ་ཡིན།

འདྲ་གཤམ་རྣམས་སའི་གོ་ལའི་ནང་རང་གི་རིགས་རྒྱན་སུ་མཐུང་དུ་གནས་
 ཆེད་ཐབས་ལམ་དང་ཐབས་བྱས་སྤྱད་པས་ཡར་རྒྱས་ཀྱི་ཕྱོགས་སུ་རིམ་བཞིན་
 བསྐྱོད་པའི་མཐའ་བཟང་རྒྱ་ཡོད་དམ། ཡར་རྒྱས་ཀྱི་ཕྱོགས་སུ་བསྐྱོད་པ་ལ་དུས་ལུག་
 མང་པོ་ཡོད། ལོ་ངོ་རྣོད་སྤྱག་རྗེས་སུ་རང་སྤྱང་འབྲུལ་འཁོར་ལ་མཚན་ཅན་ཅི་འདྲ་
 ཞིག་ཡོང་དམ། ལོ་ངོ་ས་ལ་རྣོད་སྤྱག་བཞི་འདས་པ་ན་གནའ་བོའི་འདྲ་བ་ལུས་མ་ལ་
 འཕངས་འབྲས་ཅི་འདྲ་འབྲད་དམ། ཁོང་ཚོ་ནི་ད་ལྟ་མཐོང་ཚོས་ཀྱི་ལུལ་དུ་བྱུང་པའི་
 རིག་ཅུལ་ཀྱི་སྟོབ་དཔོན་ཚོག་མ་དེ་ཡིན་པས་འཇིག་པ་མེད་པ་ཡིན། རོན་ཀྱང་ཁྱེད་
 ཀྱིས་ཁོང་ཚོ་མཚོ་ནང་དུ་དུང་འབྲིལ་བ་མཐོང་མི་བྱུག། དེ་ནི་དུས་ལུག་མང་པོའི་

ལྷ་འོལ་ནས་ལོལ་ཟེན་པ་ཡིན། ད་ལྟ་ཁོང་ཚོ་ནི་ད་དུང་མང་པོ་དང་བསྐྱེད་སྲིད་ནས་
 འདུ་བ་དང་། འཕྲུལ་འཁོར་མི་གཞུགས་ཆེན་པོ་འབྱུང་འཁྱོར་ངང་བསྐྱོད་པ་དེའི་ནང་
 དུ་བདེ་བོའི་ངང་གནས་ཡོད། ཁོང་ཚོ་ནི་སའི་གོ་ལ་སྲི་ལོགས་ལས་གྲེས་ནས་རྒྱང་
 བཀོལ་ལོ་བྱུང་དེ་བརྒྱུད་ལམ་ཐད་ཀར་མིན་པ་བརྒྱུད་སའི་གོ་ལ་འདིར་འབྲེལ་བ་
 གྲེད་གྲིན་ཡོད། ཁོང་ཚོ་ནི་ཁྱེད་རང་དང་ཁོ་བོའི་ལུས་པོའི་ནང་དུ་གནས་ཡོད། ང་
 ཚོའི་ལུས་པོ་དང་སེམས་གཉིས་ཁོང་ཚོས་བཟོས་པ་ཞིག་རེད། ཁོང་ཚོས་མི་ཉམ་
 རུང་གཅེས་འདྲིན་བྱས་པ་ནི་ང་ཚོ་འཚོ་གནས་ཀྱི་རྒྱང་གཞི་མཐར་ཐུག་དེ་ཡིན། འདྲ་
 གཤམ་པ་དེ་དག་ནི་བཟོད་ལམ་རིང་མོ་ནས་སྐྱེ་བས་པ་ཞིག་རེད། ད་ལྟ་ཁོང་ཚོ་
 རིགས་རྒྱན་སྐྱེ་འཕེལ་གྱི་ས་པོན་གྱི་མིང་བྱང་འོག་སྐྱོད་བཞིན་པ་དང་། ང་ཚོ་ནི་ཁོང་
 ཚོའི་འཚོ་གནས་འཕྲུལ་འཁོར་ཡིན།

།སྐྱེན་ཐགས་ཆེ་བའི་འཕྲོ་བ་སེམས་ཅན་སྐྱེ་འཕེལ་བྱེད་པའི་རིགས་རྒྱན་ས་པོན་རང་རྒྱ་བ་
 The Selfish Gene ཞེས་པའི་དཔེ་དེབ་ལས་བཏུས། ༽

ཚོམ་ལྗོངས་པ་ལི་དོ་རྒྱུད་ལ་དོན་བཟུངས།

བྱམས་པ་ཚོས་དབང་ནི་རྒྱ་གར་གྱི་སློབ་གྲྀགས་གོ་ལེ་སྐལ་བོད་མིའི་གཞིས་
ཆགས་སུ་སྐྱེས། རྒྱ་དུས་མཁས་མང་གེ་བའི་འདུས་སྡེ་སེར་གྲེས་མཁས་སྟོན་གྱི་
ཚང་གི་ལྷན་པ་ཁང་ཚོན་དུ་ཚོས་སློབ་ཞུགས། དེ་ནས་སེར་གྲེས་འབྲིང་རིམ་སློབ་གྱི་
དུ་ལོ་དོ་བཅུ་འེ་རིང་གཞི་རིམ་སློབ་སློབ་བཞུགས་ནས་མཐར་རྒྱ་གར་རྒྱལ་ཡོངས་
(CBSE) གི་འཛིན་རིམ་བཅུ་བའི་རྒྱགས་སློབ་ཐོན། དེ་ནས་སེར་གྲེས་ཚོས་དུར་
སྐྱིགས་ཞུགས་བྱས། སྤང་ཚོན་རིགས་ལམ་བཟུས་ར་ནས་པར་སྤྱིན་དབྱ་མ་འདུལ་
བ་བཅས་ལ་ལོ་དོ་བཅོ་ལྔ་ལྷག་རིང་སློབ་གཉེར་ལ་རང་རྒྱས་གང་སློབ་གསུལ་གིས་
བཙོན་པ་རྒྱ་བོད་རྒྱན་བཞིན་བཞེན་ནས་ད་ལྟ་དམ་ཚོས་འདུལ་བའི་གཞུང་ལ་སློབ་
གཉེར་གྲེད་བཞིན་ཡོད། རང་ཚོས་ལ་སློབ་གཉེར་གྲེད་བའི་ཞོར་དུ་ཡང་དབྱིན་ཡིག་
གི་རིག་གནས་ལ་སྤངས་བཙོན་གྱིས་སྤི་ལོ་ ༢༠༠༩ ལོར་ཀཱ་ཏ་ཀ་མངའ་སྡེའི་རྒྱར་
རྒྱགས་མཐོ་སློབ་ (Karnataka State Open University) རང་ལ་གཙུག་
ལག་རབ་འབྲམས་བའི་ (MA Eng) རྒྱར་རྒྱགས་ནང་ཞུགས་ནས་རྒྱགས་འཕྲོད་
ལུབ་བ་བྱང་བ་བཅས་གི་མདོར་བཟུས་སུ་བཀོད་བ་ལགས།